

T. C.

Temsilciler Meclisi

TUTANAK DERGİSİ

Elli Dördüncü Birleşim

26.4.1961 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	260	Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarı-	
2. — Yoklama	260	sının 5 ve 6 ncı maddelerine dair Seçim	
3. — Başkanlığın Genel Kurula sunuş-		Kanunu Komisyonu raporu (5/6)	308:309,
ları	260		309:311,311:317,323:325
1. — Üyelerden bazılarına izin verilmesi		5. — Sorular ve cevaplar	317
hakkında Başkanlık tezkeresi (3/72)	260	a) Yazılı soru ve cevabı	317
4. — Görüşülen işler	261	1. — Temsilciler Meclisi Üyesi Halil	
1. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasa ta-		Akyavaş'ın, Ege'nin tütün rekoltesine ve	
sarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (5/7)	261:	tütünlerin maliyet fiyatlarına dair soru-	
282,282:305,305,306:308,309,311,320:322		suna Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi Aş-	
2. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve		kın'ın yazılı cevabı (7/20)	317:319

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Bu birleşimde 4 oturum yapan Genel Kurulda;

Alt Komisyonunda görüşülmesi tamamlanmış bulunan Kat mülkiyeti kanunu tasarısı ile,

Esnaf ve küçük sanatkârlar kapun tasarısının, Temsilciler Meclisi İçtüzüğü'nün 25 nci maddesinde tesbit edilmiş bulunan 30 günlük zaman zarfında görüşülmelerinin imkânsızlığı sebebiyle, İçtüzüğü'nün 25 nci maddesi gereğince muamele yapılmak üzere Başkanlığa takdim kılındığına dair Adalet ve Ticaret komisyonları Başkanlıkları tezkereleri okundu ve bilgi edinildi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının maddeleri üzerindeki görüşmelere devam olundu.

26 Nisan 1961 Çarşamba günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekiil
İbrahim Senil

Kâtip
Oktay Ekşi

Kâtip
Şahap Kitapçı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10,00

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTİPLER : Alev Coşkun, Rifat Çini

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yeter sayı vardır, müzakereye başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Üyelerden bâzularına izin verilmesi hakkında Başkanlık tezkeresi (3/72)

BAŞKAN — Riyaset Divanının sunuşu vardır, okutuyorum.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı sayın üyelerden hizalarında gösterilen müddetlerle izinleri Başkanlık Divanının 25 Haziran 1961 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. Keyfiyet yüce tasviplerine arz olunur.

Temsilciler Meclisi Başkanı
K. Orbay

Avni Başman, 15 gün, hastalığına binaen, 19 Nisan 1961 tarihinden itibaren.

Zihni Erençin, 7 gün, hastalığına binaen, 24 Nisan 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Ayrı ayrı okutup oyunuzda arz edeceğim.

Avni Başman, 15 gün, hastalığına binaen, 19 Nisan 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Zihni Erençin, 7 gün, hastalığına binaen, 24 Nisan 1961 tarihinden itibaren.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısı ve Anayasa Komisyonu raporu (5/7)*

BAŞKAN — Türkiye Cumhuriyeti Anayasa tasarısının komisyondan gelen 38 nci maddesinin müzakeresine devam ediyoruz. Halen 24 arkadaş söz almış durumdadır.

Konuşma süresi hakkında bir önerge vardır, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

38 nci madde üzerinde ilk ve ikinci görüşmelerde ayrı kanaatler mütaaddit üyeler tarafından tafsilen ve hattâ tekraren açıklanmıştır. Söz alan sayın üyeler kadar konu üzerinde kanaat sahibi olan diğer üyelerin dinleme tahammülleri de nazara alınarak konuşmaların (5) dakika ile sınırlandırılmasını arz ve teklif ederiz.

Zeki Baltacıoğlu Şevket Asbuzoğlu

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Bu önergenin aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun, efendim.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, dün akşam, bir hayli yorulduktan sonra, bu konu konuşulmaya başlandı. Hayati ehemmiyeti haiz bir konu. Konuşmalar daha önce tahdidedilmişti. Bu madde gelince, önemine binaen 3 dakikalık müddet, 15 dakikaya çıkarıldı. Birçok arkadaşlar, noktai nazarlarını diledikleri gibi ifade ettiler. Kalan arkadaşlara da aynı hakkın teşmil ve bu suretle müsavatsız temin edilmesini rica edeceğim. Aksi halde haksızlık olacaktır. 15 dakikalık müddetin devamını rica ediyorum.

BAŞKAN — Önergeyi yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Reddedilmiştir.

Buyurun Savın Ömer Sami Coşar.

ÖMER SAMİ COŞAR — Muhterem arkadaşlarım; dün akşamdan beri 38 nci madde üzerinde neler işittik. Bu maddenin kabulü ile meğer neler olacakmış arkadaşlar? Köylümüz yarından, malından emin olmayacakmış, zavallı köylümüzün elinden toprağı, avuç içi kadar toprağı koparılıp alınacakmış. Sefil, perişan olacakmış. Daha neler olacakmış?

Bu madde gelirse, köylümüz hattâ vatanından bile sürülecekmiş. Bu maddeyi aman kaldırım diyorlar. O zaman neler olacak? Köylümüz cennete kavuşacak demeye getiriyorlar. Köylümüz nihayet efendimiz olduğunu anlayacakmış, malından emin olacakmış, mesut, müreffeh olacakmış.

Bırakın arkadaşlar, Türk halkı efkârı olgundur, güler bu sözlere. Yillardır derebeyi sömürmesi yüzünden vatanından bezmemiş, bezmiyecek olan Türk köylüsünü, 38 nci madde dolayısıyla vatanından bezecek bir tip olarak göstermeye hakkı yoktur kimsenin.

Açık konuşalım lütfen. Tenkid hakkı hepimizin hakkıdır. Ama bu tenkidi haklı göstereceğiz diye Türk köylüsünü paravan, kalkan diye kullanmak kimsenin hakkı değildir.

Köylünün tutup elinden, bu madde ile, toprağı alınacakmış, hangi toprağı? Marabacı olarak işlediği toprak onun mu? Arkadaşlar bir türlü diyemiyorlar. Bu madde, toprak derebeylerini sosyal Devlet anlamına uyduracak, kısacası toprağı işliyenlere, hakiki sahiplerine devredek, imkânlar artıracaktır.

Açık konuşalım, memleketimizde feodal rejimin geniş artıkları yok mu? Var. Marabacılık, yarıcılık, kesimcilik gibi usullerle köylüyü kemiren derebeyleri yok mu? Var.

Bir. iki değil otuz, kırk kövü içine alan geniş araziye ellerinde tutan ve yılda bir gün bile malalara uğramıyan, köle çalıştıran ve hattâ bu köleleri, dizdize barındırdıkları, besledikleri eşkıyalarla baskı altında tutanlar yok mu? Kim yok diyebilir. Var arkadaşlar.

Nasıl bu araziye sahibolmuşlar? Alınları mı? Evet ama, marabacılık, yarıcılık, kesimcilik vapan zavallı Türk köylüsünün alınları ile. Ve o vine topraksız, yine toprak esiri. Buna son verelim deyince de «Eyyvah, Türk köylüsünün elinden bir avuç toprağı almıyor» diye sızlanıyorlar.

«Fakir millete Devlete kredi açamaz» diye maddeyi tenkid buyurdular. Havır, fakir Devlet, bu zengin ağaları iktisaden besleyemez, sosyal adalet anlamına bel bağlamış bir inkılâplar memleketi, kendi gücünü, feodal rejimin devamlarını beslemeye hasredemez, hasrederse bu millete ihanet etmiş olur.

Şu salonda ayağa kalkarak Atatürk inkılaplarını, Atatürk devrini alkışlarla anan topluluğumuza hatırlatalım, hattâ bakın o devirde, 1935 yılında, Meclise sunulan Toprak Kanunu hakkındaki genel mütalâada ne deniyor? «Devletin, toprakları, köylüye satarak bedelini toprak derebeylerine vermesi, derebeyliği nakden yani iktisaden takviye etmesi demektir. Bu tarzla toprak sahibi, daha fazla murabacı vaziyetine düşecek ve köylünün kendi parasıyla, köylüyü kendine borçlandırarak yine bağliyacaktır.»

Meseleyi, zavallı bir emekli ihtiyarın tek gelir kaynağı olan evinin, köylünün - o da varsa - 100 - 200 dönümlük arazisinin taksitle istimplâki şeklinde göstermek gülünç oluyor.

Böyle bir şey mütalâa ediliyorsa ne basın hürriyeti, ne demokrasi, ne Anayasa Mahkemesi kalmamış demektir. Bu maddeyi bu şekilde tefsire kalkışacak bir iktidar yine bu milleti, bütün kuvvetleri ile karşısında bulur.

Devleteçiliğe gelince, elbette devletçiyiz, lütfen tarihimize eğilelim. Devletçi olduğu müddetçe Türk Milleti dimdik ayakta durmuştur. 19. yüzyılın ortalarında ultra liberalizme gidilerek, dış sermayeye kapılar açılarak koca bir İmparatorluk batırılmıştır.

Sosyal kelimesinden bâzı kimselerin duydukları ürperme şimdi de devleteçilik mefhumundan duydukları ürpermeye ekleniyor.

Şöyle buyurdular :

Yabancı sermaye ürkerse, perişan halimiz böylece sürer gider.

Sorarım, 1923 yılından sonra yabancı sermaye mi elimizden tuttu, yıkılmış, yıkılmış Anadolu'yu yabancı sermaye mi kalkındırdı?

Devleteçilik mefhumundan yabancı sermaye ürkermiş. Kim demiş arkadaşlar? B. Arap Cumhuriyeti, zorbalığa kadar dayanan bir devleteçilik tatbik etti, yine de yabancı sermaye kendisine kur yapıyor.

Amerikalılar bir sistem bulmuşlar. Şark da bir sistem bulmuş, biz bunun ikisi arasında bocalıyormuşuz, Amerikan sistemine kayarsak belimizi doğrultmuşuz.

Atatürk buna cevabı vermiş. Diyor ki :

«Büyük bir milletin ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak memleket iktisadiyatını Devletin eline almak...

Bizim takibettiğimiz bu yol görüldüğü gibi liberalizmden başka bir şeydir.»

Türk devletçiliği hiçbir zaman fert teşebbüsüne düşman, totaliter bir devletçilik olmamıştır. Türk devletçiliği çırılçıplak bir hakikatten doğmuştur. Geçmiş yılların, yaşayabilmek için, süratle telâfisi gerekiyor. Hem de dünya gelişmelerine ayak uydurarak... Ve bu neticeye fertlerin cılız kaynaklarına bel bağliyerek mı varacağız?

Sonra geri kalmış memleketlerin hangisi hususi teşebbüsle kalkınmış? Kalkınıyor?

Liberalizmin doğum yeri Manchester'de bugün Devlet iktisadiyatı ön plânda, devletçilik ön plânda. Orada seçimi kazanan bir muhafazakâr parti bile buna dokunamıyor, dünyanın gidişidir, bu cereyana döndüremem diyor. Birleşik Amerika'da «İlle de hususi teşebbüs» diyen bir Cumhuriyetçi Parti (New Deal) i ile Amerika'da bile devletçiliği benimsemeye başlamış bir partiye kısa bir iktidar devresini mütaakıp yine boyun eğdi.

Bütün bu gelişmeler gözlerimiz önünde ve biz hâlâ hususi teşebbüste direniyoruz, devletçilik denilince ürperiyoruz.

19. yüzyıla dönmiyelim arkadaşlar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sırrı Atalay.

SIRRI ATALAY — Söz hakkımı Çelikbaş'a bırakıyorum.

BAŞKAN — Fethi Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ — Muhterem arkadaşlar, konuşmaya cevap veren Sayın Komisyon Sözcüsü Turan Güneş, bendenizin huzuruza getirdiğim birçok meselelere temas etti. Ben onlara cevap verecek değilim. Yalnız komisyondan bir hususu bilhassa rica edeceğim. Konuştuğumuz mevzu Türkiye gibi kalkınmaya büyük ehemmiyet veren ve kalkınmaya muhtacolan bir memlekette vatandaşın emlakî takistile istimplâk edilmeli mi, edilmemeli mi, buna ait bir prensip vaz'edilmeli mi, edilmemeli midir? Konuşulan mevzu budur. Sümerbankın malını şuna veya buna, filâna veya falana satma işiyle ilgili bir tek şey söylemiş değilim. Böyle bir hassasiyet içinde görüşen komisyon sözcüsünün fikirlerini kendi sözlerimle bağdaştıramadım. Bu itibarla, evvelâ mevzuun hudutlandırılması, ondan sonra münakaşasında fayda vardır.

Dün Türkiye'nin iktisaden hangi noktada bulunduğunu arz etmiş ve netice olarak, karınca gibi seferber olmak suretiyle Devletin imkânlarını, hususi teşebbüsün imkânlarını kullanarak, vatandaşın ihtiyacını daha iyi karşılayabilmek için, işletme kurabilmelerini teminen elden gelen yapılmalıdır demiştim. Hususi eşhasın malını istimlak etmek suretiyle seferberliğe katılmasını sağlamak değil, fakat menfaatini düşünmek suretiyle seferberliğe yardımcı olmasını temenni etmiştim.

Bu fikirlerime karşı hiç bir şey söylemediler, temas etmediler.

Şimdi arkadaşlar, Türk Milleti Ereğli Demir ve Çelik Fabrikasını kuracaktır. Bu tesisin memlekete büyük hizmeti olacaktır. Ereğli Demir ve Çelik fabrikalarının kurulması için kanun neler kabul etmiştir? Beri taraftan biz, Anayasaya neler koymak istiyoruz. Bu iki zihniyet bağdaşamaz. Ereğli fabrikalarının Kanunu, (Tarihini söyle sesleri) Sayın Cemil Sait Barlas arkadaşımız, kanunun tarihi kaçtır diyor. Ereğli Demir ve Çelik fabrikalarının kuruluş Kanunu 28.2.1960 tarihinde kabul edilmiştir. Onun için Şirket bu kanuna göre kuruyor.

Sayın Cemil Sait Barlas, kanunun tarihi kaçtır, diyor. Halbuki bütün millet bu fabrika kurulacak diye bayram yapıyor ve memleketin kalkınmasında fabrikanın mühim rolü olacak diye seviniyor. Bendeniz bu kanunun müzakereilerinin konuşulmasında müstenkif kalmıştım. Çünkü birçok istisnalar kabul ediyor, kanun. Ticaret Kanunu hükümlerinden istisnalar var, temettü garantisi var, Artırma, Eksiltme Kanununa tâbi değil, Devlet hissesi % 99 olsa bile Devlet murakabesine ve 3460 sayılı Kanuna tâbi değildir. Hulâsa pek çok imkânlar ve istisnalar. Memleket 8 - 10 aydır Millî Birlik Komitesince idare edilmiş, Kurucu Meclis kurulmuş; çeşitli kararlar alınmış. Ama bu kanun değişmemiş ve milletçe bir bayram havası içindeyiz, bu tesisler kurulacak diye. Şu halde bu kanun benimsenmiş ve devam ediyor. Bu bakımdan işi hissi cepheden ayırmak, tamamen soğukkanlılıkla mütalâa etmek memleketimizin menfaati icabıdır. İşte bu sebeple ben sadece bu şirketin tâbi olacağı hususi kanundan paşajlar okuyacağım.

Şirketin tâbi olacağı kanunlar;

Madde 9. — Şirket sermayesinde resmî sektö-

rün hissesi ne nisbette olursa olsun, şirket 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu, 2490 sayılı Nafiada İnşaat İşleri Kanunu ve 3460 sayılı Kanunla ek ve tadillerine; Divanı Muhasebatın vize ve murakabesine tâbi olmadığı gibi memur ve müstahdemleri de 3656, 3659, 6245 ve 7244 sayılı kanunlarla ek ve tadilleri hükümlerine tâbi değildir. Bu kanun halen yürüyor, görüyoruz. Tatbiki için bütün milletçe gayret sarf ediyoruz. Bir taraftan böyle bir politika takibetmek, diğer taraftan işletmeleri teşebbüsleri ve saireyi istimlak edip bedelini taksite bağlamak politikası, hem de hangi memlekette? İktisaden gelişmek mecburiyetinde olan bir memlekette. Millî gelirin artışı, nüfusuna tekabül etmeyen bir memlekette. Muhterem arkadaşlar diyorum ki, bu iki politikada bağdaşamaz. Bağdaşır demek, hakikatleri görmemezliğe gelmek olur, arkadaşlar.

Türkiye, bu Anayasa ile kendisine bir gelişme politikası, bir yol çiziyor. İş sadece özel teşebbüs ürker meselesinden de ibaret değil. Biz ne Birleşik Arap Cumhuriyeti, ne de Hindistan durumundayız. Biz pilitikamızı tâyin etmişiz. NATO'nun üyesiyiz. Avrupa Konseyi Milletler camiasına dâhil olmuşuz. Bizim emsal memleketleri bunların içinden aramız lâzımdır.

İktisaden geri kalmış Yunanistan bizim gibi; kalkınmak için çalışıyor. İtalya, Güney bölgesini kalkındırmaya çalışıyor. Bizim için emsal bunlardır. Bir medeni âlemin içindeyiz. Dost ve mütefiklerimiz âzası oldukları teşekküller yolu ile bize yardım yapmaktadırlar. Yabancı sermaye, yatırımlarını da teşvik ederek memleketimizi geliştirmek istiyoruz arkadaşlar. Bu bakımdan maddenin mahiyeti zannettiğimizden çok daha geniş mahiyettedir. Türkiye'nin kalkınması ile alâkalı, geçenlerde kabul ettiğimiz İktisadi İş Birliği ve Kalkınma Teşkilât kanunu vardı. Buradan anlaşma dışında kalan memleketlere de, Afrika'daki memleketlere de kalkınmaları için yardım yapıyor. Türkiye'ye de bu imkânlar sağlanmak isteniyor. Bu teşkilât memleketlerinin felsefesi, hukuk görüşü, istimlakı reddetmiyor. İstimlakı Devlete bir hak olarak tanıyan görüşe iltifat ediyor. İstimlakın yapılışında tazminatın peşin ödenmesi mevzuunda ısrar ediyor. Bu bakımdan arkadaşlar, memleketin kalkınmasını isteyen arkadaşlarımız mülkiyetin menşesine kadar giderlerse o zaman işe hisler karışmış olur. Muayyen bir peşin düşünce hâkim

olur. Muhakememizde o zaman sıra, filân şu apartmanı nasıl yaptırmışa kadar varır. Bu itibarla burada hislerimizden tecerrüt ederek, onu başka yerlerde kaymetlendirme çarelerini aramak şartıyla, objektif olarak bu memleketin kalkınmasının bir prensibini vaz'edelim. Maddeyi savunmak için söylenen sözlerin mantıklı, hukuki bir mesnedini bulup yerine oturtalım. Sayın Emin Paksüt arkadaşım dedi ki: Konsolidasyon anlaşmalar yapan bir memleket miğin taksitle istimlâk yapmasın. Şu halde bu şekilde bir borçlanma, taksitle istimlâk için sebep mi olacaktır? Moratoryon neticesi konsolidasyonun, iki üç yıl bütün gayretlerimize rağmen memleketin bir zamanlar ulaşmış olduğu itibarı sağlamıyacağından emin olalım. Çünkü mal ithal edilmiş, parası ödenmemiş, mecbur olmuştuk moratoryum ilân etmeye. Oturmuşuz, taksite bağlamışız. Bu durum, ileride yapılacak istimlâklerin karşılığını peşin ödenmesi için mucip sebep olabilir mi? Borçlara moratoryum ilân edilmesi taksitle istimlâk için esbabı mucibe olarak gösterilemez.

Objektif hukuk prensipleri ve nihayet insan psikolojisi gözönünde tutularak, bu maddenin düzeltilmesi lâzımdır, arkadaşlar.

Komisyon, taksitle istimlâki kalkınmaya mesnet olmak üzere, hazırlanmakta olan bütçeye istinadettiriyor. Plân, program buna mâni değildir. İki milyarlık bir yatırım içinde 250 milyon liralık bir peşin para mal sahibine ödenmiş, ödenmelidir. İstenen bu.

Seyhan Barajı istimlâkını misal olarak ele alalım. Burada köylü vatandaşların çekmedikleri ıstırap kalmadı. Belki Karamüftüoğlu arkadaşımız bunları anlatacak, bunun mücadelesini biz Mecliste yaptık. Köylü orada uzun zaman paralarını alamadı. Bu itibarla burada vatandaşın mal emniyetini Anayasanın teminatı altında bulundurarak Türkiye'nin gelişme prensibini vaz'edeceğiz. Komisyonla mevzuu münakaşa ettik. İtalya'da istimlâklerin peşin olmadığı ifade edildi; evvelce de arz ettim. İtalyan Prof. Greve Charles Albert Statüsünün 29 ncu maddesindeki âdil tazminat tâbiri, yeni Anayasada kamulaştırmada sadece tazminat olarak yer almıştır. Çünkü tazminat içinde adalet mündemiçtir diye yazıyor. Çünkü tazminat kelimesinin içinde (âdil) mündemiçtir diyor. Arkadaşlar hukuk ayrı kanun ayrı.

Bu bakımdan tazminat Anayasa teminatına bağlanacaktır. Bunun mânası peşin ödenecektir.

Bir noktayı daha arz edeyim; Türkiye iktisaden geri kalmış bir memleketdir. Süretle kalkınmaya muhtaçtır. Bu itibarla; bu memlekette para istikrarını da düşünmek lâzımdır. 1950 deki 1 liranın, bugün aynı iştira gücü varmıdır? Mülkiyet hakkında muayyen bir şüpheye sahibolarak hareket edersek, bir enflasyon politikasıyla 100 lirayı 5 lira haline getirmek mümkündür arkadaşlar.

İç hukukumuzu; dış hukukumuzu, hepsini memleketin kalkınmasına müteveccih bir hamle istikâmetine sevk etmek lâzımdır.

Daha demin bir arkadaşım bahsetti; Devlet, muayyen hayvan hastalıklarında mücadele imkânını sağlamadığı için hayvanları kıran vatandaşlar var.

Devletin yapacağı mâmütenahi işler vardır ki; birbirinden ehemmiyetlidir. Niçin vatandaşın servetinin muhafazasını ve böylece vergi ödemesini sağlayacak bir politikaya bırakıyorsunuz? Bütün bu görüşler zaviyesinden, mülkiyet hakkına karşı hayırhah bir nazar mevcud olmadığını sezmekteyim. Hayırhah bir noktai nazar aşikâr değildir. Bu nedir arkadaşlar? Muayyen bir felsefi görüş müdür? Fakat arkadaşlar şunu da bilelim ki, bugünkü devrimizde sosyal adalet Devletin, teşebbüslerin gelirlerine ortak olmak suretiyle tecelli etmektedir, ve vergi almakla Devlet umumi hizmetleri için imkân kaynakları bulabilmektedir. Hususi mülkiyeti başka gözle gören politika bütün kişileri ecir olarak kabul etme maksadına mâtuftur. Bu bakımdan ben maddedeki taksitin, peşine bağlanması hususunda takrir veren arkadaşlarımla beraberim. Maddeyi bu şekilde kabul ederseniz emin olunuz ki, Türkiye'nin öteden beri tereddüt içinde geçen havasına ışık tutacağız. Bu ışık şu olacaktır.

BAŞKAN — 15 dakikanız tamam oldu Fethi Bey.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Devamla) — Bitiriyorum efendim. Memleketin kalkınmasında Devlet ve özel teşebbüs seferber olacak ve gerek Devletin kendi kazandıkları, gerekse âdil müterakki vergi politikasıyla toplayacağı varidat, gelişen ekonomiye muvazi olarak artacak ve

umumî hizmetler geniş ölçüde görülmek imkânı hâsıl olacaktır. Emniyet ve hüzün içinde iktisaden seferber olunacaktır.

Milletin kalkınması, politikasıyla olacaktır. Mâruzatım bu kadardır. (Alkışlar)

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TÜRAN GÜNEŞ — Muhterem arkadaşlar, noktai nazar beyan etmekten ziyade birkaç noktayı tavzih etmek için huzurunuzu tasdi ettim.

Çelikbaş arkadaşımız bu politikanın çok yerde müdafidir. Yalnız Anayasa Komisyonunuz ne bir Hükümettir, ne bir siyasi partinin iktidarındır... Anayasa politikalar arasında bir tercih yapmak durumunda bulunmayan bir Anayasadır ve Anayasa Komisyonu da; Anayasayı böylece hazırlamak durumunda bulunan bir komisyondur ve Anayasa da bundan ibarettir. Binaenaleyh Fethi Çelikbaş arkadaşımızın sözleriyle komisyonun metni arasında bir münasebet göremedim.

Komisyon sanki bilcümle özel teşebbüsü devleştirmek arzusundaymış gibi, ifadeler kullanıyor. Ben bunu yerinde görmüyorum. Daha evvel de arz ettiğim gibi komisyon, devletleştirmenin ne lüzumuna ne de âdemi lüzumuna kaani.

Çelikbaş arkadaşımız Ereğli Çelik Fabrikası Kanununun bâzı maddelerini okudu, şimdi, huzurunuzda okumuş olduğu bu kanuna Anayasanın bu maddesi mâni mi değil mi? Anayasanın bu maddesine göre böyle bir kanun yapılması mümkündür. Fethi Çelikbaş arkadaşımız mücerret iddialar dışında bir delil gösterebilirlerse, bu maddenin yeri yoktur. Medenî alemden misal alalım, başka memleketlerden misal alalım diyorlar. Vanoni Plânından bahsettiler. Vanoni Plânında özel teşebbüsün yerinden bahsettiler. Komisyonunuz Türkiye'de Vanoni Plânı yapılacaksa hususi teşebbüsü meneden bir hüküm getirmiş değildir. Öyle bir şey demedik.

Şimdi emniyet meselesine gelince : İtalya'dan bahsettiler. Şimdi huzurunuzda bu hususa ait Alman ve İtalyan hükümlerini okuyacağım : İtalya'da tazminat verilir. İtalya'da üç nevi istimlâk vardır. Bu memleketin mevzuat üzerinde yapmış olduğumuz tetkikat neticesinde, bize verilen bilgiye göre. (Anayasa hükmü müessesleri) Kanun. Tazminat Medenî Hukukta, İdare Hukukunda behemehal peşin para vermek değildir. Değer bedelini vermektir.

Okuyorum şimdi, nasıl veriyorlar. «Tediye'nin yapılması hususunda kanun tatbikatı, orman istimlâklerinden ekserisi peşin, bâzı ahvalde de Devlet bonolarıyla ödene gelmektedir. Devlet bonolarının itfa süresi müddeti 9 yıl civarındadır. Kanun, orman istimlâklerinde ise yalnız bedelin tediye şeklini derpiş etmektedir. Ve bu ödeme Devlet tarafından takriben % 5 faiz üzerine 20 ile 30 sene gibi uzun bir devrede yapılmaktadır.»

Bunlar İtalya'da yani Mezo Jiorna'nun ıslahı için yapılmış olan plân ve Devletin ödemesine taallük eden bâzı hükümler...

Gelelim Almanya'ya; «23 Şubat 1957 tarihli Arazi temini Kanunu, İnşaat arsa temini Kanunu.

Anayasanında istimlâklerde tazminatın kanuna bağlanacağı açıkça derpiş edilmektedir. Müelliflerin görüşü odur ki, Alman Anayasasının derpiş ettiği istimlâk hükümlerine göre, 4 ilâ 8 sene tediye'nin Anayasa hudutları içinde telâkki edilmesi gerekir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, özel sermaye korkar, dendi. Çelikbaş arkadaşımız gibi, diğer arkadaşlarımız gibi özel sermayenin bu derece müdafileri olduğuna ve kendilerinin de memleket mesuliyeti deruhte edeceklerine göre, bu korkuya sebep yoktur.

Zira özel sermaye kanundan değil politikacıardan korkar. Memleketi idare edecek olan onlar. Bizim dediğimiz şu : Yabancı sermaye, kendi memleketinde taksitli istimlâk câri olduğu halde orada yatırım yapmaktan çekinmediği halde niye burada çekinsin? Zannediyorum ki, yabancı sermayenin bu madde dolayısıyla her hangi bir endişe beslememesi lâzımdır. Besliyorsa, doğrusu bunu kendisinin iyi niyetine atfetmek mümkün değildir.

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Şakir Perk.

HAYRETTİN ŞAKİR PERK — Efendim, bu hususta çok güzel fikirler dermeyan edildi. Bendeniz gayrimenkul ihtilâflarına nihai merci sıfatıyla bakan dairede uzun zaman hizmet etmiş bir arkadaşınız olarak arz edeyim ki, Türk Hazinesinin elinde hesapsız, namütenahi toprak vardır. Diyolar ki, Türk köylüsünü topraklandırmak için bu esas kabul etmek mecburiyetindedeyiz.

Arkadaşlar, Hazine bir plân dâhilinde elindeki toprakları topraksız Türk köylüsüne tevzi etse yeter, artarda ve hiçbir Türk köylüsü

topraksız kalmaz. Onun için hususi mülke inme-ye lüzum yoktur. Hususi mülkü zedelemek, eski ruhun devamı olan taksitli istimlâk esasını kabul etmek yazıktır, mahal yoktur. Bu güzel Anayasayı bu şekilde zedelemeyin. (Bravo sesleri ve alkışlar)

Sonra, 10 senelik zaman, devletlerin ve milletlerin tarihinde nedir? Bu on senelik kısa zaman için elde edilecek menfaati, iyi niyetli bir Hükümet sair istikrazlarla temin edebilir. Binaenaleyh büyük kalkınmalarla, istikrazlarla bu işi halletmek imkânı vardır. Bu bakımdan da yine benzeniz bu maddenin kabulünün doğru olmadığını müतालâsındayım.

Tekrar arz ediyorum, bu şekilde bir düşünce ile şu güzel kanunun prensiplerini ve sistemini ihlâl etmiyelim. Bir defa taksit ile istimlâk esasını Anayasaya girerse, bunun uzatılması veya kısaltılması gayet kolaydır. Esasen bu prensip olarak Anayasaya girmemelidir. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Yusuf Ziya Yücebilgin.

YUSUF ZİYA YÜCEBİLGİN — Sayın arkadaşlarım, bu 38 nci madde istikbalde Türk içtimai durumunun hedefini teşkil edecek ve yeni bir oriyantasyon verebilecek bir maddedir. Ve bu Anayasanın en mühim maddelerinden birini teşkil etmektedir. Bu bakımdan bu madde üzerinde ne kadar durulursa yeridir.

Bendeniz bu maddeyi, birincisi; Anayasa bakımından; ikincisi sosyal adalet bakımından; üçüncüsü iktisadi refah bakımındandır; dördüncüsü işletmecilik bakımından tahlil etmek istiyorum.

Birinci bakımdan, Anayasanın 11 nci maddesinin 2 nci fıkrası bakımından tetkik edecek olursak; bizde ekseri topraklar, arazi, birçok yerlerde bedelini 5 senede itfa edebilecek durumdadır.

Binaenaleyh, benim elimden bir tarlayı alarak, 5 senede bunun iradından elde edeceğim 10 bin liranın da 10 sene taksitle verilmesi Anayasanın 11 nci maddesinin 2 nci fıkrasına muhaliftir. Yani mülke bir nevi taarruzdur. 11 nci maddenin 2 nci fıkrasını okuyacak olursak «Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz» diyor. Hattâ buraya bir teklif de yapıldı. Sosyal adalet amacıyla da-

hi bir hakkın özüne dokunulamaz, diyor. Bu şekilde tadil edildi zannediyorum.

Bu bakımdan 11 nci maddenin 2 nci fıkrasını nazarı itibara alırsak bu madde tamamen mülkiyeti ortadan kaldıran ve hattâ on sene içinde benim bu mülkten alabileceğim, araziye göre daha çok gelir sağlıyan bir mahsul ise, bu takdirde bu maddenin bilhassa tatbikatta, pratikte vereceği neticeler tamamıyla Anayasanın 11 nci maddesinin 2 nci fıkrasına muhalif olacaktır. Binaenaleyh memleket realitelerini tamamıyla göz önüne alarak, optimist zihniyetle değil, gerçekten bu memleketin realiteleri nazarı itibara alınarak bu maddenin tedvini her halde daha uygun olurdu.

İkinci bakımdan, sosyal adalet bakımından bu maddeyi tahlil edecek olursak yine görürüz ki, sosyal adaletin mânası yalnız fedakârlığın muayyen bir zümreye tahmili değildir. Eğer sosyal adalet mevzuubahis ise, memleketin heyeti umumiyesini nazara alarak bu sosyal adaletin tahakkuk etmesini intacedecek yepyeni bir sistemin bu memlekette kurulması şarttır. Halbuki bu maddede yine görüyoruz ki, fedakârlık yalnız çiftçi sınıfına, köylü vatandaşlara yüklenmiştir.

Halbuki sosyal adalet deyince, sosyal adalette tesanüt vardır. Bu sosyal tesanüt icabı olarak zengin ve fakirlerin açılmış bir fona yardım etmeleri lâzımgelir. Ve bu fondan bütün vatandaşlar seyyanen istifade ederler.

Bir milletin teşekkülü için nasıl bir din ve dil birliği lâzımsa; sosyal adalet, daha doğrusu sosyal güvenlik de bir milletin mevcudolması için lâzımdır ve esaslı umdelerden biridir.

Fakat bu madde fedakârlığı yalnız muayyen bir zümreye yüklemektedir. Biz, mülkiyeti de tevzi etmek gibi bir mecraya gitmek arzusunda isek, bunu daha başka türlü ele almak lâzımdır. Meselâ şehirlerde büyük apartmanlar vardır. Kiracıların 10 sene zarfında oturdukları dairenin mülkiyetini iktisabetmeleri lâzım. Çünkü o da para veriyor. Köylü isterse parasını şehirde bir apartmana yatırır. Bunun kabahati nedir? Bu kadar fedakârlık beklenemez. Sosyal adalet bakımından, tamamen sosyal adaletin umumi çerçevesi içinde bu maddenin yeniden düzeltilmesi, her halde daha haklı ve doğru olur kanaatindeyim.

İktisadi refah bakımından da tetkik edecek olursak, birçok noksanlıkları olduğunu müşahade ederiz. Bilhassa millileştirme sahasında bizim

milletimizin hususi vaziyetini nazarı itibara almak lâzımdır. Bizde sanayi daha yeni, nüve halindedir. Bugün sanayimiz beynelmilel vaziyette, diğer memleketlerde olan sanayi ile rekabet edecek bir durumda değildir. Anayasaya böyle bir madde koyarsak nüve halinde olan sınai teşebbüs, hususi işletmeler tamamiyle korkak bir vaziyete girecek ve piyasadan bütün paralarını çekeceklerdir. Binaenaleyh bu madde nin millileştirilmesi işinde, başka memleketlere bakarak bunu bizim memleketimizde tatbik etmek istiyorsak, bizim şartlarımız başka memleketlerin şartlarına benzemez, bizim şartlarımız başkadır. Meselâ İngiltere'de 1945 ten sonra İşçi Partisi hakikaten Nasyonalizme riayet ederek birçok işleri millileştirmiştir. Ama orada birçok sanayi vardır. Kömür sanayii, çelik sanayii ve saire vardır. Bizim memleketimizde esasen böyle bir endüstri mevzu bahis değildir. Böyle bir maddeyi Anayasaya sokarsak, onlar tamamiyle piyasadan çekileceklerdir ve bu da memleketin aleyhine olacaktır. Bizde maalesef Devletin bu işi beceremediği mütaaddit tecrübelerden anlaşılmıştır. Bilhassa bugün işletmeler memlekete fayda değil de, zarar getirebilecek bir şekildedir. Bir senede bir buçuk milyar açık veren Devlet işletmeleri vardır. Binaenaleyh evvelâ bunları ıslah edelim. Ondan sonra yeni kurulmak icabeden işlerde de şahısların mallarını istimlak yoluna gidelim. Ancak o zaman faydalı olabilir. Bir defa bizim prensipleri vaz'etmemiz lâzımdır. Prodüktivite esaslarına göre bu işletmelerin rasyonel bir şekilde işletilmesi şarttır. Devletleştirme faydalı ise, ancak ondan sonra Anayasaya bu şekilde bir madde koymakta fayda olabilir.

Efendim dördüncü olarak işletmecilik bakımından bu maddeyi tetkik ve şunu arz etmek isterim ki; araziyi hantal bir hâle getirmemek için yalnız parçalamak değil, demokratik bir nizam içinde zirai istihsal kooperatiflerini inkişaf ettirmek lâzımdır. Bu suretle en küçük arazileri de teknikten istifade ettirmeye imkân vardır.

Şehir şirketlerini, zirai istihsal kooperatifleri haline getirmek, bu suretle memlekette zirai istihsalı artırmak ve bu prensiplere riayet etmek bence daha demokratik olacaktır.

BAŞKAN — Vaktiniz tamam efendim.

YUSUF ZİYA YÜCEBİLGİN — Peki efendim, fikirlerim bundan ibarettir, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Cemil Sait Barlas.

CEMİL SAİT BARLAS — Efendim, evvelâ komisyonun çalışmasının doktrinel bir tesir altında olduğu ve tasarının bu tesir altında hazırlandığı söylendi. Değil arkadaşlar. Komisyon böyle bir tesir altında çalışmamıştır. C. H. Partisinin Anayasa Komisyonuna verdiği nottan çok daha hafif bir istimlak maddesi getirmek suretiyle hakikaten tarafsız olduklarını göstermişler ve tarafsız bir madde getirmişlerdir. C. H. Partisinin Anayasa Komisyonuna verdiği cevapta «âdilâne sosyal münasebetleri kurmak için» diyor. Âdilâne sosyal münasebetleri atmak suretiyle her hangi bir partinin bu yolda hareket etme cesareti bulunmuştur. Yine aynı cevapta «özel teşebbüs içtimai faydaya aykırı» diyor. Bunlar hazırlanmış oldukları tasarıda içtimai fayda esasını bir tarafa atmak suretiyle hakikaten tarafsız bir lâyiha getirmişlerdir. Bu bakımdan kendilerine teşekkür etmek lâzımdır. Binaenaleyh Fethi Çelikbaş arkadaşımız apriori'den hareket etmiş değillerdir.

Muhterem arkadaşlarım, 38 nci madde iki hüküm getirmektedir. Birisi kamulaştırma, birisi devletleştirme, ve bir de bunların bedellerinin taksitle olup olmamasından evvel kamulaştırma meselesine gelince; iş, geliyor, mülkiyete dayanıyor. Mülkiyeti inkâr edilemez. Mülkiyet müessesesini tanımayan ne bir siyasi parti, ne bir şahıs bu memlekette yoktur. Arkadaşlarla anlaşamadığımız nokta; zümre mülkiyeti mefhumu, muhtevası son zamanlarda artık değişmiştir, sosyal ve iktisadi mevzularda bir başka mahiyet almıştır. İşte bu sebepledir ki, kamulaştırma müessesesi doğmuştur. 1900 yıllarında olduğu gibi al parayı ver araziyi tarzında almaktan çıkmış ve bugünkü mahiyetini almıştır.

Komisyonun, hazırladığı kamulaştırma ve devletleştirme maddesinde bir kere istimlak edilen malın bedeli verilmektedir. Binaenaleyh bâzılarının iddia ettiği gibi bu ne istimvâldir, ne müsadere dir. Bedeli ödenecektir. Sonra peşin ödemeyi ancak zengin bir devlet yapabilir.

Hayrettin Şakir Perk, Devlet arazisini dağıtmak suretiyle bu dâvanın halledilebileceğini ifade ettiler. Maalesef Devlet arazisinin dağıtılması mümkün olmadığından, bazı sosyal sebepler icabettiğinde istimlak yolunu açacağından ve peşin para ile istimlak yapıldığı takdirde emisyon, enflasyona gidileceğinden bu bedelin taksitide bağlanması çok daha yerinde olacaktır.

Benden evvel konuşan arkadaşım, Devlet tesisleri özel teşebbüsler kadar hesabını yapmamaktadır, dedi. Yani özel teşebbüs milyonlarca liralık döviz bir senede amorti etmektedir. Devlet bu tarzda yapmamaktadır. Benim sırtımdan geçinmeyi düşünmemektedir. Binaenaleyh Devlet teşebbüsü ile özel teşebbüsü bu tarzda mukayese etmek doğru değildir. Arkadaşlar, biz hepimiz ferdin hürriyet içinde yaşamamız ve gelişmesini istiyoruz. Ferdin hürriyet içinde gelişmesi için millî gelirden, millî servetten âzami derecede faydalanmak lazımdır. İşte bunun icabı olarak toprağa mütaallik olan hususlarda, mülkiyet hususlarında vatandaşlar karşılıklı fedakârlığa katılmak zorundadır. İster istimal deyin, ister istimlak deyin geri kalmış memleketlerde buna âzami derecede zaruret vardır. Bilhassa bizim memleket gibi hakiki millet olma yolunda adım atarken bazı hususlarda, bazı sosyal sebeplerle istimlâke gitmek zorunda kalacaktır. Bu memleketin Karadeniz sahillerini düşününüz. Yüzlerce insan üstüste yatmaktadır. Bu Karadeniz sahilindeki insanlar üstüste sıkışık bir vaziyette iken Devletin beş parası yoktur diye bu işleri yapmamak da olmaz. Ya emisyon yapacak yahut da memleketin sosyal gelişmesi bakımından hem emisyon yapacak hem de istimlâke gidip toprak reformu yapmak zarureti olacaktır. Bu demek değildir ki, bazı arkadaşların endişe ettiği gibi, bedelini vermeden toprağını al yahut toprağı müsadere et demek değildir. Bu hususta ben arkadaşların endişesini hakikaten anlıyamamaktayım.

Özel teşebbüslere gelince : Fethi Çelikbaş arkadaşımız Ereğli Fabrikasından bahsettiler. Biz sadece Ereğli Fabrikasının kuruluşunu alkışladık. Yoksa idare tarzının, Demokrat Parti zamanında çıkan kanun dolayısıyla millettan alınacak paranın çeşitli yollarda lükse sarf edilmesi değildir. Elbette Ereğli Fabrikası işlemeye baş-

ladığı zaman idaresinde bozukluk olursa, geçenlerde kabul ettiğimiz hüküm dairesinde bu sistem de değişecektir. Arkadaşlar bu fakir memleketin istimlaklardan peşin para verecek, takati yoktur. Bu Anayasanın istihdaf ettiği gaye vatandaş ızzar etmek değildir, malını elinden almak değildir. Elbette ki, Devlet, takati nisbetinde, bedelini taksitlerle ödiyecektir. Bundan endişe etmemek lazımdır. Ben, 51 nci maddede dolayısıyla bu maddenin tabrik edilmeyeceğinden endişe ediyorum. Ve ümitsizliğe düşünüyorum.

BAŞKAN — Sayın Bahri Savaş.

BAHRİ SAVCI — Sayın başkan, sayın üyeler; aslında pek basit bir meseleden hareket ettik fakat sosyal yapımız ve kalkınmamıza kadar gittik. Demek ki bu genişliği madde, kendi bünyesi içinde saklıyormuş. Bazı fikirlerin aydınlanmasına, meydana çıkmasına ve bu madde üzerinde düşünmemize sebebiyet verilmesinden ben entellektüel plânda çok memnun oldum. Bazı görüşler anlaşılmıştır. Bazı grupların, bazı aydınların hangi niyette olduğu belli olmuştur. Meselâ aslında pek basittir. Kalkınmayı kamu yararına tahakkuk ettirmek için mülkiyete müdahale etmek gerektiği zaman ne yapılacaktır? Madde bunun cevabını vermiş bulunmaktadır. Küçük mülkiyeti istimlak ederken Devlet tamamiyle bedelini ödesin, büyük mülkiyeti de ödeyemezse, gücü yetmezse kalkınma plânının içindeki esaslara göre yatırım yapmak zaruretleri dolayısıyla taksitide bağlasın. İşte mesele, bu şekilde, basit bir muhtevadan ibarettir. Bunu söylüyor madde. Bu noktadan hareket ederek sorulan sualler nelerdir. Bu madde mukaddes mülkiyet mefhumuna sığmaz, tasarruf ve mülkiyete sığmaz, tezat teşkil ederler. Ayrıca bazı hatiplerimiz bunun kalkınma tekniğine sığmayacağı hususunu ifade buyurdular. Fakat bunu destekliyen diğer hatiplerin görüşlerini, esas itibarıyla, kalkınmayı Devletin teşebbüsüne dayatma kaidelerini aramayı önleyici bir mahiyette gördüm. Bu görüşler, kalkınmanın, esas itibarıyla, Devlet teşebbüsü esaslarında olması ihtimalini kapamak istiyor. Halbuki buna hakkımız yok.

Önce bu itirazlar iki noktadan oluyor : Mülkiyet mefhumuna sığmaz, kalkınma tekniğine sığmaz deniyor. Müsaade buyurursanız, maddenin mülkiyet mefhumu ile olan alakasını gözden geçirelim. Eğer mülkiyet mefhumunun bu mem-

lekette geçirdiği merhaleleri nazarı itibara alırsak ve sosyal Devlet kavramını iyi anlarsak bu maddeyi sempati ile karşılarız.

* Mülkiyetin bu memlekette geçirdiği merhaleler şöyledir : Bu zamanlar Halife Sultanlar karşısında mülkiyetin garantisi yoktur. Bütün beşeri müesseseler Halife Sultanın taarruzları na karşı masun değildir. Fakat tanzimat fermanı ile bu masunluğu temin etmeye çalışılmıştır. Yani Tanzimattan beri mülkiyeti mahfuz tutmak siyaseti mevcuttur. Tanzimattan bu yana mülkiyet hususunda bir müeyyideye bir kanuni himayeye doğru gelişme hareketi başlamıştır. Can ve mal emniyeti padişahın karşısına getirilmiştir. İkinci Meşrutiyet Anayasası mülk masuniyetini sevk etmekten başka bir şey yapmış değildir. Tanzimat fermanından bu yana Amerika'da mülkiyete tanınan masuniyetin bir serpintisi Türkiye'ye sirayet etmiş ve Türk Devletinin içtimai bir müessesesi haline gelmiştir. Fakat yine İttihat ve Terakkide bir sosyal muhteva, bir sosyal mâna izafe edildiği gerçektir. Mülkiyete bir sosyal fonksiyon izafe edilmiştir. Bu sosyal fonksiyon nedir? Bunu aramamız lâzımgelir. Oylarımızı verirken, bunun mahiyetini bilerek vermemiz lâzımgelir. Mülkiyette sosyal mahiyet şundan ibarettir. Bir defa esas itibarıyla mülkiyeti zatında ve çevresinde tanımak. Hem Anayasa ve hem bu madde mahiyeti zatında ve çevresinde himaye etmektedir. Bu itibarla, şunu veya bunu söylemek ilmî değildir ve ilmî bir anlayış seviyesine aykırıdır. Mülkiyeti zatında ve neticelerinde, Türk toplumu tanımaktadır. Fakat, mülkiyetin gelişmeleri, bütün toplumdaki siyasi, kültürel, moral ve hattâ iktisadi hayatı tahakküm altına alacak bir mahiyet kazandığı zaman, işte bu noktada mülkiyet tahdid edilecektir. Tekrar arz ediyorum; ancak o durum karşısında mülkiyet sınırlanacaktır. Türkiye'de mülkiyet anlayışını bu noktada görmeye bizi sosyal vâkıa zorlamaktadır.

Kültürel hayatımızı, moral hayatımızı ve bilhassa iktisadi hayatımızı tahakküm altında tutacak bir mülkiyet sınırlandırılacaktır. Türkiye'de ki, mülkiyet anlayışı budur. Başka bir ifade ile, kamu yararını sağlamak için kalkınma plânları gerektirdiği zaman, mülkiyeti, âmme mülkiyeti haline getirmek. Türkiye'deki mülkiyet anlayışı bu seviyededir. Onu bu

seviyeden indirmek ne Anayasanın, ne de 38 nci maddenin, ne de Meclisin hakkıdır. Bu anlayış uzun tarihi gelişmeden sonra yerleşmiştir. Yani kâmu yararı icabettirdiği zaman hususi mülkiyetin âmme müessesesi haline gelmesi prensibi medeni bir prensip halinde Türk hukukçularının ve Türk toplumunun fikirlerinde mündemiçtir. Sosyal Devlet mefhumunun bir mahiyeti de budur. Bizim Anayasamız mülk tahdidini bu ölçü içinde yerine getiriyor. Mülkiyetin tahdidini reddetmiyor. Binaenaleyh bu maddede ve Anayasamızda korkulacak bir husus yoktur. Ancak bunun icabettirdiği medeni seviyeye uymak lâzımdır. Bu madde küçük mülkiyeti yüzde yüz koruyor. Büyük mülkiyeti, kamu yararına sağlamak için bir âmme mülkiyeti haline getirmek için karşılığını ödemedi, gücünü açacak bir mahiyette ise kuracağı teşebbüsün geliri ile ödemeyi istihdaf ediyor. Bir ödeme her halükârda mevcuttur. Mülkiyet rejiminin tam içindeyiz ve demokratik anlayış içerisinde mülkiyet kavramının tam ortasındayız. Mülkiyet ancak Devletin gücü ve imkânları dairesinde bir kayıtlamaya tâbi tutulmuştur, bu madde. Bu madde ancak bunu yapıyor. Mülkiyete tecavüz etmiyor.

Bu maddenin kalkınma tekniğine sığmıyacağı iddiasına gelince : Bu nokta kendi saham dışına çıkıyor, bu itibarla hemen kürsüyü terk etmek gerekir; fakat terk etmiyeceğim. Söylenmesi lâzımgelen bâzi şeyler vardır. Anayasa Komisyonunuz, sözcülerin de anlattığı veçhile, nötr bir çalışma yapmak zorunda idi. Türk toplumu geleneklerine uygun olarak kabul edilen fikir hareketleriyle uygun bir Anayasa yapmak ihtiyacı olduğu için nötr bir çalışma yapmalıdır ve bu doğrudur. Ama, şimdi mülkiyet meselesinin münakaşası yapılmalıdır. Bu münakaşanın birinci noktası şudur. Önce. Türk köylüsünden bahsedildi. Bundan bahsederken Türk siyasi ve sosyal morfolojisini bilmek lâzımdır. Eğer bu morfolojiyi göz önünde tutmazsak, teşhislerimiz yanlış olur. Bizim sosyal morfolojimiz büyük toprak mülkiyetine ve onun faziletlerine dayanmıyor. Bu tarihi bir gerçektir. Bunu görmek lâzımdır. Bu itibarla her halükârda mutlak olarak mâsum tutulması lâzımgelen büyük toprak mülkiyeti değildir. Türk köylüsünden bahsedildiği zaman, bir toprak mülkiyetini korumaktan bah-

setmemek lâzımdır. Sosyal morfolojimize baktığımız zaman büyük toprak bülkiyetini ve onun faziletini görmeyiz.

Bu mevzular benim saham değil. Fakat bâzı esaslar sadece mütehasısların sahası olmaktan çıkmış ve bir kalkınma felsefesi haline gelmiştir. Bu felsefe ilmi bir felsefedir. Benim tesbit ettiğime göre de şunlardır : Bir defa tasarrufları artırmak, sonra da, artmış olan bu tasarrufları, yatırımların önceliğini tesbit ederek bunlara yatırmak, sonra tesbit edilen bu yatırım alanlarındaki sanayi teşebbüslerini esas Devlet teşebbüsü halinde kurmak. Bu özel teşebbüsü ret ve inkâr değildir. İktisadi kalkınmamızı esas itibariyle Devlet teşebbüsü halinde kurmaktır. Onun için de Devlet mülkiyetinin ve Devlet tasarruflarının artması gereken noktalarda bu imkânı vermek gerekir. Bu suretle artmış Devlet tasarruflarıyla, gücü artmış Devlet eliyle önce sosyal kalkınmamızı himaye ve bundan kişi olarak faydalanmak. Bu Anayasamız sosyal ve iktisadi haklar diye devlete namütenahi mükellefiyetler yüklemektedir. İnsan haysiyetine yakışır bir şekilde yaşayış. İnsan gibi yaşamak için de Devletin bu vecibeleri üzerine alması lâzımdır. Bunu yapabilmek için de iktisadi hayatın ve Devlet teşebbüslerinin temelini sağlam bir şekilde tesis etmekten başka yapacak bir şey yoktur. Burada özel teşebbüsün yeri, mahiyeti nasıl olur, bu münakaşa edilebilir. Bu tesbit edilebilir. Fakat şunu bilmemiz gerekir ki, Türkiye'nin iktisadi hayatını, sanayi teşebbüsünü esas itibariyle Devlet teşebbüsü yapmak zorundayız. Çünkü bu suretle bu Anayasamızın derpiş ettiği insani yaşayış seviyesi mümkün olacaktır.

Anayasamız bir kalkınma plânında derpiş edilerek, Devleti zirai ve ticari teşebbüslere pekâlâ götürülebilir ve götürülecektir.

Fakat şu bir gerçektir ki, eğer Devletin ödeme gücü yetmiyorsa, kalkınma plânlarının çokluğu dolayısıyla önceden yatırım yapması gereken sahalarına bir an evvel yatırım yapmak için elindeki tasarrufu oraya kapatmak gerekiyorsa, o zaman bâzı büyük mülkiyetlerin istimlâk bedelini taksid ediyor. Bu demokratiktir.

Gerektiği zaman, ilmi araştırmalara göre ve öncelikle tesbit edilmiş olan yatırımı yapmamak, bunun için taksitli istimlâke gitmemek Türkiye'yi olduğu gibi geri bırakmak ve buna razı olmak demektir. Bu yola gitmemek lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu, ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, mevzu gerçekten mühimdir : Bununla beraber mevzua dokunmadan ideta korkmaya başladım. Çünkü aslında gayet basit bir dâva olan kanunun hudutları aşıldı ve öyle mütalâalar serd edildi ki, mesele Türk milli iktisadiyatının, kalkınması veya çökmesi meselesi haline geldi. Dâva hiçte öyle değildir. Arkadaşlar, evet, mevzu hadizatında gayet basittir; açıklanınca bunu sizler de teslim edersiniz yalnız, önceden Muhterem Heyetinize, şunu arz etmek isterim ki, bu mevzua ışık tutmak için tecrübelerimden ve memleket realitelerinden edindiğim kanaatlerimi arz edeceğim. Ve burada ortaya atılan fikirler üzerinde duracağım. Sakın bu fikirlerin sahibi olan arkadaşlarımız sözlerimle şahıslarını hedef tuttuğumu sanmasınlar. Bütün arkadaşlara karşı yüreğimde saygı ve sevgi vardır. İşte bu sevgi ve saygı ile fikirler üzerinde duracağım.

Yapmakta olduğumuz Anayasamızın bünyesini ve büyük hedeflerini göz önüne getirdiğimizde karşımızda iki şey birden canlanıyor. Sağlam bir Devlet yapısı ve yine sağlam bir cemiyet yapısı. İşte bu Anayasa aslında millete işte bunları temin edecektir. Şimdiye kadar geçen maddelere bakıyoruz, Anayasa fert için birçok haklar tanımıştır ve bu sevindiricidir, vatandaş menfaatinedir. Hususi mülkiyeti mâsun tutan gayet güzel maddeler konmuştur. Sonra, yine Anayasaya bakarsanız, işçilerimiz için de verilen haklar bir bakımdan ölçsüz şekilde geniştir, milli ekonomiye ve Devlete ağır yükler yüklenmiştir. Bunlar belki de azdır, bugünkü sosyal anlayışımıza göre de azdır. Ama bunlara karşı şu 20 milyon köylüye ve çiftçilere ne veriyoruz? Onlara hangi istikbali sağlıyoruz? Benim için asıl büyük mesele işte budur. Eğer soğukkanlılıkla bu konu üzerinde durulmaz ve köylü için de bâzı imkânlar hazırlanmazsa, bu Anayasamızın sağlamasını umduğumuz sosyal muvazene meydana getirilemeyecektir.

Anayasada umduğumuz sosyal muvazene, uzlaşık ve barışık bir cemiyet yapısı meydana getirdiğimiz takdirde sağlanabilir. Biliyorsunuz bizim memleketimizdeki topraksız ve toprağı yetmiyen köylülüler ve çiftçiler mese-

lesi cemiyetin bir derdi, bir çürüğü olarak kalacaktır. Belki bu fikirlere iştirak etmeyen arkadaşlar vardır. Fakat dâvayı sınırlarından taşımamak lâzımdır. Ne istiyoruz bu madde ile? Sosyal muvazeneyi kurmak için topraksız çiftçiyi topraklandırmak istiyoruz ve az toprağı olan çiftçiyi yeter derecede toprak sahibi kılmak istiyoruz. Buna «Hayır» diyen yok zannediyorum.

Prensip itibariyle memleketimizde mülk sahiplerinin mülklerinin kanun teminatı altında olmadığını iddia edecek kimse yoktur. Fakat bir topraksızlar ve toprağı yetmiyenler dâvası Türkiye'de yoktur, diyenleri görüyoruz. Bu realitelere gözlerini kapamak demektir. Realitelere gözlerini kapamak hakikatleri ortadan kaldırmaz arkadaşlar. (Bravo sesleri) Ben iddia ediyorum ki, bugün Türkiye'de 700 bin topraksız insan vardır. Bunların oturdukları binalar dahi kendilerinin değildir; bunlar ortakçılar, murabbaheçilerdir.

Böyle büyük bir mülksüz kütlesi cemiyet bünyesinde durdukça biz nasıl muvazenede ve rahat bir cemiyetten bahsedebiliriz bilemiyorum. Bunun yanında da milyonu bulan toprağı yetmiyenler vardır. İşte bizim cemiyetimizin vaziyeti bugün budur. Bâzi arkadaşlarımız son 15 yıldan beri artık Türkiye'de toprak dâvası kalmamıştır; bir topraksızlar meselesi yoktur, diyorlar. Duraksız hususi mülkiyeti haklarını korumak endişesi ile çırpınıyorlar. Benim ileri sürdüğüm hakikatler reel ve tarihidir. Böyle reel ve tarihi olan hakikatlere 27 Mayıs'tan sonra meydana gelen Kurucu Meclis göz yumamaz, bunlar üzerinde durmaya mecburdur. Ve çare aramak durumundadır.

Biliyorum, benim bu hakikatler üzerinde durmamdan memnun olmıyanlar çıkacaktır. Fakat bunların rağına da topraksızların ve toprağı yetmiyenlerin dâvalarının peşini bırakacak değilim.

Sizlerin sevgisini kaybetmek pahasına da olsa bunu müdafaa edeceğim. (Bravo sesleri) Bu konuda belki yanlılabirim, belki benim takdirim yerinde olmayabilir; ama dâvayı bir kere de huzurunuzda teşrih etmeliyim. Bunda inanınız ki, politika yapmıyorum. Benim 25 senelik siyasi hayatım böyledir, bu dâva yolunda müca-

dele ile geçmiştir. Bunu yapmakta ömrümün sonuna kadar devam edeceğim arkadaşlar.

Bir arkadaşımız memlekette Hazineye ait pek çok arazi vardır, bu topraklar topraksızlara ve toprağı yetmiyenlere kâfidir, dediler. Bu doğru değildir. Hazine arazisinin çoğu dağıtılmıştır. Bunu yalnız ben söylemiyorum. Bir eenebi heyetin yaptığı tetkiklere dayanarak da arz etmek isterim. Onların verdiği rapordan ve yine onların mütalâası olarak arz edeyim ki, Türkiye'de benimsenmiyen arazi kalmamış gibidir. Sonra memleketin her yakasında topraksız ve toprağı yetmiyen köylü vardır. Fakat her yerde Hazine arazisi yoktur. Bu sebepten hususi mülklerin istiklâki zarureti vardır.

Türkiye'deki toprakların durumuna ait mütalâaları yabancılar ağızından da dinleyiniz. Ben övünmek için söylemiyorum. Yalnız müşahedelerimin yeminde olduğunu ispat etmek için söylüyorum. Ben, hocalığım devresinde, Hakkâri vilâyeti müstesna, Anadolu'da bütün vilâyetleri teker teker dolaşım, toprak mülkiyeti üzerine araştırma yaptım. Memlekette topraksız olanlara toprak temin etmek hususunda Devletin elinde yetecek toprak olmadığı neticesine vardım. Son on yılın iktidar böyle bir içtimai reforma gitmemek için, Hazinesinin elindeki araziye halka 3 şer - 5 şer dönüm olmak üzere topraksız vatandaşlara dağıtmıştır. Bir arkadaşımın dediği gibi bu bir nevi toprak katliamı olmuştur. Demokrat Parti iktidarının bu hususta yaptığı, halkı aldatmaktan başka bir şey değildi. Toprak Kanunu malûm. Bu kanun topraksız bir aileyi geçindirecek ölçüde toprak tevziini şart koşar. Demokrat Parti iktidarı bu ölçülerle toprak dağıtmamıştır çiftçi aldatılmıştır ve toprak reformunu da soyuzlaştırmıştır. Bu türlü hareket zaten lâübalı ve zevzek bir ieraattan başka bir şey değildir. Bunları reform için misal olarak ileri sürmek insafsızlık olur.

Şimdi geliyorum ikinci meseleye : İkinci mesele, büyük arazinin parçalanması meselesidir. 20 neı asırda korkunç denecek kadar teknik ilerlemelere rağmen biz hâlâ iptidai bir işletmecilik tatbik etmekteyiz. Bu büyük arazi bir işleme halinde toptan işletilmez, parça parça köylülere verilir. Ortakçılık ve marabacılık ile işletilir. O halde arkadaşlara soruyorum neyi savunuyorlar? Bir taraftan arazinin tek elden bir işletme halinde idare edilmesini isterken, diğer taraftan

ortakçılıkla idare edilmek üzere parça parça köylülere verilmesini uygun buluyorlar. Arkadaşlar, neyi müdafaa ediyorsunuz? Orta - Anadolu'dan Şarka doğru gidin, mülk sahibi vatan- daşlar arazilerini ortakçılıkla işletmektedir. Şimdi Anayasaya koyduğumuz bu madde ile bu topraklar istimlak edilerek halka verilecek ve böylece toprakların sahipleri tarafından işletilmesi sağlanmış olacaktır. Arkadaşlar bu madde üzerinde gözümüzü realitelere yumarak karar vermemek lâzımdır. Topraklarını işletmekte olan çiftçilerin elinden toprakları alınacak, toprak- sız halka tevzi edilecek ve bu suretle bir toprak reformu sağlanacak. Yok arkadaşlar. Hükümet hiçbir zaman böyle bir toprak reformu düşünme- miştir. Bugün de münevver vatan evlâtlarımız böyle bir şey düşünmemektedirler. Yalnız köy- leri de içine alan büyük arazi mülklerini, sahip- leri tarafından işlenmeyen toprakları istimlak edip bizzat kendi işliyecek çiftçilere dağıtmak asıl hedeftir.

Unutmayınız Ortaçağın kalıntısı olan anane, örf ve âdetler işlemekte olan bir geri sistemin artık demokratik ve sosyal bir Cumhuriyet olan Türkiye'de yaşayıp gitmesine imkân yoktur. Biz- de arazi mülkiyeti yeni esaslara göre düzenlen- miş değildir. Osmanlı İmparatorluğunun bile bir arazi statüsü vardı. Halbuki Cumhuriyet dev- rinde bu memlekette bir toprak statüsü henüz meydana getirilmemiştir. İcarla işletme sistemi- ne ait olsun bir kanun yapılmış değildir. Bütün bunlar toprak reformu ile başarılacaktır. Dâva büyüktür. Hakikaten Türkiye'de sağlam temel- lere dayanan muvazeneli bir cemiyet meydana getirmek istiyorsak bu dâvanın üzerinde sizler de duracaksınız. Sağlam cemiyet Ortaçağ temelleri üzerine kurulamaz.

Yalnız şunu da söylemek isterim. Büyük ara- zi sahibi bizim düşmanımız değildir. O da be- nim vatandaşımıdır. Büyük arazi sahibi de top- rağını kendi işletme şartıyla iyi bir çiftçilik ya- pabilmek için Devletin yardımına muhtaçtır. Devlet bunlara da yardım edecektir. Meseleyi büyük arazi düşmanlığı haline getirmiyelim. Bu yanlış mebdelerden hareket etmek olur. Yanlış maddelerden hareket etmemek için dâvayı aslı- na irca etmek lâzımdır. O da şudur : Kalkınma- ya muhtaç bir memleket olarak, ziraatte ilerli- yebilmek için, evvelâ ziraatin çürük temellerini tesfiye etmek, ondan sonra modern esasları

koymak zorundayız. Bu önce orta çağ usulleri- ni ve sistemlerini tasfiye etmek, sonra toprak- sızları yeter derecede topraklandırmakla müm- kündür. 1945 yılından bu yana topraksızların adedinin arttığı hepimizce mâlumdur. Çünkü; nü- fus gün geçtikçe üremektedir; bu üremenin da- ha çok köylerde olduğunu gözden uzak tutma- mak lâzımdır. Köylü şimdi 3 - 5 dönümlük ara- zisiyle çoluğunun çocuğunun rızkını temin et- meye çalışmaktadır. Bu, zaman geçtikçe daha sıkıntılı bir hal alacaktır ve bu memlekette top- rağı yetmeyenler milyonları açacaktır. Öte yan- da binlerce dönüm üzerine çökmüş, bizzat çift- çilik yapmayan insanlar bulunmaktadır. Hayır, bu aykırılık böyle sürüp gidemez.

Evet memlekette nüfus artışı devam ettiği müddetçe bu içtimai tezat gittikçe kesinleşecek- tir ve bugün değilse bile bu dâva yarın çok ağır şartlar altında tesfiye edilecektir. Ben size şü- nu söylüyeyim arkadaşlar, ne yalnız fert, ne yal- nız Devlet. Bu memleketin memurlaşması, bu Devletin yükselmesi ve bu milletin kalkınması için, her şeyden evvel, Devletin ve fertlerin omuz omuza yan yana çalışmaları şarttır. Dâva işte böyle tahakkuk edebilecektir. Her hangi bir arazi kamulaştırması meselesinde sanki hu- susi teşebbüsle Devlet arasında bir düşmanlık varmış gibi davranılıyor. Arkadaşlar, bu zih- niyete neyle mücadele ediliyor ve bu mü- cadele hangi istikametlere götürülmek isteni- yiyor?

Arkadaşlar, Anayasanın birçok maddelerin- de sosyal ve endividüel güvenliğe ait birçok te- minatlar vardır. Bu memlekette bâzı kimseler duraksız mülk emniyetinden bahsederler. Sizle- re hemen haber vereyim, gene bu memlekette mülk emniyeti kadar, belki ondan da mühim bir rızk emniyeti meselesi vardır. Bundan haberi- niz var mı?

Bu cemiyette milyonlarca insanın rızk emni- yeti toprak sahibinin dudakları arasındadır. Bun- ların rızıklarını emniyet altına almak istemez misiniz? Eğer cevabınız hayır ise bu memlekette içtimai adaletten ve sosyal güvenlikden bahse- dilemez.

Fakat 27 Mayıs İnkılâbından sonra kurulan Kurucu Meclis bu dâvaya kayıtsız kalamaz. Ha- yır, dâvayı ihmal edemez, görmemezlikten gele- mez. Bu Meclis bu derde çare bulacaktır.

BAŞKAN — Müddetiniz tamamdır efendim.
ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU — O halde bütün sevgileri ve saygılarıyla. (Şiddetli ve sürekli alkışlar)

BİR TEMSİLCİ — Ben söz sıramı Sayın Hatiboğlu'na bırakıyorum. Sözlerine devam buyurunlar.

ŞEVKET RAŞİT HATİPOĞLU — Teşekkür ederim arkadaşlarım. İstimlâkte peşin paradan bahsettiler ve bunda ısrar ettiler. Bunu da bir hususi mülkiyetin dâvası haline getirdiler. O kadar ileri gittiler ki, eski Roma patrisyenlerinin ruhları şad oldu. Ondokuzuncu asırda bile hususi mülkiyet dokunulmazlığı bu ölçülerde bir taassupla savunulmamıştır. Elbette mülkiyet hakkı mahfuz ve masundur ve bu Anayasamızın kuvvetli teminatına bağlanmıştır.

Fakat 20 nci asırda hususi mülkiyet dokunulmazlığını, cemiyetin rağmına müdafaa etmenin imkânı yoktur. Elbette cemiyetin menfaatleri de düşünülecektir. Hem bizim dâvamız bu değildir. Bizim dâvamız, büyük arazi sahibinin kendinin istemediği topraklarını istimlâk etmek hem de değer pahası ile istimlâk etmek, böylece çiftçiyi topraklandırmaktır. Bunun da çeşitli gayeleri vardır. Bu gayelerin birincisi teknik, ikincisi sosyal, üçüncüsü ekonomik nihayet dördüncüsü de admistratiftir. Türkiye ziraatinin teknik bakımdan süratle kalkınması bu saydığım gayelerin gerçekleşmesine bağlı bulunmaktadır. Bâzı arkadaşlar vatandaşın eline peşin para verilmekten mülkü alınmaz, dediler. Komisyonun getirdiği maddenin içinde şu hüküm vardır. Ödemenin bir kısmının peşin, bir kısmının da taksitli olmasıdır. Bununla büyük arazi sahipleri bir sosyal dayanışmaya davet ediliyor. onlara bunun mukaddes şerefini sağlıyor. Devlet toprağını aldığı zaman bir miktar peşin para ödiyecek, ötekini taksitde bağliyacaktır. Ayrıca faiz de ödiyecektir. Bunun haksızlık neresinde? Reform yapmış Avrupa memleketlerinde mülkün müsadere edildiği ihtilâl neticesi olarak yapılan reformlardan bahsetmiyorum. Bütün normal reformlarda bu çeşit tedbirlere başvurulmuştur.

Normal olarak yapılan reformlarda daima taksitlendirmeye müracaat edilmiş ve karşılıkları bonolarla ödenmiştir. Yalnız peşin para ile reform yapan memleketler arasında Holânda vardır. Biz de bu işi kısa zamanda, meselâ on senede realize etmek mecburiyeti vardır. Bu on sene içerisinde

Devlet yalnız arazi satınalmıyacaktır. Aynı zamanda iskân yapacak, işletmeler kuracaktır. Şüphesiz çok paraya muhtacolacaktır. Bu dâvada arzileri alınacak vatandaşlara bedellerin bir kısmı peşin bir kısmı da taksitde bağlanmak suretiyle millî bir dâvanın gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaklardır ve aynı zamanda kanuni faizlerini de alacaklardır. Böyle büyük işlerin kısa zamanda yapılmasına kaynaklarımız yetmeyeceğinden, pek tabii olarak, taksitlendirme yoluna gidilecektir. Demin de arz ettiğim gibi, bedelin bir kısmı peşin olarak ödendikten sonra bir kısmı da tahvilât verilerek suretiyle ödenecektir.

Buna Yüksek Meclisinizin hayır demesi, istimlâklerde illâ peşin para demesi, hence şu yaptığımız Anayasanın ruhuna aykırıdır ve Türk milletinin büyük ekseriyetini teşkil eden köylü kütlesine karşı bu Meclisin mânen altına girmiş olduğu taahhüde de uymıyacağını ifade etmek isterim. Anayasada işçilerimiz için her türlü içtimai tesisler kurulmasını düşünüyoruz. Hattâ yıllık iznin bedelinin ödenmesini istiyoruz. Şimdi Anayasa ile şu milyonlara yani köylülere ne sağlıyoruz? Bir taraftan böyle geniş sosyal düşünceler içinde olduğumuz halde, toprak reformunda aynı ruhla devranılmıyor. Belki bu titizliğin sebebi, son on yıl içinde yapılan keyfi ve bedelleri ödenmeden yapılan istimlâklerdir. Lâkin onlar kanun dışı hareketlerdir. Biz burada kanun hükümleri koyuyoruz ve yenibaştan bir hukuk Devleti kuruyoruz. Sizlerin yaptığınız kanunlara, kurduğunuz Devlete inanmamız lâzımdır.

Evet şimdi Devlet yenibaştan kuruluyor. Haklar ve hürriyetler temelleştiriliyor. Cemiyetin çürük taraflarının da ayıklanması lâzımdır. Bizim birçok noksanlarımız vardır. Hangi bakımdan bilir misiniz? Vatanın imarı bakımından, nisbetsizlikler içinde bulunuyoruz. Memleketimizin ileri yerleri karşısında ölçsüz geri kalmış yerleri vardır. Halbuki bu vatanın her tarafının teknik konfordan ve iktisadın nimetlerinden derece derece faydalanması lâzımdır. Bizim Şark vilâyetlerimiz işte böyledir. Şark vilâyetlerimiz geniş arazi üzerine oturan vatandaşlarla meskündür. Orada kilometre başına on ilâ onbeş nüfus düşer. Bizim imrendiğimiz memleketlerde ise kilometre başına 300 kişi düşmektedir. Bizim mütefekkiplerimiz bunu nazarı itibara almaz da gazetelerde nüfus üremesini durdurmalıyız, beslenemiyoruz diye makaleler yazarlar. Bu kor-

kunç bir şeydir; insanlar vatanlarının hakikatlerinden bu derecede gafil olmamalıdır.

Muhterem arkadaşlar, biz kısa zamanda, memleketimizin Şark kısımlarını hem teknik bakımından, hem de ekonomik bakımdan düzenlemek, organize etmek mecburiyetindeyiz. Bu her şeyden evvel bir iskân ve imar işidir. Bu büyük arazi, ele alacağımız bu dâvada, mülkiyet ve ortaklık sistemi ile halledilmez. Ele alacağımız bu dâvada arazi bedellerini peşin para ile ödiyecek olursak, bu işin on yılda bitirilmesine hesaben de imkân yoktur. Bu ancak toprak sahibi vatandaşların yardımı ve fedakârlığı ile halledilebilecek bir dâvadır. Şayet biz vatan topraklarını küçük parçalar halinde ortaklık, marabacılık ile işletmeye devam edersek kalkınmaya imkân yoktur. Bugün Türkiye'de her bakımdan muvazeleneli bir kalkınmaya girilmemiştir. Yurdun yarısı âdetâ büsbütün bakımsızdır. Bu durum karşısında vatandaşların mülk dokunulmazlığını ne kadar teminat altına alsak nafiledir. Bu takdirde İnkılâbın reel mânasını hayatımıza yerleştiremeyiz. Bu memleket parçaları Ortaçağ şartları içinde kalır ve vatan bütünlüğü sağlanamaz.

Binaenaleyh komisyonun getirdiği esas yerindedir. Bir kısım istimplâk bedelleri taksitle ödenmelidir. Şimdiye kadar kıvarsınız diye söylemiyordum, bu işte on yıllık vâde bile azdır. Bunun yirmi yıl olması lâzımdır. Fakat mademki teklif edilmiş, on yılı kabul ediniz. Biz bu toprakları alacağız, halka tevzi edeceğiz, köylüyü borçlandıracağız, onlardan on yılda da borçlarını tahsil edeceğiz. Devlet de borcunu ödiyecek. Türkiye'nin büyük iktisadi dâvalarında yapıştığı dayanışma prensibini o güzel idealizmi kaybetmemeliyiz.

Son bir sözüm var. Bu kürsüden bâzı arkadaşların, eğer dış sermaye yardımı olmazsa bu memleket kalkınmaz, gibi beyanları oldu. Bunun bir sürçü lisan olduğunu sanıyorum. Çünkü böyle tehlikeli, nefse güveni kıran bir beyanı millet karşısında, Meclis kürsüsünden bir milletvekili yapamaz, yapmamalıdır. Her millet önce kendi kaynaklarına ve kendi kuvvetlerine dayanır, sonra yabancı kaynakları düşünür. Zaten yabancı sermaye de kendi kuvvetlerini işletmiyen memleketlere pek gelmez.

Biz bugün de ecebi sermayeden önce ken-

di kuvvetlerimizi çalıştırmak, kaynaklarımızı işletmek zorundayız. Kendi irademize ve kendi alınterimize daha ziyade güvenmeliyiz. On dan sonra yetmezse dostlarımızın yardımını isteyebiliriz. Ecebi sermaye gelmeden bir şey yapmayız düşüncesine ben inanmam. 25 senelik Cumhuriyet tarihi bu düşüncüyü çürütecek başarılar ve eserlerle doludur. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (Şiddetli alkışlar)

BAŞKAN — İki tane yeterlik önergesi vardır, onları okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

38 nci madde üzerindeki görüşmelerle kâfi vuzuh elde edilmiştir. Müzakerelerin kifayetine oya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Fikret Pamir Şerafettin Yaşar Egin

Yüksek Başkanlığa

Madde hakkında leh ve aleyhte olmak üzere uzun uzun konuşulmuş ve mesele kâfi derecede aydınlanmıştır.

Görüşmelerin kifayetine arz ve teklif ederiz.

Hızır Cengiz

Abdullah Ercan

BAŞKAN — Kifayet aleyhinde konuşacak? Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, yeknazarda aydınlanmış gibi görünen bu mesele hakkında birçok noktai nazarlar ileri sürüldü. Bu sebeple madde üzerinde kafalarımızda birtakım istifhamler belirdi. Bu istifhamların izale edilmesi için bir müddet daha konuşmalara müsaade edilmesini rica ediyorum. Mesele hakikaten mühimdir. Bu maddenin milletin arzusuna, geleneklerine, tarihine ve bünyesine uygun olup olmadığını anıyabilmek için bu hususları müzakere ederek bir gerçeğe ulaşmamız lâzımdır. Bu sebeple ikide bir yeterlik önergesi vermek doğru değildir. Memleketin hayati bir meselesine taallük eden bu madde üzerinde neler varsa, başka hangi noktai nazarlar varsa, dökülsün, bu mesele üzerinde müzakere devam etsin. Tâ ki hakikat anlaşılsın. Müsaade buyurun konuşalım. Nedir bu? İkide bir kifayet, kifayet. Hürmetle-rimle.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesini yüksek oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. (Alkışlar)

Buyurun Ferid Melen.

FERİD MELEN — Çok muhterem arkadaşlarım, Sayın Hatiboğlu gibi bir hatipten sonra konuşmak benim için bir talihsizlik olmuştur. Defterler, dosyalar arasında yetişmiş bir insanın fikirlerini aynı kudretle ifade etmesine imkân yoktur. Ama buna rağmen bu konudaki görüşlerimi ifade etmeye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar, bu madde dolayısıyla bir doktrin münakaşası yapmaya mahal yoktur. Eğer bu maddenin eski şekli kalsaydı, komisyonun getirdiği ilk madde huzurunuzda münakaşa edilmiş olsa idi, o zaman bir doktrin münakaşası yapmak icabederdi. Benim bildiğime göre ekonomileri sistemleştirmek lâzımgelirse bunları başlıca iki sisteme irca etmek mümkündür: Kapitalizm, kollektivism. Bir de bunlar arasında telifçi sistemler vardır. Biz bu Anayasa ile bunlardan hangisine yaklaştığımızı burada tespit etmeliyiz. Bunu tesbitte elbette fayda vardır. Bu mevzuda çeşitli fikirler ileri sürüldü. Bugün hangi noktada olduğumuzu bir dereceye kadar tesbit edebiliriz. Yüksek Heyetiniz komisyonun getirdiği maddeler üzerinde rötuşlar yapmak suretiyle iktisadi rejimi mutedil bir istikamete götürmüştür. Memleketi refaha götürmek, kalkındırmak için birinci sisteme yakın olmak lâzımdır, yoksa ikinci sisteme gitmek mi lâzımdır? Bu hususlar uzun boylu münakaşa mevzuu olabilir. Ama anane itibariyle Türk milleti faydası veya mahzuru ne olursa olsun hiçbir zaman ikinci sisteme yakın olmak istemeyecektir. Bu hususu bu şekilde tesbit ettikten sonra mevzuu geliyorum.

Şimdi mülke müdahale edilsin mi mevzuu münakaşa ediliyor. Mülkiyet Fransa'da ihtilâlden sonra mukaddes bir hak olarak kabul edilmiştir. Ancak bu telâkki devrimizde çok değişmiştir. Biz burada âmme yararı için özel mülkiyete el konulup konulmayacağını konuşuyoruz. Arkadaşlar; istimlâk bir âmme hizmetinin görülmesi için yapılır. Madde üzerinde münakaşa mevzuu olan fikirleri şöylece sıralamak mümkündür. Birincisi istimlâkin esası ve parasının peşin olarak ödemesi şimdi maddeyi konu sırası ile tetkik ettiğimiz zaman evvelâ kamu yararı için kamulaştırma, bu noktaya bir itirazım yok. Kamu menfaatlerinin icabettirdiği noktada hususi mülkiyet takyit edilebilir. Bunda ihtilâf yoktur. Kamu yararının icabettirdiği yerlerde kamulaştırma kabul edilebilir. Bunda da ihtilâfımız yoktur. Ama

ikinci noktada ayrılıyoruz. Muhterem arkadaşlar, bir zamanlar bir toprak reformuna bu memlekette ihtiyaç duyuldu ve kanunlar kabul edildi. Tatbikata geçildi, bu dâva 1946 yılında olduğu halde de değildir. O günden bugüne Türkiye'de büyük arazi dediğimiz arazinin mühim bir kısmı toprak kanunu gereğince Devlet tarafından alınmış ve tevzi olunmuştur. Veyahutta kalabalık ailelere ait bu arazi küçük işletmeler haline getirilmiştir. Yani Toprak Kanununun hedefi bu suretle kısmen kendiliğinden gerçekleştirilmiştir.

Bugün Türkiye'de Devletin peşin para ile satınalamıyacağı nispette ve miktarda büyük arazi var mı, yok mu? Bâzi arkadaşlar böyle bir arazinin mevcudolmadığını iddia ediyorlar. Komisyon ve diğer bâzi arkadaşlar da Türkiye'de bugün feodal sistemle idare edilen büyük arazi olduğunu iddia ediyorlar. Muhterem arkadaşlarım, her iki iddiada da hakikat payı vardır. Bunu gözecek şeyin resmî makamlar tarafından verilecek bilgi olması lâzımdır. Komisyonun elinde Türkiye'de uhdesinde 5 bin dönümden 3 bin dönümden fazla arazi bulunanlara ait rakam olsa ve bu rakam toprak reformunu gerçekleştirmek için büyük meblâglara ihtiyaç gösterse idi, o zaman komisyonla bu mevzuda beraber el kaldırmaya hazır olurum. Türkiye'de büyük toprakların miktarı o haldedir ki, 100, 200 ve nihayet 300 milyonla istimlâk işinin halledileceğine kaanım. 300 milyonluk bir mesele için çeşitli bakımlardan mahzurlar arz eden bir hüküm konmasına da ihtiyaç olmadığı inandım. Tekrar ediyorum toprak reformu yapılmasını demiyorum. Ancak, bu şekilde toprak reformu yapılmaz. Toprak reformu sadece arazinin parçalanması ve tevzii suretiyle gerçekleştirilmez. Bugün zirai sahada Sayın Hatiboğlu arkadaşımızın ifade ettiği gibi, arazinin parçalanmasıyla zirai kalkınma temin edilmez. Zirai kalkınma için çiftçinin, tohumluk, teknik alet, gübre ve sulama ihtiyaçlarını karşılamak lâzımdır. Bugün memleketimizde toprağın büyük arazi parçaları halinde şahısların, derebeyliklerin elinde olduğu ifade edildi. Asla böyle bir durum yoktur. Coşkun Kırcı arkadaşımızın da ifade ettiği gibi, Türkiye'de ekime salih arazi miktarı 16,5 milyon hektar iken bu miktar bugün 24 milyon hektara çıkmış bulunmaktadır. Faakt bu

artış çok tehlikeli olmuştur. Meyilli arazi işlenmiştir. Topraklar erozyon tehlikesine mâruz bırakılmıştır. Bizde toprak dâvasını arz ettiğim olayların ışığında mütalâa etmek icâbeder.

İkinci nokta, arkadaşlar, orman. Benim bildiğime göre Türkiye'de mevcut ormanlar tamamen devletleştirilmiştir. Kimin elinde orman vardır ki, parasını verip alamıyoruz? Bunun bir istatistiki var mıdır? Devletleştirilmemiş ormanın rakamını gösterebilirler, ondan sonra kabul edelim.

Üçüncü bir nokta; maddede yer almış olan üçüncü hüküm kalkınma plânında yer alan topraklar dolayısıyla istimlâktir. İşte asıl tehlikeli olan nokta budur. Orman varsa istimlâk edilsin, olmadığı için zaten olamayacak. Arazi varsa istimlâk edilsin. Ama kalkınma dolayısıyla yapılacak faaliyet sırasında taksitle istimlâk vatandaşları devamlı olarak endişe içinde tutacak bir husustur.

Büyük yatırımlardan bahsediyorlar. Ben komisyonla temas ettim. Maksatlarını öğrendim. Dediler ki, faraza bir hava meydanı veyahut bir baraj yapılacaktır. Bunun için büyük yatırımlara ihtiyaç vardır. Bunu yapmak için de elbette istimlâk olacaktır. Bir hava meydanı, bir baraj bir kimsenin çiftliği içinde yapıldığı takdirde istimlâkin büyük bir istimlâk olduğuna aklım erer. Fakat yüzlerce insanın tarlasını istimlâk ederek bir baraj yapacaksınız veyahut iki üç köyün arazisini istimlâk edeceksiniz. Diğer bir nokta bu realiteye tevafuk etmiyor. Bu memlekette çok büyük arazinin mevcudulduğunu ben zannetmiyorum. Komisyonun da bunu ispat edeceğini tahmin etmiyorum. Rivayete istinadediliyor. Ayrıca, taksitli istimlâk ne demektir? Taksitle istimlâk yapmak demek Devletin mülk sahibine borçlanması demektir. Devleti başka bir sistemle borçlandırmak imkânı yok mudur? Mülk sahibine borçlanacağı parayı Devlet piyasadan tophiyarak verse daha uygun olmaz mı? Daha iktisadi ve daha âdil olmaz mı?

Komisyon sözcüsü arkadaşım rakamları tetkik etmişler. Türkiye'nin bütün yatırımlarında umumiyetle istimlâk bedeli yüzde onu teşkil ediyor, dediler. Türkiye'nin 3 - 5 milyar liralık yatırımlarını göz önünde tutacak

olursak bunun yüzde onu 300 - 500 milyon lira tutar. Bunun mühim bir kısmı küçük arazi parçalarıyla karşılandıktan sonra geriye 80 - 90 milyon liralık bir kısım kalıyor. Şimdi 80 - 90 milyon lira için büyük bir vatandaş kütlesini, korkutmaya ve endişelendirmeye lüzum var mı, değer mi? Kabul etmek lâzımdır ki, süratle kalkınmak mecburiyetinde olan bir memleketiz. Eğer bu kalkınmada yabancı sermayeden faydalanmazsak kanaatimce kalkınma güç tahakkuk eder.

Almanya bile yabancı sermaye yardımıyla kalkınmıştır. Şovenizm ile yabancı sermayeyi reddetmiyelim. Aksi takdirde hatalı bir iş yapmış oluruz.

Sayın Maliye Bakanımızla temas olundu.

BASKAN — Vaktiniz dolmuştur efendim.

FERİD MELEN — Teşekkür ederim.

SALİH TÜRKMEN — Sayın Başkan, ben söz sıramı Ferit Melen arkadaşımıza bırakıyorum. Konuşsunlar.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Sırası gelen Salih Türkmen arkadaşımız söz sırasını size bırakıyorlar.

FERİD MELEN — Arkadaşıma teşekkür ederim.

Muhterem arkadaşlar, yabancı sermayeye ihtiyaç olup olmadığını tesbit için bir rakam arz edeceğim. Bugün memleketimizin döviz ihtiyacı senede 600 milyon dolârdır. İhracatımızdan gelirimiz 300 milyon dolârdır. Bu gelirin % 33 ünü borçlarımıza tahsis etmek durumundayız. Bugün hürriyet cephesinde büyük fedakârlıklara katlanarak yer almamıza rağmen, Amerikalılar nendense bize yardımda hasis davranıyorlar ve senede 100 ilâ 150 milyon dolârlık yardımda bulunuyorlar. Ancak, bu da kesilebilirdi. Eşefle kaydetmek isterim ki, bu yardım kesildiği takdirde Türkiye'de hayat durabilir. Bu sebeple hakikaten bizim için yabancı sermayenin ve yardımın büyük ehemmiyetini kabul etmek lâzımdır.

Dış yardımın ve yabancı sermayenin ehemmiyetinin büyük olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım bütün bu mülâhazalar ve bilhassa, iktisadi sebepler bir taksitli istimlâkin yerinde olmadığını, kanaatimce göstermeye kâfidir. Topraklandırma ve toprak işi için mevcut kanunumuz vardır. Ve daha bir müddet devam etmesi mümkündür. Fakat diğer

sebepler muhik değildir, yerinde değildir. Kalınma hızını durduracak mahiyette değildir. Ka naatimce korkutmaya değmez, komisyon bunda ısrar etmemelidir.

Ben diğer bir noktaya temas etmek istiyorum. Bu maddenin son fıkrasını da kamu hizmetleri niteliği taşıyan özel teşebbüsler var. Millî menfaatin gerektirdiği hallerde yine karşılık ödenmek suretiyle bunlarda devletleştirilecektir. Bu maddenin eski şekli millîleştirme şeklinde idi. Bunu devletleştirme olarak değiştirdiklerine iyi etmişler. Çünkü millîleştirme Avrupa'da devletleştirmeden başka mânaya gelmektedir. Millîleştirme; bâzı teşebbüsleri işçi, memur, patron ve müstehlik teşekküllerine devretme demektir. Meselâ Fransa'da bâzı müesseseler, büyük servetleri traş maksadiyle yapılmıştır. Fakat bu millîleştirmede Devlete bir şey intikal etmiyor. O müesseseler içerisinde çalışan işçiler, memurlar ve bâzı müstehlik zümreler bundan istifade etmişlerdir. Bu sebeple komisyonun alışmadığımız millîleştirme yerine devletleştirme olarak devletleştirmeyi getirmiş olmasını çok yerinde görüyorum. Millete ait olan mülk Devlet mülküdür. Yalnız burada kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüslerden bahsedilmiştir. Bu vesile ile öğrenmek istiyorum ve zapta geçmesinde fayda mülâhaza ediyorum. Kamu hizmeti mefhumu zaman içinde değişen bir mefhumdur. Evvelce kamu hizmeti niteliğinde olmıyan işler bugün telâkkilerin değişmesi dolayısıyla kamu hizmeti mahiyetini almıştır. Bugün içinde bulunduğumuz tatbikata bakarsak, demiryolları, denizyolları, havayolları, otobüs, tramvay, PTT, ve saire, elektrik, havagazı işletmeleri kamu hizmetidirler. Türkiye'de bunlar daha evvel devletleştirilmiştir. Ama yine bu fıkradan bâzı endişeler doğabilir. Faraza bu hükme dayanılarak Türkiye'de bankacılık, sigortacılık ilerde devletleştirilmesi mümkün mevzular mıdır? Dış ticaretin, bu hükme dayanılarak toptan ticaretin, devletleştirilmesi mümkün olacak mıdır? Buraya kadar gidilebilecek midir? İzahat verirlerse zapta geçer ve ilerdeki tatbikata ışık tutar, Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Söz komisyonundur.

KOMİSYON ADINA KOMİSYON KÂTİBİ
COŞKUN KIRCA — Muhterem arkadaşlar, muhterem Cemil Sait Beyefendinin ihtarına uya-

ak Komisyon, 17 arkadaştan sonra söz almış bulunuyor. Muhterem Ferid Beyefendiye, konuşmaları vesilesiyle konumuza ait bâzı resmî rakamlar istemek suretiyle, hakikatleri Yüksek Heyetinize açıklamak imkânını vermiş olduklarından dolayı bilhassa teşekkür ederim.

Evvelâ kısaca başka bir hususa temas edeceğim. Bu maddenin birinci fıkrasında gayrimenkul bedelinin peşin ödenmesinden maksat para ile ödemedir. Sayın Vedat Dicleli endişe buyurmuşlardır; peşin ödeme demek esasen para ile ödeme demektir; zira, bono ile ödeme yapılırsa, bonoyu paraya tahvil etmek, onu ancak kırdırmakla ve parayı bu suretle ve sonradan tahsil etmekle mümkündür. Bu da gerçek bedelin tamamen ve peşin olarak ödenmesi demek değildir. Görülüyor ki, bu fıkraya, peşin para ile ödeme mânasından başka bir mâna vermek kabil değildir. Endişeye mahal yoktur.

VEDAT DİCLELİ — Endişem şahsi değildir.

COŞKUN KIRCA (Devamla) — İkinci fıkrada birçok teknik mütalâalara vesile verdi. Sayın Ferid Melen Beyefendi çiftçiyi topraklandırma, ormanları devletleştirme ve yeni orman yetiştirme konularına temas ettiler. Bunun yanında, bir de temel yatırımlar ve iskân projeleri mevzuu vardır. Diğer üç şıkta olduğu gibi bu şıkta da taksitle istimlâke cevaz verilmesi Yüksek Heyetinizden talebedilmektedir. Bütün bu meselelere teker teker temas etmek istiyorum.

Çiftçiyi topraklandırma konusunda muhterem Ferid Melen Beyefendi çok haklı olarak bir noktaya temas ettiler ve dediler ki, mesele toprağı alıp çiftçiye dağıtmak meselesi değildir. Mesele, verimli işletme meselesidir. Gerçekten, toprak reformu konusunda ciddi düşünmeyi itiyadetmiş bir insanın aksine bir düşünceye sahibolmas na asla ve kat'a imkân yoktur.

Muhterem arkadaşlar; daha evvel Şefik İnan Beyefendi de Türkiye'nin zirai sahadaki durumuna temas etti. Arkadaşlar, hemen şunu ifade edeyim ki, çüce zirai işletmelere dayanan bir toprak reformu tasavvur dahi edilemez. Çüce işletme niçin kötüdür? Çünkü, adam başına düşen verimlerin ve istihsalin azalması sonucunu doğurur. Biraz evvel söylediğim gibi, çüce işletmelerin behemahal ortadan kaldırılması lâzımdır. Bunun için, icabederse zirai gayrimenkullerinde

miras hükümlerinde değişiklikler yapmak ve böylelikle, toprağın aşırı derecede bölünmesini önlemek; Sâk.t D. P. nin propaganda için yaptığı gibi, beşer onar dönüm toprak dağıtımına son vermek; küçük zirai mülk sahiplerini, toprakları üzerindeki ferdi mülkiyet haklarını asla nezetmeden, birlikte çalışmaya sevk ederek bu mülkleri bir arada büyük işletmeler haline getirmek lâzımdır. Ancak, cüce işletmecilik, bugün memleketimizde bir başka şekilde ve bir başka sebep dolayısıyla da mevcuttur. Bu da ortakçılık ve yarıcılıktır. Büyük zirai mülk vasfı arz eden fakat haddizatında, arz ettiğim şekilde, cüce işletmelere bölünmüş olan topraklar, bugün Türkiye'de maalesef, cüce işletmeciliğin menshelerinden birini teşkil etmektedir.

Şimdi, muhterem arkadaşlar, Sayın Ferid Melen Beyefendiye arzı cevap etmek isterim. İşte, bu tarz büyük toprak mülkiyetini, sadece sosyal adalet mülâhazalarıyla değil; ondan da evvel, iktisadi mülâhazalarla yani cüce işletmeciliği yoketmek için tasfiye etmek lâzımdır. Şu şartla ki, kanunla belli genişliği aşmayan (meselâ 3 000 - 5 000 dönüm) ve bizzat sahibi tarafından işletilen topraklar bu tasfiyenin şümülü dışında kalır. Bu suretle, Hazerdağlı arkadaşşıma da cevap vermiş olurum.

Şimdi, hepinize dağıtılmış olan ve 1960 senesinde yazılmış bulunan Ziraat Yüksek Mühendisleri Odasının ufak bir broşüründen bâzi parçalar okuyacağım :

«Toprak reformu» başlıklı broşürün 18 nci sayfasında «Hususi arazi» kısmında aynen şöyle denmektedir :

«Türkiye'de hususi arazi içinde de dağıtım tâbi tutulacak toprakların bulunması gerekmektedir. Yalnız bu bakımdan hususi araziye bâzi kategorilere ayırarak mütalâa etmek doğru olur.

Bir kere 500 dönüme kadar genişlikte olup da doğrudan doğruya sahipleri tarafından işletilen arazinin dağıtılması, işletme şartlarına riayet ettiği müddetçe, bahis konusu olamaz. Bunların ezici çoğunluğunu köylü mülkleri teşkil eder.

Beş yüz dönümden yukarı olan toprak mülkleri içinde dağıtım tâbi tutulacak pek çok arazi vardır. Bunlar arasında bilhassa büyük arazi mülkleri üzerinde durulmak gerektir. Büyük arazi mülklerine memleketimizin her tarafında raslanır. Trakya'da, Ege bölgesinde, Cenup vilâ-

yetlerinde, Orta - Anadolu'da büyük toprak mülkleri bulunmaktadır. Fakat büyük arazi mülklerinin asıl tekâsüf ettiği bölgeler Güneydoğu ve Doğu bölgeleridir. Buralarda bir kişinin mülkü içinde köylerde bulunur. Karadeniz kıyılarında ise, büyük arazi mülklerine hemen hemen hiç raslanmaz.

Güney, Ege, Trakya bölgelerinde büyük toprak mülkleri «Çiftlik» adı ile birer işletme halinde, şöyle böyle, organize edilmişlerdir. Bu arada parça parça ortakçılıkla işletilenler de vardır. Orta - Anadolu'da durum, adı geçen bölgelere benzer. Bunlara karşılık Güneydoğu ve Doğu bölgelerinde büyük toprak mülkleri hemen hemen hep ortakçılıkla (Marabacılıkla) işletilir.

İmdi, bu büyük toprak mülklerinin 5 000 dönümden yukarı olan parçaları istimlak edilerek dağıtılabılır. Böylece büyük yekûnlarda dağıtılacak toprak elde edilir. Böylece, memleketin mülkiyet strüktürü muvazeneli bir duruma girmiş olur.

Bundan başka, umumiyetle ortakçılıkla işletilen arazinin istimlak edilerek dağıtılması bir prensip sayılmalıdır. Öteden beri ortakçılıkla işletilen toprakların sahiplerinden, bundan sonra çiftçilik yapmak isteyenler çıkarsa, düzenli işletme kurmak şartı ile, 5 000 dönüme kadar toprak bırakılabilir.

Sanatı çiftçilik olmayan, geçimini başka memleketlerden sağlayan, şehirlerde oturan kimselerin ortakçılıkla işlettikleri mülkler de istimlak edilerek dağıtılmalıdır.

Yalnız, büyük toprak sahiplerinin topraklarını istimlâkten kaçırmak için mülklerini parçalıyarak 3 000 dönümden aşağı düşümleri ve bu parçaları akrabalarına temlik etmeleri beklenebilir. Nitekim, bu çeşit mevzularda «Çiftçiyi Topraklandırma» Kanunundan sonra başvurulmuştur. Buna karşı, her parça üzerinde müstakil işletme kurması ve sahibinin toprağını doğrudan doğruya işletmesi şartları aramır. Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde arazi gene istimlâke tâbi tutulur.

Hususi toprakların istimlakinde bedel takdinde bedellerin ödenmesinde vatandaş haklarının, içtimai adalet ölçülerine uygun olarak, korunması gerektiğini belirtmek isteriz.»

Aynı broşürün «Ortakçılıkla İşletme Şekli» kısmında da aynen şöyle deniyor :

«Ortakçılıkla işletme şekli, memleketimizde, doğrudan doğruya işletme şekline sonra en yaygın olan işletme şeklidir. Bu şekil işletme, hem Türkiye ziraatinin karakteristiklerinden biridir; hem de ziraatin geri kalmasının birçok sebeplerinin başlıca kaynağıdır.

Bu işletme şekli, memleketimizin ayrı ayrı bölgelerinde başka başka adlarla anılır. Bu işletme şekline Trakya ve Marmara Bölgesinde «Yarıcılık» Ege Bölgesinde, Orta - Anadolu'da ve Güneyde «Ortakçılık» ve Doğu bölgelerinde de «Marabacılık» adı verilir. Maamafih, birçok yerlerde ona «Kiracılık» dendiği de bilinmektedir. Bu şeklin adları ne olursa olsun, ana karakter hepsinde de birdir. Yalnız yerine göre şartlar değiştiğinden bazan aynı işletme şeklinin tâli tipleri ile karşılaşmak mümkündür. Biz burada bu işletme şekli için «Ortakçılık» adını umumi olarak kullanıyoruz.

Ortakçılık, toprak sahiplerinin, topraklarını, işletmek üzere başkalarına vermesidir. Bazan, ortakçının işgücünden başka bir şeyleri bulunmaz. Diğer istihşâl vasıtalarının hepsi de toprak sahibi tarafından temin edilir. Hattâ, bazan evler bile toprak sahibine aittir. Böylece, ortakçılar topyekûn bir köy teşkil ederler. Bazan ortakçının kısmen istihşâl vasıtaları bulunur. İşletme sermayeleri yoktur. Hulâsa, taraflar müsavi kuvvette ve eşit şartlarda değildir. Toprak sahipleri, rızıkları emniyette, iktisaden kuvvetli oldukları gibi buldukları yerlerde içtimai, idari, nüfuz sahibidirler. Ortakçılar, rızıkından emin değil, ekonomik bakımdan düşkün, hiçbir nüfuz ve tesir imkânına mâlik değildirler.

Ortakçılarla toprak sahipleri arasında hiçbir yazılı mukavele yoktur, anlaşmalar hep şifâhîdir. Bu anlaşmaların şartları zaten mahduttur. Yenilerini toprak sahipleri dikte eder. Anlaşma karşılığı ayniyattır. Yerine göre mahsülün yarısı, üçte biri, dörtte biri ortakçıya, ötesi toprak sahibine aittir.

Ortakçılıkla işletmeden doğan münasebetler, teamüllere, geleneklere ve göreneklere göre yürür. Bu münasebetlere ait düzenler ortaçağ kalıntılarıdır. Çok kere, insan haklarına ait Devletin kanunları bile bu gelenekleri ve görenekleri aşamaz. Ortakçı ve toprak sahibi arasındaki ihtilâflar, hep bu geleneklere

ve âdetlere göre halledilir ve tabii, çokluk, toprak sahiplerinin lehine halledilir. Zaten yazılı bir mukavele bulunmadığından, arazi sahipleri, ortakçılara istedikleri zamanda yol verebilirler. Böylece, ortakçılar, ailelerinin «Rızık kaynağı» nı kaybederler. Onun için, bu şekil işletmede ortakçılar adetâ «rızık emniyetsizliği» içindedir.

Ortakçı ve toprak sahibi münasebetleri nâdir hallerde dostanedir. Umumiyetle, iki taraf da karşı karşıya bulunur. Arazi sahipleri ortakçının bilgisizliğinden, tembelliğinden, yalancılığında şikâyet ederler. Mahsül kaçırıklarını, hırsızlık ettiklerini ileri sürerler ve onlara güvenmezler.

Bunlara karşılık ortakçılar da toprak sahiplerine itimat etmezler. Onlara murabahacı, hak yiyen ve zulmeden insan gözü ile bakarlardı. Hülâsa, her iki taraf da samimî iş birliği içine giremezler. Ortakçı ve toprak sahibi münasebetlerinin bu durumu içtimai huzuru devamlı olarak bozmaktadır.

Yalnız, memleketin Batısından Doğusuna doğru gittikçe ortakçı ve toprak sahibi münasebetleri kötüleşir. Memleketin Batı tarafında ortakçı ve toprak sahibi münasebetleri karşılıklı menfaat temeline dayanır görünmektedir ve sosyal özürler bulunmamaktadır. Ancak, buralarda teknik ve ekonomik mahzurlar göze çarpar. Fakat, Doğuya doğru gidildikçe, bu münasebetler ekonomik ve sosyal bakımlardan çok fenalaşır. Hattâ, ortaçağın toprak uşaklığı münasebetlerine çalar. Şüphesiz bu asırda ve İnkılâp Türkiye'sinde bu ortaçağ kalıntılarının böyle sürüp gitmesine müsaade edilemez. Bütün bunların tasfiye edilmesi lâzımgelir.

Teknik bakımdan da, ortakçılarla işletme şekli zararlıdır. Ortakçı, toprak kendisinin olmadığı için emek çekerek onun islâhına, imarına yanaşmaz. Toprak bakımı diğer verimlendirme tedbirleri üzerinde durmaz. Toprak sahibi de arazinin islâhı, imarı için yatırımlara girişmez. Bunları ortakçısının yapmasını ister. İşte bu sebeplerden, vatan toprakları mâmurlaşamaz, hor kullanılır ve ziraatimiz de ilerleyemez. Ortakçılıkla kullanılan topraklar da meyvacılık, bağcılık ve yonacılık gibi devamlı kültürler yapılmaz.

Teknik ve ekonomik bakımlardan, en fenası, bu topraklar üzerinde işletmelerin kurulmama-

sıdır. Ortakçı, toprak kendisinin olmadığını onu geçici olarak kullandığından, işletme tesisleri kurmağa yanaşmaz, devamlı kültürlere girmez. Toprak sahibi ise cahil ortakçılar için bu tesisleri çok görür. Yatırımları göze alarak toprakları üzerinde işletmeler kurmaya gitmez. Bu sebeplerden, ortakçılıkla işletilen arazide teknik bir ziraat tatbik edilemez. Topraklar bir nevi göçebe ziraati ile istismara çalışılır.

Hulâsa, ortakçılıkla işletme şekli teknik, ekonomik, sosyal hattâ idari ve siyasi bakımlardan zararlı olan bir işletme şeklidir. Bu işletme şekli sürüp gittiği takdirde, Türkiye ziraatinin ilerlemesi ve verimli bir hale getirilmesi çeşit çeşit engellerle karşılaşacaktır. Öte yandan, köylü cemiyeti de, rızk emniyetine ve huzura kavuşamayacaktır. Kanunlarımız vatandaşlarımıza en hudutsuz hürriyetleri bağışlasa da, cemiyetimizin içinde çöreklenmiş bulunan bu ortaçağ rejimi işletme şekli gene de milyonların ekonomik - sosyal bakımdan şahıslara bağlılığı neticesini doğuracak ve hürriyetleri hiçe indirecektir. Onun için, toprak reformunun ortakçılık sistemini kökünden söküp atması, bu işletme şekline ait teamülleri, gelenekleri radikal bir şekilde tasfiye etmesi şarttır. Türkiye için ideal, köylülerimizin kendilerine yetecek topraklar üzerinde, bütün ailenin iş kuvvetlerini kıymetlendiren ve aile geçimlerini sağlıyan müstakil işletmelere sahibolmasıdır. Bu, siyasi, iktisadi, sosyal rejimimizin de ana şartıdır, sanırız.

FERİD MELEN — Resmî rakam yok mudur?

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Arz edeceğim, yanlışsa yanlış diye söylersiniz. Bir kamu hizmeti ifa etmek üzere kanunla kurulmuş bir resmî meslek teşekkülü bu noktaya parmak basmış. Bu teşekkül elbette ki resmî rakamlara, resmî incelemelere dayanmış; elbette ki resmî hakikatleri dile getirmiş. Aksini ispat, bu durum da iddia sahibine düşer. Şimdi, ne demiş Ziraat Mühendisleri Odası? (Büyük toprak sahipleri, istimlâkten kaçırmak için topraklarını, 3 000 dönümden aşağıya düşürmek maksadıyla akrabalarına temlik ediyorlar.) diyor. İşte Ferid Beyefendi bu işin böyle yapıldığını ve böylelikle toprak reformu meselesinin kendiliğinden halledildiğini

ileri sürdüler! Evet ama, istimlâk haddinin altına düşülse dahi, bu suretle muvazaa yoluyla, çüce işletmeciliğin sebeplerinden biri olan ortakçılık yine devam edecektir. Bu sebeple bu neviden arazi muhakkak surette topraksız veya küçük çiftçiye dağıtılmak üzere istimlâk edilmek lâzımdır.

Bütün bu noktalarda çok Muhterem Şevket Raşit Hatiboğlu'nun fikirlerine katıldığımızı bilhassa belirtmek isterim.

Şimdi Türkiye'de arazi mülkiyetinde muvazenesizlik var mı, yok mu meselesi üzerinde bir nebze durmak lâzım. Bu suretle, Sayın Me-len'e talep buyurdıkları resmî rakamları da vermiş olacağım. Muhterem arkadaşlar, 1959 senesinde yapılan nüfus sayımına göre, köylü nüfusu genel nüfusun % 69,3 ünü teşkil ediyor. Bu nisbet, 18 616 545 kişi demektir. Yine resmî rakamlara göre, 500 binden aşağı sayıda olmıyan aile mülksüzdür. 1952 de yapılmış son istatistiklere nazaran 100 hektar ve 100 hektardan küçük araziye sahip işletmelerin adedi 2 milyon 122 bindir ve umum zirai işletme sayısının % 84 üne baliğ olmaktadır. Bu küçük işletmeler ekilen arazinin sadece % 39,9 unu işletmektedirler. 500 dekardan fazla işletmelerin sayısı ise 38 bindir; bunlar umum işletme sayısının sadece % 1,5 unu teşkil eder; işlettikleri arazi ise ekilen arazinin % 24,7 sine tekabül eder. Bir tarafta 2 milyon 122 bin aile, ekilen arazinin % 39,9 una sahip; öbür tarafta sadece 38 bin aile, ekilen arazinin % 24,7 sine sahip! Üstelik, 1952 den beri hızlı nüfus artışı neticesinde bu durumun büsbütün büyük çoğunluk aleyhine geliştiğinde hiç şüphe yoktur. Binaenaleyh, arkadaşlar, Türkiye'de toprak dâvası yoktur; toprak dâvası kendiliğinden halledilmiştir demeye imkân olamaz. Bu dâva mevcuttur; hem de bütün vahametiyle mevcuttur. Yalnız nasıl halletmek lâzımdır? Taksitle ödeme olsun mu, olmasın mı? Bizim meselemiz şu anda bundan ibarettir.

Muhterem arkadaşlar, maddede bir nokta kâfi derecede vuzuh kesbetmedi. Çiftçiyi topraklandırmak için taksitle istimlâk yapılsa dahi, bedelin taksitle ödenecek kısmı munhasıran araziye aidolan kısımdır. Eğer arazi üzerinde tesis ve bina mevcudolup istimlâk edilmişse, onun değeri peşin ödenecektir. Bu hususu madde tasrih etmiştir. İkincisi, meselâ,

barağ yapmak maksadiyle küçük çiftçinin elinden toprağını alıp onu sefaletе düşürmek bahis konusu değildir. Küçük çiftçinin istimlak edilen arazisinin bedelinin her halde peşin ödeneceğine dair maddede sarahat vardır. Öte yandan, şimdiye kadar benim bildiğime göre, dünyada hiçbir ziraatçi, hiçbir iktisatçı, düzenli çiftliklerin nahak yere cüce işletmeler haline getirilmesini savunmamıştır. (Misal vardır, «dünkü iktidar yaptı» sesleri) Bunları olsa olsa düşük iktidar yapmıştır. Muhterem arkadaşlarım, biz burada, bilgisiz ve ahlâksız iktidarları geride bıraktığımızı farz ederek imali fikreylemeye mecburuz; aksi halde, bir dairi faside içine düşer, hiçbir dâvayı çözemeyiz.

HIZIR CENGİZ — Devam et, devam et. Tarihi vazife yapıyorsun. Memleket derdindedir.

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Bir dakika müsaade buyurun, arkadaşlar. Şimdi; bilhassa kendi arazisini bizzat işletmeyip ortakçıya tevdi eden arazi sahiplerinin arazisinin çiftçinin topraklandırılması maksadiyle istimlakî hususundaki hükümler bu maddede tesbit edilmiş bulunmaktadır. Madde, arazinin bedelinin taksitlendirilmesini kanuna bırakmış, kanun vâzının takdirine terk etmiş; taksitlendirmeyi mecburi tutmamış; üstelik, 1924 Anayasasının halen mer'i olan ilgili hükmü taksit süresi için bir tavan koymadığı halde, bu noktada mülk sahibi için teminat getirmiş ve bu sürenin on yılı aşamayacağını hassaten tebarüz ettirmiştir.

3 000 - 5 000 dönümün üstünde kötü işletilen veya üzerinde yerleşmiş köylü yaşayan ne kadar mülk var?! Bu mülklerin sahipleri kaç aile, kaç kişi?! Üstelik, bu küçük zümre çok uzun zamandan beri büyük kazançlarına karşılık çok az vergi vermiş! Bu zümreye, ödeme şekli kanunla tesbit edilecek dahi olsa, peşin bedel ödemek, esasen gayriâdil olan millî gelir tevziini büsbütün adaletsiz bir hale sokmak olur. Devlet, gelirlerinin büyük kısmını dar ve orta gelir tabakasından temin edecek; sonra da bu menabii, masraf bütçesi yoluyla, pek az vergi yükü altında bulunan yüksek gelir tabakalarına dağıtacak! Ortakçı ve yarıcı böyle şey olmaz, arkadaşlar! Onun içindir ki, bu maddeyle millî menfaatin, çoğunluğun menfaatinin, azınlıktaki bazı büyük arazi sahiplerinin menfaati-

nin ve bütçe imkânlarının hakkaniyet ölçüleri içinde bağdaştırılması imkânı, ileriki kanun koyuculara verilmek istenmiş, bu imkânı kullanırlar veya kullanmazlar; bu onların bileceği işti.

Muhterem arkadaşlar, mülkiyet hakkı bu kürsüden mukaddes bir hak olarak ilân edildi. Bırakalım; bu memlekette milyonlar da, binlerin yanı sıra, ferdi mülkiyet denilen bu mukaddes haktan müstefidolsunlar! Komünizmi önlemenin, türlü buhran sebeplerini yoketmenin tek çaresi budur. Bırakalım da, milyonlarca kendi işlediği toprağın mülkiyet hakkına sahibolsun; o toprak üzerinde kendini eşit bir vatan çocuğu hissederek şevkle çalışsın. Zannımca, ferdi mülkiyet hakkına taraftar olmak, buna da taraftar olmayı gerektirir, taksit süresi ne kadar olsun? Taksitler eşit mi; olsun yoksa bir kısmı peşin mi olsun? İstimlake tâbi tutulmıyacak arazi kısmı ne kadar olsun? Şimdi; bütün bunlar, kanunların düşünceceği şeyler. Bütün bunlar, muhterem arkadaşlar Toprak Kanunu ile tedvin edilir; Anayasa ile değil.

Muhterem Cahit Zamangil, mülkiyet hakkı maddesi müzakere edilirken, gayet haklı olarak dediler ki, mülkiyet hakkı kamu yararına göre kanunla sınırlanabilir demek kâfidir; çünkü, bütün Medenî Kanun hükümlerini buraya dereceleme imkânı olmadığına göre, bundan daha fazlasını Anayasada söylemek mümkün değildir. Esasen bizim Anayasa tasarımız diğerlerinden çok teferruatlıdır. Ben yine Muhterem Cahit Zamangil'e dayanarak diyeceğim ki; Medenî Kanun hükümlerinin buraya dercedilmemesinden endişe edilmiyor da, niçin toprak reformu, zirai reform konusunda gelecek meclislere itimadedilmiyor? («Misal var» sesleri) Evet misal var. Ancak o misaller, bu memlekette hâkim teminatı olmadığı zaman, Anayasa Mahkemesi olmadığı zamana, idari tasarrufların kazai murakabe dışı tutulabildiği zamana aittir; hâkimlerin görülen lüzum üzerine atılabildiği zamana aittir; o devre munhasırdır. (Bravo sesleri, alkışlar)

MEHMET SALİM HAZERDAĞLI — O halde, Hükümete kalıyor iş.

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Sırf Hükümete kalmıyor efendim iş.

Bu meseleler, milletin gözü önünde konuşulacak, tartışılacak, partiler bu konuları programlarına, seçim beyannamelerine alacak; efkârı umumiye huzurunda siyaset adamları, ilim

adamları, gazeteciler bu dâvaları serbestçe müzakere edecek; ondan sonra millet, reyile kararını verecek ve bu dâvaları kendi istediği istikamette halledecek olan çoğunluğu Büyük Millet Meclisine gönderecek. Bu çoğunluk ve onun Hükümeti, muhalefetin devamlı murakabesine tâbi olacak ve çıkacak kanunlar, bu Anayasanın koyduğu sınırları aşamayacak ve bu Anayasa ile tanınmış hiçbir temel hak ve hürriyetin özüne tecavüz edemeyecek; aksi halde, Anayasa Mahkemesi o kanunları iptal edecek. Bütün sistemimizi işte bu esaslar dâhilinde düşünmeye mecburuz. Biz, bundan sonra, bu memleketin seçmen kütlesini, siyasi partilerini; Yüksek Hâkimler Kurulunu, Anayasa Mahkemesini, hâkimlerini, meclislerini ve Hükümetini hep eşkıya ve eşiradan müteşekkil sanacaksak, yapılacak tek şey, burasını kapatıp gitmektir. Sayın Cahit Zaman-gil darıltmasınlar, bundan sonra gelecek iktidarlardan emin değilim, endişeliyim demek; Hükümetleri hareketsizliğe, atalete sevk eder; iş yapmamaya ve memleket dâvalarını yüzüstü bırakmaya sevk eder. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar, tekrar edeyim, arazi mülkiyetinin âdil esaslara bağlanması, mücerret bir içtimai adalet dâvası değildir; bu dâva, ancak zirai reformun ve genel kalkınmanın diğer dâvalarıyla muvazi ve murtabıt olarak halledilebilecek bir iştir.

Şimdiye kadar, çiftçiyi topraklandırma konusunu izah ettim. Devletleştirilecek fazla orman kalmadığı için, zaten herkesin malûmu olan bu konuya girmiyeceğim. Geriye, yeni orman yetiştirilmesi dâvası kalıyor; bu konuda da fazla itiraz yok. Şimdi; izahı gereken noktalar, temel yatırımlar ve iskân projeleriyle ilgili istisnâlarla devletleştirme meselesi olarak kalıyor.

FEYYAZ KÖKSAL — Gelelim kalkınmaya,

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Pek güzel, gelelim kalkınmaya, Feyyaz Köksal Beyefendi!

BAŞKAN — Efendim, vakit geçikti; öğleden sonra devam edelim. Saat 14,30 da toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 12,40

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,30

BAŞKAN — Kâzım Orbay

KÂTİPLER : Alev Coşkun, Oktay Eksi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum.

Sayın arkadaşlarım, öğleden evvel, söz isteyen arkadaşlarımızın isimlerini ve tutarını söylemiştim. Öğleden evvel, ancak 9 arkadaşımız konuşmuş bulunuyor. Daha, 33 arkadaşımız söz istemiş bulunuyorlar.

Şimdi, bu 33 arkadaşımızın isimlerini birer birer okuyarak lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi söz istediklerini öğrenmek suretiyle söz sırasını düzenlemek istiyorum efendim.

VAHAP DİZDAROĞLU — Usul hakkında söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

VAHAP DİZDAROĞLU — Muhterem ar-

kadaşlar, dün zaman tahdüdünün kaldırılıp müddetin 15 dakikaya çıkarılması tavrini imzalayan arkadaşlarınızdan birisiyim. Bu madde üzerinde 33 arkadaşın söz aldığı anlaşıl-maktadır. Kanaatimce mesele kâfi derecede tavazzuh etmiştir. Ancak fikirlerini dermeyan etmeyen arkadaşların da söyleyecekleri olabilir. Bu itibarla 15 dakika müddetin beş dakikaya indirilmesini ve bu suretle daha çok arkadaşın konuşma imkânının sağlanmasını arz ve istihdam ederim.

BAŞKAN — Efendim, yeni bir yeterlik önergesi var, okuyoruz.

Yüksek Riyasete

38 nci madde üzerinde iki gündür devam eden müzakereler neticesi olarak görüşler keskin ve en ince nüansla hatları ile belirtilmiştir. Bu arada birçok taktir de verilmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan, kifayeti arz ve teklif ederim.

İbrahim Ökten

BAŞKAN — Efendim, yeterlik aleyhinde söz istiyen var mı?

Hasan Tez buyurunuz efendim.

HASAN TEZ — Muhterem arkadaşlar, vatandaşın elinden arazisinin alınıp, 10 yıl sonra parasının verilmesi kabul edilmek isteniyor.

2 nci Cumhuriyetin temellerinin atılması söz konusu olan bir Mecliste; önemli bir hususta, bu 38 nci maddede hemen yeterlik önergesi verdirerek meselenin bir oldu bittiye getirilmesini Heyetiniz de elbet müsaade etmiyecektir. Söz alan arkadaşlarımızın 10 dakika olarak hepsinin sözlerini söylemesine fırsat verilmesini rica ediyorum. Vatandaşın malını elinden alıyorsunuz, on sene sonra parasını veriyorsunuz. Bu 27 Mayıstan sonra mezara gömüldü.

BAŞKAN — Yeterlik önergesini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Bu madde hakkında önergeler vardır okutulacaktır.

Sayın Başkanlığa

38 nci madde metninde yer almadığı halde, maddenin gerekçesinde bahsedilen, «meslek kollarının belli şartlar altında sosyalleştirilmesine» fıkrasının gerekçeden çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Vedat Dieleli

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ferid Melen

Madde 38. — Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların

devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi, iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan büyük arazi bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir; ödeme süresi beş yılı aşamaz.

Geçimleri sadece kamulaştırılan, araziye bağlı kimselere ait arazinin bedelleri her halde peşin ödenir.

Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin tamamı veya bir kısmı, milli menfaatlerin gerektirdiği hallerde, mühük tazminat karşılığında devletleştirilebilir. Karşılığın ödeme şekli kanunla gösterilir. Ödeme süresi on yılı aşamaz.

Yüksek Başkanlığa

Anayasa tasarısındaki 38 nci maddenin aşağıdaki şekilde olmasını teklif ederim. Hürmetlerimle.

Madde 38. — Kamu yararının gerektirdiği hallerde ve çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve 128 nci maddede sözü edilen Kalkınma plânı Kanununda açıkça gösterilmek şartıyla yatırımların ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçları ile özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamı veya bir kısmı kanunda gösterilen esas ve usullere göre gerçek karşılığı peşin ödenmek şartıyla kamulaştırılır.

24 . 4 . 1961

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin aşağıdaki şekilde kaleme alınmasını arz ve teklif ederiz.

Bütün topraklarımızdan milli menfaate en uygun bir şekilde istifadeyi sağlamak üzere gerekli kanunlar çıkarılır.

İstimplâki gerektiren hallerde ödenecek değer ve ödeme şekli ilgili kanunlarda belirtilir.

Fehmi Yavuz

M. İhsan Kızıoğlu

Esat Çağa

İlhami Soysal

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

c) Kamulaştırma ve devletleştirme :

Madde 38. — Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde veya çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleş-

tirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi 128 nei maddede sözü edilen Kalkınma plânı Kanununda açıkça gösterilmek şartıyla, büyük yatırımların ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçları ile ve gerçek karşılıkları peşin ve nakden ödenmek suretiyle, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını edinmeye veya bunlar üzerinde idari irtifaklar konmaya yetkilidir.

Zeki Tekiner
Rahmi Günay

Cemal Yavuz
M. Salim Hazardağlı

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 38. — Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararını gerektirdiği hallerde veya çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve 128 nei maddede sözü edilen Kalkınma plânı Kanununda açıkça gösterilmek şartıyla, büyük yatırımların ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amacıyla gerçek karşılıkları peşin ödenerek, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamı veya bir kısmını edinmeye ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin tamamı veya bir kısmı, millî menfaatlerin gerektirdiği hallerde karşılığı peşin ödenmek şartıyla devletleştirilebilir.

Sait Naci Ergin

Nedim Ergüven

Âdil Toközlü

Bahri Çolakoğlu

Vedat Dicleli

Dündar Soyer

Kemal Türkoğlu

Sait Erding

Vefik Piringçioğlu

Fehmi Alpaslan

Feyyaz Köksal

A. Rıza Akbıykoğlu

Şefik İnan

Sırrı Atalay

Enver Kırker

Yusuf Ziya Yücebilgin

Yekta Karamustafaoğlu

Hamdi Orhan

Kadircan Kafıl

M. Ali Kumbasar

Orhan Köprülü

Ahmet Akan

Cevdet Geboloğlu

Münir Aktepe

Hüseyin Otan

Ferit Celâl Güven

İsmail Ulutaş

N. Reşat Belger

Yüksek Başkanlığa

38 nei madde aynen kabul edildiği takdirde, menkul malların istinvali mümkün olmadığı gibi kamu yararına hizmet eden dernekler adına veya madenlerin işletilmesine gerekli gayrimen-

kullerin de kamulaştırılması imkânsızlaşmaktadır. Bu sebeple bu maddenin ilk fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Rıza Işıtan

(Kamu yararı için lüzumu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel kanunları gereğince değeri peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı veya mülkü kamulaştırılamaz ve üzerinde idari irtifaklar kurulamaz.)

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarının tasarıdan çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Celâl Sungur

Mehmet Altınsoy

Feyyaz Köksal

Abdülhadi Toplu

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin ikinci fıkrasındaki (gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla) ibaresi yerine (gerçek karşılıklarını peşin para ile ödemek şartıyla) ibaresini koymak suretiyle fıkranın değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vedat Dicleli

Sayın Başkanlığa

38 nei maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

«Devlet ve kamu tüzel kişileri kamu yararını gerektirdiği hallerde altı ay evvel tebliğat yapmak ve gerçek karşılıklarına peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını edinmeye veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.»

Kaludi Laskaris

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarının aşağıdaki şekilde tadillerini arz ve teklif ederim.

Vasfi Gerger

Fıkra 2. — Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi yeni orman yetiştirilmesi ve 128 nei maddede sözü edilen Kalkınma Plânı Kanununda açıkça gösterilmek şartıyla büyük yatırımların ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan arazi bedelleri peşin ödenir.

Ancak bu amaçların sağlanmasına ait projelerin tatbiki senesindeki bütçelerinde kâfi tahsisat bulunmadığı takdirde kanunla gösterilecek ödeme şekillerine göre faizli olarak beş yıl zarfında itfa edilmek üzere bonolara bağlanabilir.

Fıkra 4. — Kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüslerin tamamı veya bir kısmı millî menfaatlerin gerektirdiği hallerde yapılacak kamulaştırmalarda da ikinci fıkra hükümleri uygulanır.

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Danış Koper

Madde 38, Fıkra 2 : «Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan arazi bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir; ödeme süresi on yılı aşamaz.»

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin ikinci fıkrasının noktalı virgülden sonraki kısmının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Şevki Aysan

«; taksitle ödeme süresi on yılı aşamaz.»

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin 3 ncu fıkrasının : (geçimleri kamulaştırılan araziye bağlı mülk sahiplerine kamulaştırma bedeli peşin para ile ödenir.) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vedat Dicleli

Başkanlığa

Anyasanın 38 nci maddesinde taksitle istimlâk müddeti 10 yıl olarak tahdit edilmiştir. Memleketin kalkınmasına gerçekten faydalı olması için bu müddetin 20 yıl olarak tadilini teklif ederim.

İlhami Soysal

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin 2 ve 4 ncu fıkralarından on sene taksitli ve veresiye istimlâk hükümlerinin maddeden çıkarılarak «Peşin ve gerçek bedelle» kamulaştırma ve devletleştirmenin esas kabul edilmesini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddeye : «Çiftçinin topraklandırılması, yeni orman yetiştirilmesini, büyük yatırımların ve imar plânlarının gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan istimlâklerde kanuni değer» tesbitine imkân verecek bir hükmün eklenmesini arz ve teklif ederim.

Fehmi Yavuz

Yüksek Başkanlığa

1. 38 nci maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarından «ödemeye şekli kanunla gösterilir» ve «ödemeye süresi on yılı aşamaz» kayıtlarının çıkarılmasını,

Bu kabul edilmediği takdirde yine aynı fıkralarda :

2) 1. «Ödeme süresinin 5 yılı aşmaması»,

2. «Bedellerin en az yüzde yirmibeşinin peşin, geriye kalan kısmın her yıl eşit taksitle ödenmesi»

3. «Kanuni en yüksek faizin verilmesi» esaslarının derpiş. olunmasını arz ve teklif ederim.

Alp Kuran

T. Meclisi Yüksek Başkanlığına

38 nci maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarındaki «ödemeye süresi 10 yılı aşamaz» kaydının yerine aşağıdaki fıkranın konulmasını arz ve teklif ederim. 26 . 4 . 1961

Emin Soysal

Konacak fıkra : «Ödeme peşin yapılır. Ancak hiçbir kimse hiçbir fedekârlık yapmaya zorlanmadan kamulaştırılan arazinin bedeli sahibinin rızasıyla on yılı geçmemek üzere taksitle ödenebilir.»

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki (kamulaştırılan arazi bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir; ödeme süresi on yılı aşamaz) ibaresinin (kamulaştırılan arazi bedelleri 5 yılda eşit taksitlerle ödenir) şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Vedat Dicleli

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin 3 ncu fıkrasından «sadece» kelimesinin çıkarılarak, fıkranın aşağıdaki şekilde sokulmasını arz ve teklif ederim.

Şefik İnan

«Geçimleri kamulaştırılan araziye bağlı küçük çiftçilere ait arazinin bedelleri her halde peşin ödenir.»

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin 3 nü bendindeki «çiftçinin topraklandırılması» cümlesinin başına «işlenmiyen toprakların işletilmesi veya lâyikiyle verimlendirilmeyen toprakların hakkiyle verimlendirilmesi maddesiyle çiftçinin topraklandırılması «ilâ» cümlesinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

M. Salim Hazerdağlı

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin 2 nei ve 4 nü fıkrasında, kamulaştırılma arazi ve Devletleştirilecek teşebbüsler bedelinin gerçek bedel veya karşılık olacağı hususu tasrih edilmemiştir.

Bu açıklığı temin etmek üzere:

- 2 nei fıkrada «bedellerinin» kelimesinden evvel «gerçek» kelimesinin ilâvesini,
- Keza 4 nü fıkrada «karşılığı» kelimesinden evvel «gerçek» kelimesinin konmasını arz ve teklif ederiz

Erol Dilek

Yüksek Başkanlığa

İster kalkınma sebebiyle, ister Devletleştirme maksadiyle olsun, umumi kalkınma plânları dairesinde tahakkuk ettirilecek bu gibi işlerin dahi karşılıklarının yılları bütçelerine tamamen konulması tabii olduğundan, bundan böyle hiçbir sebep ve bahane ile gerçek karşılığı peşin para ile ödenmedikçe kimsenin gayrimenkulünün elinden alınmaması bir hukuk devletinin en başta gelen prensibi olmak lâzımgelir.

Bu itibarla, bu esasa muhalif bulunan 38 nei maddenin 2 nei ve son fıkrasındaki taksit kaydının kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

İhsan Ögat Muhittin Gürün Feridun Üstün
Suphi Doğu İkan Mebrure Aksoley

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin son fıkrasının aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederim:

Dâniş Koper

Madde 38. — Fıkra 4 : Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin millî menfaatlere uygun çalışmalarını özel kanunlarla düzenlenir. Bu kanunlara rağmen kamu menfaatini haleldar eden özel teşebbüsler, karşılığı kanunla gösteri-

len şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir, «ödeme süresi on yılı aşamaz.»

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin 4 nü fıkrasında devletleştirilmenin:

1. Sınırlarının tesbit edilmesi;
2. Karşılığının peşin para ile teşebbüs sahibine tazmin edilmesi imkânlarının sağlanması maksadiyle komisyona iadesini arz ve rica ederim.

Vedat Dicleli

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin son fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin tamamı veya bir kısmı, millî menfaatlerin gerektirdiği hallerde, peşin ödenecek gerçek tazminat karşılığında devletleştirilebilir. Devletleştirilecek teşebbüsler kanunla sınırlanır.

Şahap Kocatopçu

Fethi Çelik

Vedat Dicleli

Feyyaz Köksal

Burhan Akdağ

İmadettin Elmas

Sait Erdiç

Vedat Arıkan

Fehmi Alpaslan

Âdil Toközlü

Vefik Piringçioğlu

Sait Naci Ergin

A. Rıza Akbiyikoğlu

Nedim Ergüven

Bedrettin Tuncel

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin son fıkrası bilûmum özel teşebbüsün faaliyet ve gelişmesini, önliyecek, tehdidecek bir mahiyet arz etmektedir.

Bu bakımdan maddenin son fıkrasının çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Selâmi Savaş

Yüksek Başkanlığa

38 nei maddenin ikinci ve dördüncü fıkralarındaki «ödeme süresi on yılı aşamaz» cümlesinin çıkarılarak yerine (taksitle ödemeler ancak vadesi beş yılı geçmiyen ve faizi yüzde beşten aşağı olmiyan Hazine bonolarıyla yapılabilir) hükmünün konulmasını arz ve teklif ederiz.

S. Naci Engin

İlhami Savaş

Vefik Piringçioğlu

Vedat Dicleli

Şefik İnan

Cevdet Aydın

Sait Erdiç

Rıza Işıtan

Rauf Gökçen

Atalay Akan

Vasfi Gerger

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin son fıkrası; Türk ve yabancı sermayeli ticari, sınai v. s. nitelikli teşebbüslerin, belirli şartlar altında, devletleştirilmesi imkânını vermektedir.

Devletin, zaruri hallerde böyle bir hakkı bulunduğunu kabul ediyoruz. Bütün mesele, bu hakkın, güvenlik ve istikrar sağlayan, teminat teşkil eden suretlerde kullanılmasını sağlamaktan ibarettir.

Bu sebeple, son fıkranın derpiş ettiği Türk ve yabancı sermayeli teşebbüslerin devletleştirilmesi hükmünün;

1. Adaletli bir tazminatın peşin ödenmesi,
2. İdare ile ilgililer arasında başkaca sözleşmelerin, muteber olacağı yolunda tamamlanmasını arz ve teklif ederim.

Cahit Zamangil

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddenin son ifadesi içerisinde dahi, özel teşebbüse karşı Devletin tasallutu imkân dâhilinde görülmektedir.

«Devletleştirme» mucip sebepleriyle de olsa, özel teşebbüsü, daima Devlete mahkûm kılmak ve memleketimizin kalkınmasında en büyük ve müspet rolü oynayacak bu teşebbüslerin, yaşatılması ve ihya edilmesi gerekirken, Anayasa ile ve tek taraflı olarak himayeden mahrum bırakılması gerek demokratik anlayışa gerekse insan hakları esasına aykırıdır kanaatindeyim.

Sınıf farkı gözetmemek ve bütün vatandaşları eşit surette Devlet himayesine mazhar kılabilmek için, maddeye son fıkra olarak şu cümlenin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Rauf Gökçen

Madde 38 (son fıkra)

Her türlü Devletleştirme işlerinde; özel teşebbüs sahiplerinin, Ticari fonksiyonuna halel getirilmemesi esastır. Bu hususta, Devlet gerekli bütün tedbirleri alır.

Yüksek Başkanlığa

38 nci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

«Arsa spekülasyonunu önleyici tedbirlerin alınması kanunla düzenlenir.»

Fehmi Yavuz

BAŞKAN — Önergeler genel olarak şöyle

ayrılabilir : Bâzi fıkraların madde metninden çıkarılması; diğerleri fıkraların değişikliğe tâbi tutulması, ödeneğe ait hususlar, peşin ödemenin kabulü, 10 yılın 20 yıla çıkarılması veya 5 yıla veya 3 yıla indirilmesi, sahibinin rızası olursa 10 yıllık taksitin kabulü, kamulaştırılacak yerlerin değerlendirilmesi. Yalnız bu hususun göz önüne alınması için maddenin komisyona geriverilmesi. Bu şekillere göre evvelâ maddeden son fıkraların kaldırılmasına aidolan önergeyi okutuyorum.

(Celâl Sungur, Abdülhadi Toplu, Feyyaz Köksal, Mehmet Altınsoy'un önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılmıyor. Oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Efendim; şimdi, mutlak peşin ödeme taksitin kaldırılması hakkındaki ve birbirlerine benziyen önergeleri okutacağım.

KOMİSYON ADINA KOMİSYON KATİBİ
COŞKUN KIRCA — Efendim, 2 nci fıkradaki taksit hükmünün kaldırılması, aslında, bu fıkrayı lüzumsuz kılar; taksitli ödeme hiç yapılmıyacaksa 1 nci fıkra kâfidir. Aslında Fevzi Lûtfi Beyin önergesi 2 nci fıkranın kaldırılması demektir; bu husus oylandığından bu önerge reye konamaz. (Hayır hayır sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, peşin ödeme hakkındaki önergeleri okuyoruz.

(Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve Sait Naci Ergin'in önergeleri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Efendim, peşin ödemeye komisyon katılmıyor? Müvafakat etmiyor.

Şimdi, bu mahiyette olan 3 önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... 81; kabul etmeyenler... 73; binaenaleyh, kabul edilmiştir efendim.

Bu durum karşısında taksit müddetlerinin indirilmesine ve çıkartılmasına ait önergeleri okutuyorum.

Şimdi metinlerin içerisinde değişiklikler yapılmasını gerektiren önergeleri okutuyorum.

(Şefik İnan'ın önergesi tekrar okundu.)

KOMİSYON SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Efendim, taksitler kalktığına göre, 20 milyon da olsa ödenecektir; hükmü kalmamıştır.

BAŞKAN — Nazarı dikkate alınması kabul edilen önerge ile birlikte diğer önergeleri de komisyona veriyoruz.

Efendim, 38 nci madde yeniden yazılmak üzere komisyona verilmiştir.

Şimdi komisyonun hazırlamış olduğu diğer maddeler vardır, onların müzakeresine geçeceğiz. Maddeyi okuyoruz.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

MADDE 2. — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

(Çok güzel, oya oya sesleri)

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun Sayın Alp Kuran.

ALP KURAN — Çok muhterem arkadaşlarım, huzurunuzda gelmiş olan maddenin aleyhinde konuşacak değilim. Madde beni de tatmin eder mahiyettedir. Yalnız, usulî bir meseleden bahsetmek istiyorum. Gönül arzu ededi ki, yeni almış olduğumuz bu madde, tabedilerek bizlere daha önce verilmiş olsun. Bunun üzerinde düşünmek ve çalışmak, hazırlanmak imkânını bulalım. Bu olmadı. Hiç olmazsa, celseye ara verilsin, ve Meclisin gündeminde bulunan ve Millî Birlik Komitesinde görüşülen iki maddesinin yeniden görüşülmesi istenen Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanun tasarısının görüşülmesine geçilsin.

Çünkü, kanunun kabul edilip Resmî Gazetede neşri gecikmektedir. Yürürlüğe girmedikçe, seçmen kütükleri de hazırlanamamaktadır.

27 Mayıs'tan sonra yeni Anayasa halkoyuna sunulacaktır. Ancak, bu da Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanunu ile ilgili muamelelere bağlıdır.

Bu bakımdan, komisyon diğer maddeleri görüşüp tabettirinceye kadar bu kanunun müzakere edilmesi muvafık olacaktır. Bu hususu temin için de bir önerge veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Ahmet Karamüftüoğlu.

AHMET KARAMÜFTÜOĞLU — Muhterem arkadaşlar, komisyondan gelen yeni metin de Türkiye Cumhuriyeti; insan haklarına dayanan, millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devletidir.» denmektedir.

Bir Devlet ya millîdir, ya gayrimillîdir. Millî Mücadele ile kurulan Atatürk Türkiye'sinde gayrimillî bir Devletin kurulabileceğini zaten düşünemeyiz. Osmanlı'dan kurtulduğu-

muz zaman iftiharla söylediğimiz kelimeler : «Türkün» ve «Milliyetçiyim» di. Bu itibarla komisyonun getirdiği ifade acayip geliyor bana. Sebebi nedir? Millî olmıyan Devlet nasıl olur? Gayrimillî nasıl olur? (Enternasyonal olur sesleri)

Türk Milleti Atatürk'ün çizdiği yollardan giden milliyetçi bir Devlet olduğunun tesbit edilmesini istiyoruz. Bizde anasını muhtelifte yoktur, ve olmıyacak da. Binaenaleyh millî kelimesinin milliyetçi olarak değiştirilmesi lâzımdır. Teklifimin komisyon ve Yüksek Heyetinizce nazarı itibara alınmasını arz ve teklif ederim.

BAŞKAN — Sayın Alp Kuran arkadaşımı- zın, ifadesini teyiden bir önergesi de vardır. Yalnız Anayasa tasarısı üzerinde konuşulurken gündem değişikliği yapılması için, öncelik ve ivedilik teklifinin, ancak komisyondan veya Hükümetten gelmesi lâzımdır. Bir üyenin böyle bir teklifte bulunmasına İçtüzük mânîdir.

Şu ciheti de arz edeyim. Komisyonun yeni baştan hazırlayıp getirdiği maddelerin bastırılıp dağıtılması ve her madde üzerinde tevakkuf edilip düşünülmesi arzı buyuruluyorsa, zaten maddelerin hepsi hazır değildir, akşama kadar eğer komisyon tamamlar verirse, bastırıp dağıtırız. Buna lüzum görülmediği takdirde şimdi olduğu gibi, maddeleri okutup reyinize sunarız. (Devam devam sesleri) O halde devam ediyoruz efendim.

Sayın Kasım Gülek, buyurun.

KASIM GÜLEK — Sayın arkadaşlarım, komisyonun getirdiği değişik şekil (Milliyetçilik) yerine (Millî) değişikliği üzerinde durmamız lâzımgelir. Millî, milliyetçilik değildir. Gayet açık konuşalım. Biz milliyetçilik üzerinde ısrarla durduk ve dummakta haklıyız, milliyetçiliğin Anayasaya girmesini istiyoruz. Umumi temayül de budur, komisyonun ısrar etmemesi lâzımdır. Milliyetçilik, utanılacak bir şey değildir. Niçin milliyetçi demiyoruz? Millî demekle iktifa ediyoruz. Millî ne demek? Milliyetçi demek lâzım. Milliyetçiliğin konmasını bilhassa, ısrarla rica ediyoruz, komisyondan da, bu müzakereleri uzatmaması için, milliyetçiliğin kabulünü rica ediyorum. Zaten Yüksek Heyetinizin temayülü de bu yoldadır, kanaatindeyim. Saygılarımla. (Alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Abdülhadi Toplu,

ABDÜLHADİ TOPLU — Muhterem arka-

daşlarım, 2 nci maddenin ilk müzakeresinde Heyeti Celâleniz, milliyetçiliğin, ikinci maddede yer alması için bu maddeyi komisyona havale etmişti. Komisyon, 10 - 12 gün bekleddikten sonra bu maddeyi getirmişlerdir. Getirdikleri madde gene düşüncelerinde, fikirlerinde ısrar etmekte olduklarını gösteriyor. Fikirlerinden döndükleri yok. Komisyon, ıstırham ediyorum, bu görüşlerinden vazgeçsinler, milliyetçiliğin maddeye konmasını kabul etsinler.

Burada olduğu gibi, kendileri ile yaptığımız hususi görüşmelerde de bunu izah ettik. Buna rağmen komisyon, milliyetçilik teklifi yerine, milliyi kabul etmişlerdir.

Milliyetçilik ırkçılık değildir. Milliyetçilik, Türkiye'nin birliğine ve yükselmesine çalışmaktır.

Endişe ettikleri şey şu: Milliyet ve milliyetçiliğin tarifi, cemiyet anlayışı, doktrin meselesi, iştihat meselesidir, Anayasa mevzuu değildir. Şimdi burada akademik kariyer olarak milliyetçiliği nasıl anlıyoruz dâvasında değiliz. Her devrim anlayışı başka türüdür. Cumhuriyet Halk Partisi tek parti olduğu zamanda 1924, 1926 da milliyetçilik anlayışı başka, bugün de başkadır, yarın da başka olacaktır. Anlayışları cemiyetlerin Türk hududu içinde Türk milletini sevmesi, muasır milletler seviyesine ulaştırılması cehdi ve fikri kabul edilmiştir, milliyetçiliğin mânası budur. Başka türlü izah etmeye imkân yoktur. Akademik münakaşa arzu edildiğinde kül halinde büyük Atatürk'ün konuşmalarıyla, İsmet Paşanın konuşmalarıyla eldeki maddelere göre münakaşasını yapmak mümkündür. Fakat şimdi zamanımız dar olduğundan bu yola gitmiyeceğim. Maddeye milliyetçilik kelimesinin girmesi lâzımdır, Türk milletinin tek idealidir bu.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Sayın Başkan, usul meselesi halledildi mi? Oya koyacaksınız. Komisyondan gelen metinlerin bastırılıp dağıtılması ve ondan sonra müzakere edilmesi hususunu reye koyacağız. Bu sırada Kasım Gülek söz aldı ve mevzu karıştı. Esasa giriyor muyuz?

BAŞKAN — Dağıtılmasını mı arzu ediyorsunuz?

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Evet efendim.

BAŞKAN — Büyük çoğunluğun temayülüne göre müzakereye devam ediyorduk. Mâhaza ko-

misionun hazırladığı yeni maddelerin bastırılıp dağıtılmasını ve bugünkü gündemin başka bir hususa hasredilmesini isteyen arkadaşlar olduğu gibi, bastırılmaksızın, komisyondan bize gelen maddelerin burada şimdi müzakere edilmesini arzu eden arkadaşlar da var. Bastırılıp dağıtılması ve müzakerenin yarına bırakılması... (Yarına değil, akşama sesleri) Akşama kadar bitmez. Komisyona gitmiş olan 19 maddeden 4 - 5 tanesi gelmiştir, diğerleri üzerinde komisyon çalışmaktadır.

Şimdi oyunuz arzu ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Burada okunup devam edilecektir. Söz Sayın Hamza Eroğlu'nundur.

HAMZA EROĞLU — Çok muhterem arkadaşlarım; Devletin vasfını gösteren, Devletin vasfını bir Anayasa mevzuu olarak belirten 2 nci maddenin müzakeresi uzun uzadıya yapılmış ve sonra, komisyon burada beliren temayülleri nazara alarak, maddeyi geri istemişti. Ama, bugün bizim huzurumuza getirdiği ve komisyon tasarısını hazırlayan metin, benim anlayışına göre, buradaki isteklerin ifadesi değildir. Arkadaşlarımızın anladıklarının kristalleşmiş şekli değildir. Niçin? Şimdi arz edeceğim, arkadaşlar.

Türk milliyetçiliği, Milli Mücadeleden kökünü alan, milletin mâşeri şuurunda yeralmış, kökü tarihin derinliklerinde bulunan bir prensiptir. Milliyetçilik anlayışı, bir sosyal politika prensibi olarak 2 nci maddede yer almasını burada konuşanlar ısrarla talebetmiştir. Buna mukabil, muhterem komisyon âzaları kıymetli arkadaşlarımız, Umumi Heyetteki üyelerin temayüllerine aldırış etmiyerek milli bir Devlettir demişlerdir. Milli Devlet başkadır, milliyetçilik başkadır. Milli Devlet beynelmilel Devletin karşısında yer alan Devlet gibi görünmektedir. Bugünkü mânası ile enternasyonal Devlet yoktur. Trieste şehri gibi, Danzig şehri gibi enternasyonal hüviyette toprak, şehir vardır. Eğer bunlara Devlet denirse, milli Devlet bunların karşısında yer alır. (Trieste, Devlet değil sesleri) Siz beyefendi bu anlayışınızla Devletler hukukunda çok çamlar devirdiniz. Milli Devlet demek, bir toprak üzerinde milli bünyeyi ihtiva eden Devlet demektir. Milliyetçilik prensibi ise ayrı bir şey-

dir. Milliyetçilik prensibinden çeşitli mânalar anlaşılır, size arz edeceğim.

BAŞKAN — Hamza Bey beş dakikalık zamanınız bitmiştir.

HAMZA EROĞLU (Devamla) — Büyük Atatürk «Büyük dâvamız» en medeni ve müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir demiştir. Sayın İnönü : «Türk olmak için, Türk olmayı istemek ve Türk olmayı sevmek kâfidir» diye buyurmuşlardı. Anayasaya milliyetçilik prensibinin girmesi münasebetiyle konuşan eski ve tecrübeli Devlet adamı Şükrü Kaya ise; «Bizim milliyetçiliğimiz medeni beşeriyet içinde, onun esaslı bir unsuru olarak insanlığın ilâ ve tealisine ve bütün dünyayı mesut ve müreffeh yaşatmaya mâtufl bir milliciktir.» diye buyurmuşlardı.

Türk milliyetçiliği medeni bir vasf taşıyan milliyetçiliktir. Türk milliyetçiliği, hürriyet, çidir. Türk milliyetçiliği demokratik gayeyi hedef tutar. Türk milliyetçiliği insanidir. Kavimeci olmadığımız için biz milliyetçiyiz, ümmetçi olmadığımız için biz milliyetçiyiz, ırkçı olmadığımız için biz milliyetçiyiz. Tarihî zaruretler ve bugünün oluşları bize milliyetçiliği zaruri bulmuştur. Ve bu prensibin Anayasamızda yer almasını icabettirmiştir.

Bunun dışında devrimecilik prensibinin bir sosyal politika prensibi olarak ikinci maddede yer alması arzu edilmişti. Çağdaş medeniyetin gösterdiği terakki yolunda ilerlemenin bu umdelere bağlı olduğuna inanan bu cemiyetin yaşaması için bir dinamizmi ifade eden bu prensibin de bir sosyal politika olarak 2 nci maddede yer alması gerekir. Bu da ihmal edilmiştir. Her şeyden önce bu prensip te Türk İnkılâplarına bağlılığı ifade eder. Madde bu hali ile de bu bakımdan da tatminkâr değildir. Umumi Heyetin arzusuna cevap verememiştir. Bu maddenin geri alınmasını ve umumi temayüle cevap verecek bir hüküm hazırlanmasını arz ve rica ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şefik İnan.

ŞEFİK İNAN — Efendim, bendeniz usul hakkında söz istemiştim. Usul de halledildiğine göre, mesele yoktur. Esas hakkında söz istemiyorum.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Mehmet Altınsoy.

MEHMET ALTINSOY — Muhterem arkadaşlarım, bendeniz, yüksek huzurunuzda bu maddeyi 5 dakikada izah edecek durumda değilim. Söz aldığım zaman, tahdidin kalktığını düşünmüştüm. Madem ki, 5 dakika ile sınırlıyız, şu halde, esasa girmeden komisyondan bâzi usuli sorular sormakla iktifa edeceğim.

2 nci maddenin evvelce yapılan müzakeresi sırasında, milliyetçilik mefhumu kabul edilmiş ve beliren bu görüşe uygun olarak, bu maddenin yeniden tanziminde nazara alınması yüksek oylarınızla kabul edilmiştir ve bu yolda muhterem komisyona emir vermiş bulunuyordu. Muhterem komisyon millî kelimesini getirmiş, milliyetçilik kelimesini getirmemiştir. Komisyonun; muhterem heyetinizin kararlarına hürmet-kâr olmasını rica ederim.

MUAMMER AKSOY — Muhterem arkadaşlar böyle bir mevzuda konuşmanın ne kadar güç olduğunu takdir edersiniz. Bilhassa bu mevzularda objektif olmayı kendisine şiar edinen, dostlarının üstünde daha çok milyonların tazyiki altında böyle bir mevzuda inandıklarına ifade etmenin ne kadar zor olabileceğini bilhassa takdir edersiniz.

Burada Komisyonun vazifesi nedir?... Kendisini beğendirmek değildir. Hiçbir parlâmentoda komisyonlar bunun için seçilmezler. Komisyonların Umumi Heyete kendilerini beğendirmesi mevzu bahis olduğunda o zaman çalışma şekli şöyle olur: Komisyon seçildiği günden itibaren her madde hakkında arkadaşlarına sual sorar; aldıkları cevabı tahsil eder, çoğunluğunun fikirlerini tesbit ederek madde halîne getirir. Fakat komisyonların vazifeleri bu değildir. Komisyon bir sistem dâhilinde mefhumu muhalifinden mâna çıkmasını ilmi esaslara dayanarak hazırlanan mevzuun objektif prensiplerine riayet ederek maddeleri ve fıkraları getirir. Umumi Heyetimiz tenkid ettiği zaman bunlar nazarı itibara alınır. Neleri? Söylediği kelimeleri değil, arzularını nazarı itibara alır ve onları formüle ederken de olsa olsa bu arzular zaten komisyonun da arzusuna tekabül ediyor ve fakat ortada bir formül bakımından, vuzuh bakımından bir ayrılık varsa, o hususu alır Umumi Heyetin istediği vuzuha uygun ilmi esaslara göre yeni bir formül hazırlar, getirir.

Bir noktanın belirtilmesini rica edeceğim; Arkadaşlar komisyona karşı gayet sert ve hattâ ha-

kikaten kendileri ne isterse onu yazmaya memur şahısların gibi ifade kullanırken hiç olmazsa bir noktaya dikkat etsinler, hafızalarını biraz kullansınlar; reye iktıran etmiyen hususları iktıran etmiş gibi gösterip Umumi Heyete hürmetsizlik ediyorsunuz diyemezsiniz. Milliyetçilik meselesi reye konmamıştır, ona rağmen nazarı itibara alınacaktır. Reye konya dahi mevcut içtüzüğe göre komisyonun prensibinde ısrar etmeye hakkı vardır. Kararı siz vereceksiniz. Siz herşeye karar verirsiniz. Yalnız bir şeye karar veremezsiniz. Komisyonu otomatik hale getirmeye. Biz otomat değiliz.

Binaenaleyh, zorla kabul etmeyiz. Her isteği kabul etmiyoruz diye tehevüre mahal yoktur. Biz fikrimizde ısrar ediyoruz. Bu ısrar keyfiyeti, ne diye Yüksek Meclise hürmetsizlik olsun? Böyle şey yoktur.

Şimdi gelelim arkadaşlar esasa. Gayet objektif, tarihi mesuliyet hissi taşıyarak düşünelim, istediğimiz nedir? Bunu ortaya koyup, konulan kelimelerin hangisinin daha uygun olduğunu seçmektir. Burada, milliyetçilik mefhumunda, ayrı ayrı, her ikisine de umde koymak lâzımdır.

Emperyalizm olmaması lâzımdır, ümmetçi olmaması lâzımdır. Üçüncü bir yol var mı? Yok. Komisyon iki yolu da kapattığına göre, üçüncüye gitmek mümkün mü? Böyle, dolambaçlı, kelimelerle izaha kalkışmak. Hayır arkadaşlar, bu olmaz.

Bir kere millî devlet deyince, enternasyonalci olmadığımız anlaşılıyor. Enternasyonalcilik bahis konusu değil. Kaldı ki, başka diğer hükümlerle bu millî olma vasfı, milliyetçilik vasfı tedvin edilmiştir. Bu belirtilmiştir, zaman zaman yaptığımız konuşmalarda da. Hattâ komünizm veya faşizm, her iki halde de enternasyonalizme gitmediğini, her bakımdan mâni olduğunu görmüş oluyoruz. Hattâ ideoloji meselesinde, gazete kapatmayı, partilerin kapatılmasını getirdik. Demek ki, bir tehlike bahis konusu değildir. Bu tehlike bahis konusu değildir.

Ortada anlaşılmıyan bir şey olmasın, aynı şeyi istediğimiz halde izah edilmeyecek hale münakaşalar gelmesin.

19 ncu maddede hüküm koyduk, istismarcılığı önledik. Millî devlet niye milliyetçi denmiyor, niçin milliyetçilik görüşü Anayasada yazılmamıştır. Bir programı silogran şekli olan kolay öğrenilen tâbir kullanılır, C. H. P. si devletçi

cumhuriyetçi, milliyetçidir... Biri milliyetçi, öteki gayrimillî değildir. Bunların düsturu bir partinin programında ifade edilir.

Milliyetçilik mânasını kaybediyor. Bütün insanların ilerlemesini isteyen milliyetçilik bu mudur arkadaşlar, alâkası yok.

Millî Devletin, 52 nei maddede ifadesini koyduk. Cemaya mensup Türk vatandaşı olan kendisine bağlı olan, hisseden insanlar Türk milletini teşkil etmekte bu mânada bir milliyetçiliği tesbit ettik. Kasım Gülek de söyledi. Biz aksini mi söylüyoruz?. Millî devlet deyince bu mânada anlaşılabilir mi? Neden (Dencilik demiyoruz.) Çünkü millî devlet mânasına gelmez. Hakikatleri olduğu gibi konuşalım. Bugün milliyetçilik kelimesi bambaşka bir mânaya gelmektedir. Kendi kendini idare, serfdetermineyişin usulünü tutturan ve bâzı memleketlerde bulunan azınlık dil bakımından, mezhep bakımından ayrı devlet kurmak isteyen topluluklar bütün dünyada bu (Milliyetçilik) den istifade etmekte ve bu yolda mânalandırmaktadır. Dil bakımından, kültür bakımından kendisini hür hisseden her topluluk ayrı bir devlet kurmak istemektedir. (Bizde böyle şey yok sesleri) Var, var, konuşalım efendim. Niçin millî devlet dedik, milliyetçi demedik? İzah ediyoruz. Komisyonun fikrini öğrenmek istiyorsanız müsaade buyurunuz izah edeyim. Milliyetçilik diyorsunuz, Türkçülük demiyorsunuz. Her hangi bir topluluk kendisini millet telâkki ederek milliyetçiliğin icabı müstakil olmayı da kendisine hedef yaparsa milliyetçilik icabıdır. Millî dersek Türk vatandaşı olan ve şu kadar birliği içinde bulunan enternasyonalci devlet olmayan bir memlekette hepsi birden Atatürk'üm davet ettiği mânada milliyetçilik mânasında millî devlettir. Ne cemaat, ne azınlık, ne ırk meselesi arıyan, bu hedefin verildiği millî devlet tâbiri ilimde milliyetçi diye bir tâbir yoktur.

Milliyetçilik, milletlerin benimseydiği bir şeydir. Devletin vasfı milliyetçi olmaz, millî olur. Bu umde milleti... Milliyetçi devlet olmaz. Sosyal devlet, demokratik devlet, millî devlet olur.

Binaenaleyh istihram ediyorum, kendimizi, başkalarından çok vatanperver, milliyetçi saymalıyız. Başkalarının da nihayet bu memlekette enternasyonalci veya cemaatçi olmadığını kabul etmek lâzımdır. Komisyon âzalarının da en az, milliyetçiliği müdafaa edenler kadar milliyetçi kimselerden terekübettiğine ümitadediniz.

Biz objektif bir tâbir getirdik. Milliyetçilik anlayışı, diğer maddelerde vardır. Dünyada hiçbir milletın görmediği bir mânasına bunu aldık. Şu millî kelimesinin ifade edilmesi bir yanlış anlamıya sebebiyet vermiyecek kadar objektif bir formül, hattâ gayet uygun bir formül getirdik. Bu husustaki mâruzatım, şimdilik bundan ibarettir.

Devrimciliğe gelince; devrimcilik başta umde dahi olamaz. Devrimcilikten kasıt nedir?

Atatürk'ün devrimciliği muasır medeniyet seviyesine çıkmak için yapılmış olan inkılâplara sadakati 153 ncü maddede tesbit edilmiştir. Muasır medeniyete çıkarmayı 153 ncü maddeye ek birinci maddeye koyduk, orada ifadesini bulduğuna göre endişeye mahal yoktur. Hangi tâbirlere arkadaşlar itiraz ediyorlar? İnsan hakları, hukuk devleti mevcuttur. İnsan haklarına bağlılık mevcud olduğuna göre sosyal kelimesinin mânası ise artık bütün dünyaca malûmdur. Bunda asla kötü bir mâna çıkarılamaz : Milli, hukuk devleti, insan hakları, demokrasiye koyduktan sonra en küçük bir yanlış anlamıya mahal olmamaktadır. Esasen arkadaşlar metin kül halinde sizlerin arzularına uygundur, fakat kelime kelime değil tabii. Kaldı ki devrimler meselesi ayrıca dibace kısmında belirtilmiştir. Ayrıca bir umde gibi, umde devletin vasfı değildir, devletçiliğin. Bu bakımdan komisyonun getirmiş olduğu madde sizin arzularınıza, kelimelerinize değil, arzularınıza tevafuk etmektedir, lütfen kabul buyurmanızı rica ederim. (Alkışlar)

ŞEMSETTİN GÜNALTAY — Muhterem arkadaşlar, Anayasanın ikinci maddesi, Devletimizin ve binnetice milletimizin hüviyetini belirten bir maddedir. Bu madde üzerinde biraz evvel söz söyleyen komisyon sözcüsünün mütalâalarını dikkatle dinledim. Yalnız bu gibi maddeler yazılırken, maddeyi tatbik edecek milletın tarihini de göz önüne almak icabeder. Bu hususta, müsaade ederseniz maziye ait bazı noktaları belirtmek isterim. Çünkü istikbalin temelini kuruyoruz. İstikbalin temelini kurarken, maziden de istifade etmek gayet tabiidir. Osmanlı Devleti Ümmet esasına dayanan bir teşekküldü. Osmanlı Devleti idaresindeki halk da kendilerini Ümmet addediyorlardı, gayrimüslimler haricolmak üzere, Balkan faci-

ası üzerine, daha doğrusu meşrutiyetin ilânından sonra İstanbul'da bir Arnavut topluluğu teşekkül etti, bunun yanında bir de Arap topluluğu teşekkül etti. Bunlardan birisi Arapçılığı, diğeri de Arnavutçuluğu müdafaa ediyordu. Bu yanda biz Türkler, ben de dâhil olmak üzere, câmianın dağılmamasını iltizam etmek üzere çalışıyorduk.

Fakat Balkan Harbından sonra gördük ki, milletın, Osmanlı İmparatorluğunun en çok ağır yükünü çeken Türkler ortadan kayboluyor, diğer unsurlar varlıklarını müdafaa ediyorlar. Türkler ne olduğunu, ne olacağını bilmiyor. Ondan sonra, birkaç arkadaşla bir araya gelip milliyetçilik hareketini aşılamağa başladık. Ve İstanbul Üniversitesinde bu esasa göre faaliyete geçtik. O vakit milliyetçiliği müdafaa etmek isteyenler arasında ırkçılar da vardı, ırkçı olmıyanlar da vardı.

Milli Mücadeleden sonra mesele göz önüne alındı. Ben milliyetçiliği ne şekilde anladım? İrkçilik asla. Demin sözcü arkadaşımızın ifade ettikleri milliyetçilik değil, ırkçılıktır. O mahiyette anlaşılıyordu. Öyle değil.

Atatürk'ün ortaya attığı milliyetçilik, tamamiyle kültür birliği esasına müstenit bir topluluktur. Çünkü her topluluğu birbirine bağlayan, o topluluğa dâhil mensup fertleri birbirine bağlayan birtakım esaslar, kaideler olması lâzımdır. Evvelâ bunun tesbiti lâzımdır.

Arnavut da, Arap da, Türk de Müslümandır. Ümmetçilik kuvvetini kaybetti. Türk Milleti deyince tamamiyle yeni bir devre başlamış oluyor. İmparatorluk enkaz oldu. Bu memleket İmparatorluğun enkazı üzerine kuruldu.

Demek o vakit bu memlekette bulunan Osmanlılar; Arnavutlar, Araplar, daha bir sürü kavimlerin çocukları bu memleketin evlâdı olarak kaldılar. Bunlar bütün tarih boyunca Türk milletine hizmet etmiş insanların çocuklarıdır. Tarih ve dil birliğine giden bir temel üzerinde bu fertleri birbirine bağlamıştır. Bu memlekette falan şu ırk mensup, falan değildir. diye birtakım ithamlar ortadan kalksın, her fert bu memleket için canı ile başı ile memleketin evlâdı olarak kalsın. Atatürk milliyetçiliği; Türkiye'de yaşayan fertleri, mâzileri ne olursa olsun, ırkları ne olursa olsun, dil, tarih, mukadderat birliği ile birbirine bağlamıştır.

Binaenaleyh bizde milliyetçilik ırkçılık değildir, kültür birliğidir. Bugün Fransa bizim gibidir, Pireneye kadar giden sahalarda oturanlar muhtelif ırktandırlar. Fakat bir milliyeti vardır ve Fransızlar da milliyetçiliğe bu yönden kavuşmuşlardır. Sorarsanız hepsi Fransızım der. Atatürk bu meseleyi öne sürerken böyle diyordu. Bu memlekette yaşayan bütün fertler, hukukça müsavi oldukları gibi, aralarında kültür farkı olmasın, sevişsin, anlaşsın. Bu itibarla milliyetçiliğin bu maddeye girmesi zaruridir arkadaşlar. (Alkışlar, yaşa sesleri)

KOMİSYON BAŞKANI ENVER ZİYA KARAL — Çok muhterem arkadaşlar, Muhterem Şemsettin Günaltay hocamdan sonra, bendeniz de bazı tarihi gerçekleri, bu konu dolayısıyla, arz etmek için huzuruza geldim. Yüksek Heyetinizin hassasiyetle üzerinde durduğu mesele, komisyondaki bütün arkadaşlarınızın da üzerinde ayna hassasiyetle durduğu bir meseledir. Burada, tartışmalarda gösterilen heyecan, komisyonda bu mesele konuşulurken de gösterilmiştir. Yalnız, biz komisyon olarak daha küçük bir topluluk teşkil ettiğimiz için daha çok birbirimizle konuşmak imkânına sahibolduk ve bu meselede birbirimizi ikna ettik.

Önceden, şurasını belirtmek isterim : Milliyetçilik bir iman işidir, hepimizin vicdanında hâkkedilmiştir. Ama, milliyetçiliği Anayasada belirtip belirtmemek hususunda Anayasa Komisyonu ortak bir kanaate varmıştır.

Ben kanaatimizin mesnetlerini tarih yönünde açıklamak için bazı mâruzatta bulunmak isterim. Şimdi arkadaşlarım, mesele nedir? Bir kere Osmanlı Devleti ile ilgili olarak kullanılmış olan bazı mefhumlar üzerinde duralım. Osmanlı Devletinin adı, Devlet - i Aliye - i Osmaniye'dir. Coğrafyası, Coğrafya - ı Osmani, tarihi, Tarih - i Osmani, dili, Lisan - ı Osmani, Üniversitesi, Darülfünun - u Osmanidir.

Arkadaşlarım, görüyorsunuz, Devletin vasıfları millî değildir. Osmanlı Devletinin vasıfları millî olmadığından millî şuurun gelişmesi ve ifade edilmesi mümkün olamamıştır. Türk, kaba hattâ asırlar boyunca kabiliyetsiz bir insanı hatırlatır olmuştur. Hakaret diye kabul edilmiştir. İkinci Meşrutiyete kadar bu böyle devam etmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu, çeşitli ırkı ve dini topluluklara dayandığı için, imparatorluğun birliğini korumak maksadıyla Türk milleti, millî vasıflarını bir kenara bırakarak Hıristiyanları ve Müslümanları «Osmanlı» hanedanı etrafında toplamaya gayret etmiştir.

XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren imparatorlukta Hıristiyanlar müstakil devletler olarak ayrılmaya başladılar. Sonradan Müslüman olan, fakat Türk olmıyanlar da istiklâl yoluna saptılar.

Böylece, imparatorluk milliyet hareketi ile gözölmeye başladı. Bu hareket karşısında Muhterem Hocamız Günaltay'ın da dâhil olduğu bazı Türkçü cemiyetler, kuruldu. Bunlar Türkler arasında milliyet fikirlerini yaymaya çalıştılar. Millî şuur böylece kuvvetlenmeye başladı.

İstiklâl Savaşında ve ondan sonra inkilâplar sırasında millî olmıyan siyasî ve içtimai değerler tasfiye edildi. Bunların yerine Türk'ün kendi öz değerleri alındı. Millî tarih, millî coğrafya, millî dil, millî ekonomi tâbirleri revaç buldu. Böylece, Devlet millî vasıflarını kazanmaya, yanı sıra da millileşmeye başladı. 1919 u takibeden yıllardan itibaren, eskiden Devletin dışında gelişen, Türkçülük program ve faaliyetini Devlet kendisine maletti ve bunu bütün millete yaydı. Bugün artık Türkiye'de millî bir Devlet vardır. Bu Devlet milliyet esaslarına dayanmaktadır. Anayasayada Devletin millî özelliğe sahibolduğu ifade edilmiştir. Millet ferdi olarak vicdanımızda milliyet duygusu her şeyin üstündedir. Milliyetçiliği Anayasada bir madde ile tesbit etmek millî devlet haline geldiğimizden şüphe etmek olur. Kaldı ki, milliyetçiliğin çeşitli anlamları da vardır. Bu anlamlar etrafında toplanmalar milleti parçahyacaktır. Nitekim Ziya Gökalp gibi ortaya Türkçülüğün esaslarını koymuş, milliyetçiliğinden asla şüphe edilmiyecek olan bir düşünür, mütarake devrinde, İngilizler tarafından Malta'ya götürüldüğü zaman, milliyetçiliği onun gibi anlamıyan, düşmana satılmış kimseler tarafından kendisine «Kürt» denilmiştir. (Cevabını da almışlardır sesleri) Cevabını aldıkları doğrudur. Fakat bu farklı milliyetçilik anlayışı devam etmiştir.

Yine mütarake devrinde ve Paris Sulh Konferansında İtilâf Devletlerinin Anadolu'yu, Bozkurt ve Arap bölgelerine ayırmak suretiyle

le Türk milletini nasıl parçalamak istedikleri de bilinmektedir.

İstiklâl Savaşından sonra Atatürk, Türk tarih tezi ile Anadolu halkının müşterek bir menşeden meydana geldiği fikrini ortaya atmakla böyle bir parçalanmaya yer bırakmamak istemiştir.

Sayın arkadaşlarım; bilindiği gibi «Millî» kelimesi bir vasıftır. «Milliyetçilik» ise bir doktrin mânası tedarî ettirir. Bu sebeple de milliyetçiliğin çeşitleri vardır : Irka dayanan milliyetçilik, geleneğe dayanan milliyetçilik, bölgeci milliyetçilik ve saire.

Milliyetçiliği Anayasaya korsak, istikbalde onu lâstik gibi şu veya bu mânaya çektiştirip Türk İnkılabının büyük eseri olan Türk milletinin vahdetinin zedelenmesi ihtimali vardır.

Böyle bir durum ise Anayasanın ikinci maddesinde ifade edilmiş olan millet bütünlüğü için de bir tehlikedir.

Sayın arkadaşlar; milliyetçilik kavramının 1923 den itibaren geçirmiş olduğu buhranı da hatırlamamızda fayda vardır. Bilhassa 1937 den sonra milliyetçilik Almanya'da, İtalya'da, Japonya'da müfrid bir mânâ ve değer kazanmış ve bu memleketlerde, siyasi ve içtimai haklar dahi bu yüzden daraltılmıştır. Gerçekten, İkinci Dünya Harbi dış görüşünü itibariyle milliyetçilik anlayışından doğmuştur.

Aziz arkadaşlar; Türk milleti, milliyetçiliğin kendi şuurunda hâkkedilmiş olduğuna kaanidir. Ve bunun, her hangi bir kuvvet tarafından bu kanaatinin, kaldırılmayacağına inanmaktadır. Ama milliyetçiliğin politikacılar tarafından türlü mânâda, türlü şekillerde istismar edilmesini ihtimal dâhilinde görmektedir. Biz bunun için Devletimizin vasfını «Millî» olarak Anayasada tesbit ettik ve milliyetçiliği, Millî Devleti yaratmış olan milletimizin şuurunda mahfuz bulundurmaya uygun gördük. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Rauf Gökçen.

RAUF GÖKÇEN — Efendim; muhterem hocamız, milliyetçilik ilkesinin, politikacılar arasında ne şekilde tefsire tâbi tutulacağını kestiremediklerini, bundan korktuklarını beyan ettiler. Hatırlarlar, daha önce, sosyal kelimesi için biz aynı düşüncüyü ortaya attığımız zaman, bizi ayıplamışlardı.

Efendim, politikacıya itimadımız vardır. Onun için, politikacıların, milliyet ilkesini, milliyetçilik mefkûresini, ileride şu şu şekilde anlarlar diye, korkuya kapılmaya mahal yoktur. Milliyetçilik ilkesini kâbul edip de, başka şekillerde isimlendirmeye, değiştirmeye ben taraftar değilim. Eğer şüpheli bir kısım varsa, bunu şu müzakereler sırasında tesbit etmek, zabıtlara buna göre geçirtmek, tarifini yapmak, açıkça faydalarını veya mahzurlarını ortaya koymak mümkündür, kanaatindeyim.

Milliyetçiliğin yerini, millî kelimesinin tutmayacağı, kanaatindeyim.

Nasıl, sosyal olmıyan bir Devlet tasavvur edilemezse; millî olmıyan bir devlet de okadar katıyetle, olamaz! Bütün devletler millîdir. Çünkü Devlet,, milletın eseridir. Ve dolayısıyla millî olmak zorundadır.

Ancak milletin iradesini temsil eden, bir Devletin iradesini deruhde eden hükümetler, iktisadi ve siyasi yönlerden bâzı doktrinlere sahiptir. Bir milletin refah ve saadete kavuşması konusunda çeşitli iktisadi doktrinlerin tatbiki ancak siyasi mefkuresi belirli Devlet için emniyetle mümkündür. Türk Devletinın siyasi mefkuresi ise; milliyetçilik kelimesi ile ifade olunabilir ve dolayısıyla çeşitli iktisadi doktrinler birer tehlike olmadan tatbik sahasına konabilir. Milliyetçilik kelimesinin tarifini için Atatürk'ce yapılmıştır. Benim bahsettiğim milliyetçilik tamamen Atatürk'ümüzün ifade ettiği mânâdan ibarettir. Bir kere daha tavrız etmek gerekirse, Türk milliyetçiliği : Türk Devleti hudutları içerisinde ona vatandaşlık bağı ile bağılı insan toplumunun menfaatlerini daima birinci derecede göz önünde tutar; hudutları haricinde maceraperest emeller peşinde koşmayacak;

Kendi milletinin refah, saadet, huzur ve emniyetini teminden başka gaye taşımayacak; «Yurtta sulh cihanda sulh» amacını bayrak edinecek; bir idareyi gerçekleştiren Devlet karakterini ifade eder.

Bu şekilde, milliyetçilik kelimesi ile, bir mefkûre ifade edilmektedir. Bu öyle bir millî mefkûredir ki; Türk Milletinde şuurlaşacak ve onu, değişik siyasi ideolojilerin tesirinden mâsun kılacak bir inanışın sahibi yapacaktır. Millî Birliğimizin yegâne dayanağı olacak-

tır. İşte buna, Anayasamızın rengi diyorun Türk Milletinin Anayasası yapılrken orad. bunun adı ne olacaktır? Tahmin etmiyorum ki, «Millî» kelimesi bu mefkûreyi ifade etsir Çünkü (Millî) kelimesi bir mefkûre olama kanaatindeyim. Türk Devleti milliyetçi bir Devlettir. Türk Devleti milliyetçilikten başka siyasi ideoloji taşıyamaz. Çünkü biz; tarihte, kendi menafatlerini bize en ufak faydası dokunmayan cemaatler için feda etmiş ve bugünkü hâle gelmiş bir milletiz. Bundan sonraki çabamız, bu derslerden istifade ederek, kendi milletimizin kalkınmasına hasredilecektir.

Bu mefkûrenin üfadesini «Millî» kelimesi ile yapmaya çalışmıyalım. Saygılarımla. (Alışlar)

BAŞKAN — Sayın Cemal Reşit Eyüboğlu.

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU — Muhterem arkadaşlarım, ikinci madde hepimizin de bildiği gibi Anayasamızın temelini teşkil etmektedir. Bu itibarla bu madde üzerinde düşünce ve fikirlerimizi söylemek bir haktan ziyade bir vazife haline geliyor. Maddenin ihtiva ettiği hükümler üzerinde ayrı ayrı konuşmaya zaman müsait değil.

Bu itibarla konuşmak, «milliyetçilik» üzerinde teksif edeceğim. Biraz önce konuşan Şemsettin Günaltay, Atatürk'ün ifadeleriyle tesbit edilen, C. H. Partisi programındaki milliyetçilik maddesi üzerinde geçmiş bir hâtırayı burada ifade ettiler. Buna ek olarak nâçilane bir hâtıramı nakletmek isterim : Milliyetçilik konusunun Türkiye'de, Türkiye Cumhuriyetini teşkil eden unsurların birbirleri ile münasebetleri bakımından hassas bir konu olduğu muhakkaktır. Bizzat Sayın Şemsettin Günaltay'dan ben Atatürk'ün milliyetçilik hakkındaki düşüncelerini; Atatürk milliyetçiliğinin özünü, Avrupa'da İkinci Dünya Harbine takaddüm eden devrede sosyal nasyonalizm, faşizm akınları ile Atatürk milliyetçiliği arasındaki ayrılıklar, izah etmelerini rica etmiştim. Milletin meydana gelmesini sağlıyan unsurlar nelerdir? Birbirine bağlı, beraberlik halinde yaşama isteği, azmi hangi düşüncelerden, hangi insiyaklardan kuvvet alır? Gayet iyi hatırlıyorum, Sayın Şemsettin Günaltay, Atatürk'le aralarında geçen bir konuşmayı naklettiler : Dedi ki, Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı ile Avrupa milliyetçiliği aynı şey değildir. Atatürk'ün

milliyetçiliği, milleti teşkil eden insanların, tarihten menşeleri ne olursa olsun, (belki de çok eski devirlerde değişik köklere, uygarlıklara mensup olunsun) meselâ Etilere, Etrusklere, Sümerlere, İtallılara kadar kökleri uzanan, «Misakı milli» sınırları içinde, milli dâvalara bağlı bu cemaate sâdık unsurların tümünden, Türkiye cemiyeti Türk milleti meydana gelmiştir. Milliyetçiliğin bu anlamı, «Milletçilik» demektir; «nasyonalizm» değildir. Bu hâtırayı bütün tazeliği ile muhafaza ediyorum.

Sayın arkadaşlarım, Anayasa Komisyonunun bu madde üzerindeki müzakerelerinde bulundum. Komisyonda yüksek milli menfaatlerimizle ilgili konulara büyük hassasiyetle dokunuldu; üzerlerinde duruldu. Maddenin, milliyetçilik sözünü içine alıp almaması üzerinde uzun uzun tartışıldı. Milleti meydana getirecek dil, kültür kader birliğinin, ileriye mâtuf inkişafını sağlamak bakımından, daraltıcı ve reddedici sıfatların Anayasaya konmaması sonunda, hatırmada kaldığına göre oy birliğiyle atandı. Hattâ bir arkadaşımız eğer büyük Atatürk sağ olup da burada bulunsaydı, milliyetçilik mefhumunun, bugünkü şartlar içinde, Türkiye'nin yeni Anayasasında lüumsuzluğuna kaani olacaktı dedi.

Sayın arkadaşlar; konu birçok bakımdan taraf taraf, yer yer münakaşa edildi : Şimdi rica edeceğim, daha henüz arkamızda bıraktığımız mâziye bir bakalım. 1943 yılındaki Turancılık hareketi nereden kuvvet almıştır? Sonra bizler burada ihtilâlin temsilcileri olarak, Kurucu Meclis üyeleri olarak, bulunuyoruz. İhtilâli yanlış yollara yöneltmek isteyenler, velevki vatansever ve iyi niyetli olsunlar, hareketlerindeki kuvveti nereden almıştılar? Türkiye'de ismi ne olursa olsun, bugünkü millî sınırlar içinde yaşayanlar bütün bir mâzide imtihanlarını vermiş, kuşak kuşak şehit evlâtlarının kanları ile bu topraklara bağlanmış, kürdü, lâzi, ermenisi, yahudisi, çerkezi, rumu, arnavudu, boşnağı ile bütün vatandaşlar tek bir millet halinde Türkiye halkını teşkil ederler. Büyük Atatürk'ün milliyetçiliği bu anlamdadır. Bu milliyetçilik ise üfadesini, bu Anayasada maddeler arasında serpiştirilmiş hükümlerde bulunmaktadır. Bu itibarla, ilerdeki neşilleri yanıltmamak, her hangi hatalı bir harekete sebeb olmamak bakımından, çok istirham ederim, burada tarihçelerimiz vardır, tecrübeli Devlet

adamlarımız vardır; bu madde üzerinde, beş dakika ile mukayyedulmaksızın, Yüksek Heyet müsaade etsin, enine boyuna bu mevzular konuşulsun, tâki hiçbir hakikat saklı, örtülü kalmasin. Komisyon neden korkuyor, bütün hakikatleri buraya getirsin; Demokraside gizlilik yoktur. Bugün saklarsak yarın ortaya gelecektir. Türkiye'de yakın ve uzak tarihimizle ortak gerçekten vatandaşlarımız bulunan bazı insanlar dışarda, bendenizin anladığım, Büyük Atatürk'ün milliyetçiliğinin aksi istikamette çalışmaktadırlar; aksi istikamette çalışanlar vardır. Ve bunlar bugün beynelmilel sahada da faaliyet göstermektedir.

Ben komisyondan rica edeceğim. Komisyon Başkanı kapalı bir şekilde konuştular. Milliyetçilikten ne anlıyoruz açıkça konuşulsun. Buraya koyacaksak ne maksatla koyacağız, millet de bunu bilsin (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Şevket Raşit Hatiboğlu.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — Muhterem arkadaşlar, Anayasanın bu ikinci maddesi benim hastanede olduğum, Mecliste bulunmadığım bir sırada Yüksek Heyetinizde müzakere edilmiş ve o zaman maddede; ne «Millî», ne de «Milliyetçilik» kelimesi metinde bulunmadığı için, komisyona iade edilmiş. Şimdi huzurunuzda gelmiş bulunan ikinci madde, «Millî» kelimesi bulunuyor. Nihayet Komisyon bunu benimsemiş ve müdafaa ediyor. Komisyon acaba, maddeyi huzurunuzda ilk getirdiği zaman, «Millî» kelimesini niçin benimsememiş ve metne koymamıştır? Bana öyle geliyor ki, bu milletin hakiki hüviyetini belli eden «Milliyetçilik» kelimesini Anayasasında ifade de bâzılarında bir fobi var. Korku içindeyiz. Millî ve milliyetçi olmaktan bâzıları sanki korkuyor. Buna karşı kayıtsız kalmamaz.

İşte bu olmaz arkadaşlar. Türk milleti dünya karşısında hareketlerini ve düşüncelerini apaçık belirtmekten çekinmemelidir. Bu hususta bizim hiçbir korkumuz yoktur. Komisyon ilk defa getirdiği madde ile gene huzurunuzda gelse idi itiraz etmiyeciğim. Ama Komisyon Başkanının izahlarını dinledikten sonra milliyetçilik kelimesinin Anayasaya konmasının bu milletin istikbali bakımından şart olduğuna samimî olarak kaani oldum. Arkadaşlar, Komisyon Başkanı neler söyledi. Ona göre bizim milliyetçiliğimizin meseleleri artık halledilmiştir. Binaenaleyh bunu Anayasaya koyupta bazı unsurlar üzerinde menfi

tesirler yapmak niyetinde değilmişiz. Atatürk milliyetçilik dâvasını halletmiştir, gerçekleştirmiştir. Yok arkadaşlar. Bu hususta Komisyon Başkanı ile beraber değilim. Evvelâ tarihî bir hakikat olarak şunu arz etmek isterim ki, bugünkü Türk Devleti tamamiyle milliyetçilik temeli üzerine kurulmuştur ve bizim bugünkü varlığımız milliyetçilik ideallerinden doğmuştur. Milliyetçilik prensibi bizim için ismarlama bir bilîş değildir, tarihî kaderim yarattığı bir şuurdur.

Yakın tarihi inkâr edemeyiz. Anadolu istiklâl kavgaları tamamiyle emperyalizme karşı bir Türk reaksiyonudur. İlerde mütefekkirler düşünüp bunun felsefi bir izahını yaptıkları zaman, bu hareketin ne müthiş ve ne âzametli olduğunu açıklıyacaklardır. Bugün yazık ki, milliyetçilik bâzi kaprisler uğrunda israf edilmektedir. Ve türlü türlü isnatlar altında kalmaktadır. İlk defa Anadolu İstiklâl kavgalarından sonra bu millet istiklâline kavuşunca, dünya insanlık âleminin milliyetçiliği haşin tanıyışının yanlış olduğunu ve başka milletlerin hayatına kastetici bir inanış olmadığını ilk defa Türkler bütün dünyaya ispat etmişlerdir. Atatürk'ün, mâlûm olan büyük prensibi, milliyetçilik insanıyetçiliğe düşman değildir. Bizim Türk milliyetçiliği anlayışımız, insanıyetçi bir anlayıştır. Sonra bizim cemiyetimiz dinî esaslara dayanarak, öteden beri insanı insan olarak almış ve kendi kültürü içinde kendi devletine bağlı olanları kabil olduğu kadar harsî imkânlar nispetinde yoğunmaya çalışmıştır. Fakat bizim milliyetçilik şuurunun gelişmesinde emperyalizme karşı isyanın birinci derecede rol oynadığı hiçbir zaman unutulmamalıdır, Türk milliyetçiliği harsidir. Bizde bir taraflı ırki milliyetçilik ne zaman görülmüştür? Biz bilmiyoruz. Anayasada, düşüncemizde, yazışmamızda ve tefekkürümüzde yaşattığımız milliyetçiliği ifadeden çekinmek gerçekten ıstırap vericidir. Böyle bir anlayış ve davranış bir milletin kendi kendini inkâr edişi olur arkadaşlar.

Hakikat şudur ki; Türk milliyetçiliği, emperyalizme, ümmetçiliğe ve enternasyonelizme karşı bir isyan olarak doğmuştur. Şimdi Türk Cemiyeti enternasyonalist tehlikelerden kurtulmuş mudur? Artık ümmetçilik bertaraf olmuş mudur? Bu tehlikeler karşısında neye dayanacaksınız? Bu milletin gücünü hangi ocak başında toplayacaksınız? Bütün bu tehlikelere karşı bizim müessir bir silâhımız vardır arkadaşlar. O da

milliyetçiliktir. Bunu devletimize dayanarak yapmaktan korkmıyalım. İnsan kütlelerini sadece maddi menfaatlerle cemiyet halinde birleştiremeyiz. Buna imkân yoktur. Sonra ümmetçilik korkusundan artık berimisiniz arkadaşlar?

Atatürk inkilâplarının korunması için Anayasaya hükümler koyduk ve kabul ettik. Fakat milletin hüviyetini koruyucu bir prensibi koymaktan çekiniyoruz. Biz milliyetçiyiz. Emperyalist, enternasyonalist ve ümmetçi değiliz. Bizim milliyetçiliğimiz tarihi inkişafın mahsulüdür. Bizim milliyetçiliğimiz bize hastır, agrasif milliyetçilikle bir alâkası yoktur. Bu vatanın evlâdı olan Türk tarihini benimsiyen, Türk kaderini, kendi kaderi bilen insanlar Türk milletininindir ve milliyetçidir. Bu kadar açık olan milliyetçilik karşısında şu milliyetçilik korkusu nedendir, bir türlü anlıyamıyoruz, ve neden bu prensibin Anayasaya konmasından ürktüyoruz bilemiyorum. Milliyetçilik tâbirinde milleti parçalar korkusu neden olsun...

Arkadaşlarım; bizim komisyonun sözcüsü şunu iddia etmek istiyor. Milliyetçilik prensibinin Anayasaya konmasına lüzum yoktur. Halbuki 1924 Anayasasına, sevgili sözcüye haber vereyim sonradan milliyetçilik prensibi konmuştur. Bugün de konması zaruridir.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Hangi maddede vardır.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU (Devamla) — 1937 de tadil edilen Anayasada vardır.

BAŞKAN — Sayın Hatiboğlu zamanınız tamamdır efendim. (Söz veriyoruz sesleri)

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU (Devamla) — Son olarak arz ediyorum, milliyetçilik prensibi Anayasaya konulmalıdır ve bundan korkulmamalıdır. Milletimizin heyecan kaynağı olan bu prensibi Anayasaya koyalım, böyle bir heyecan kaynağına bu milletin ihtiyacı vardır, ve Devletimize de bu prensibi karakter verir.

BAŞKAN — Sayın Kasım Gülek.

KASIM GÜLEK — Sayın arkadaşlarım, konu o kadar mühimdir ki, huzurunuzda tekrar çıkmak zorunda kaldım.

Evvelâ şunu belirteyim ki, milliyetçilik Anayasamıza Cumhuriyet Halk Partisi umdeleri yoluyla gelmiş değildir, Atatürk'ün vediasıdır. 1924 Anayasamıza girmiştir.

Muhterem arkadaşlarım...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Hangi maddesinde?

KASIM GÜLEK (Devamla) — Cumhuriyet Türkiyesi, milliyetçiliğe 35 yıldır kendisi bir mânâ vermiştir. Milliyetçilik bizim anladığımız mânâda ne faşist, ne nasyonel sosyalist, ne de enternasyonalist. İrkçı değildir; ayırıcı değildir. Bizim anladığımız milliyetçilik, hinci ırktan olursa olsun, hangi dinden ve mezhepten olursa olsun kendini Türk sayan, bizimle kader birliği eden insanların birliğine dayanan; kader ve kültür birliğine dayanan bir milliyetçiliktir. Bu millet, otuz beş senedir, milliyetçiliğe bu mânâyı vermiştir. Aca-ba başka mânâ verilebilir mi? diye endişe etmeye mahal yoktur. Bu zamana kadar milliyetçilikten ne zarar gördük? Ancak fayda gördük.

Muhterem arkadaşlarım, «Millî Devlet» tâbiri içinde «Millî» kelimesi haşivdir. Devlet elbette millîdir. (Etat national = National state), hayır! Etat'ın içinde zaten millîlik vardır. Gayrimillî Devlet olmadığı gibi, enternasyonel devlet de olamaz. «Millî Devlet» haşivdir, fakat «Milliyetçi Devlet» bizim için bilhassa ihtiyaçtır, bir kuvvet kaynağıdır. Ve kuvvet kaynağı olacaktır. Bize tarihten gelmiş, millî tarihimizin vediası olarak ilham kaynağı olacaktır. Bizi kötü cereyanlardan kurtaracaktır. Milliyetçilikte hiçbir suretle ayırıcılık bahis mevzuu değildir. Bu mânâyı biz veremeyeceğiz gibi, hiç kimsenin vermeye de hakkı yoktur. 35 sene bu memlekette yaşamıştır. Elbette milliyetçilik Anayasamızda yer alacaktır. Saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hamza Eroğlu.

HAMZA EROĞLU — Muhterem arkadaşlarım, şahsan çok hürmet ettiğim kıymetli arkadaşım Aksoy burada yeni hazırlanan ikinci madde münasebetiyle şunları ifade etmeye çalıştı. Biz Devletin prensiplerini ikinci madde ifade etmeye çalışıyoruz. Demokratik devletin prensiplerini açıklıyoruz.

Evvelce takdim etmiş oldukları madde de aynı şekilde Devletin prensiplerini, vasıflarını ifade ediyordu. Şimdi önümüze getirmiş oldukları maddede Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan bir Devlettir denilmektedir. Burada insan haklarına dayanan diye

bir ibare bulunduğuna göre, bu sıfat Devletin vasfını ifade etmez.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ MUAMMER AKSOY — Ta kendisidir.

HAMZA EROĞLU (Devamla) — Müsaade buyurunuz. Evvelâ huzurunuzda getirmiş oldukları madde, çalışma ve sosyal adalet ilkelere dayanan, diye ifa ediliyordu. Bu da Devletin vasfı değildir. Lâik Devlet, Devlet vasfıdır. Sosyal Devlet, Devlet vasfıdır. Hukuk devleti, demokratik devlet, devlet vasfıdır. Biz eski Anayasayı ele alacak olursak, 1937 de tadil edilen Anayasanın ikinci maddesinde bir taraftan Devletin vasfını ifade eden hükümleri, diğer taraftan da sosyal politika prensiplerini bir arada buluyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, biz bu maddeye milliyetçilik teriminin konulmasını isterken, tıpkı eski Anayasada olduğu gibi, Devletin hayatına istikamet veren bir prensibin yer alınmasını istedik. Devletin vasfını gösteren ilkelerin yanıbaşında bir de sosyal politika prensibinin yer almasını uygun gördük. Bu bakımdan Aksoy arkadaşımıza hak veremeyeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, çok muhterem hocamız Günaltay, Hatiboğlu ve Gülek'in belirttiği Türk milliyetçiliği, kökünü Türk tarihinden ve millî şuurdan almıştır.

Büyük İnsan Atatürk'ün söylemiş olduğu bir sözü tekrar etmeden geçemeyeceğim. Atatürk diyor ki : «Memleketin ve İnkılâbın içerden ve dışardan gelebilecek tehlikelere karşı masuniyeti için, bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin bir yerde toplanması lâzımdır.»

Arkadaşlar, Türk Devletin istikbali için, Türk Milletinin varlığı ve birliği için «Milliyetçilik» prensibinin Anayasada yer alması lâzımdır. Ben bu topraklar üzerinde Türk'ten başka bir şey tanımıyor ve ben «Türküm» diyene inanıyorum. (Bravo sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Abdülhadi Toplu.

ABDÜLHADİ TOPLU — Muhterem arkadaşlarım, bu dâvanın tarihi seyrini bilmiyen bu memlekette kimse yoktur. Bir iki noktaya temas edeceğim. Büyük Atatürk Türkiye Devletini kurduktan sonra o zaman Sunday Times muhabiri olarak Türkiye'de bulunan Conte Sforça, sonra İtalya Hariciye Nazırı olmuştur. Atatürk'e soruyor. Bu ilhamı size kim verdi?

Benim etim ve kemliğimin babası Ali Rıza verdi, ruhunu da Namık Kemal verdi, diyor. Benim fikrim büyük Ziya Gökalp'ındır.

21 Kasım 1938 tarihli, yani Atatürk'ün ölümünden hemen sonra, Sunday Times gazetesinde neşredilmiştir. Yazılı mülâkâtın hulâsasıdır.

Arkadaşımız dediler ki, 1944 senesinde olan hâdiseler nereden neşet etti? Onu da arz edeyim. O zaman Reisiicumhur bulunan İsmet İnönü Mülkiye Mektebine gençliğe bir hitabede bulunuyor. Sözü şöyle bitiyor : «Bu vasıflar sizde vardır, kanınızda vardır. Zira sizin milletiniz milletlerin en büyüğü, en üstünüdür.»

Muhterem arkadaşlar bu tarih 1940 yılıdır. Türk Milletinin ırkçılık yapmadığını bütün tarihi şahit göstererek ifade ediyor. 1944 hâdisesi bir fikir kongresi değildir. 1944 hâdisesi bir ırkçılık dâvası değildir. 1944 hâdisesi, Almanların üstün ırk nazariyesine göre, Alman milletinin Avrupa milletlerinin üstünde bir millet olduğu dâvasını müdafaa ediyor. Asya ve Avrupa milletlerinin hor görüldüğü bir zamanda, Türk münevverlerinin, üniversitelilerinin bu iddiaya göre milleti aşağılık duygusu içinden çıkarmak için harekete geçişleridir ve bilhassa o zamanın cereyanlarına karşı durmak isteyen hareketlerdir.

Bu hareket Türk milletine katıyen ve asla bir fikir olarak verilmiş değildir. O zaman bir takım üniversite gençleri tevkif edilmiştir. Mahkemeleri beraetle neticelenmiştir. O günkü havaya bakarak, Türk milliyetçiliğini başka anlamlara çekmek Türk milletine bühân olur.

İkinci bir nokta : Ben % 80 i kürteç konuşan bir bölgenin çocuğuyum. Bu bölgenin halkı, Türk olmakla iftihar ediyor. (Alkışlar) Biz ekalliyet fikrini şuurumuzda yaşatmıyoruz, beyler. Biz Lozan Anlaşması sınırları içinde bir, beraber ve hür bir Türkiye'ye inanıyor ve Türklüğümüzle iftihar ediyoruz. Bu bakımdan buraya çıkıp, bizim adımıza konuşup ortaya bir ittihadı ânasır dâvası çıkarmak asla doğru değildir.

Bilhassa dış cereyanlara bakmanızı, dikkat etmenizi istirham ediyorum. Arap ırkçılığının dışında bir panislâmizme dikkat ediniz. Sınırlarımızı çevirmiş slavizme dikkat ediniz. Memleketimizin içinde komünizm cereyanı vardır. Biz komünizm emperyalizmini yıkmaya çalışıyoruz. Bu maddeden milliyetçiliği çıkarırsanız

tutacağımız tek dal kalmaz arkadaşlar. Sizden rica ediyorum, milliyetçilik tâbirini bu maddede bırakmaya çalışın. İstikbal için, bizim için mühim bir meseledir. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Hazer.

MEHMET HAZER — Muhterem arkadaşlarım, inkılâp tarihimizin yerleşmiş ve kökleşmiş bir umdesi hakkında yapılan bu sözler bir bakıma inkılâbın bu aziz vediasını zedeleyecek bir istikamete götürülmüştür. Bugüne kadar Anayasada yer almasına ve Anayasa maddesi olmasına rağmen milliyetçilik hükmünden Türk emiyesi, Türk Devleti zarar görmemiştir.

Şimdi komisyonun son getirdiği millî kaydiyle, milliyetçilik arasındaki farkı kendiniz açıkça ifade edeyim ki, anlayalım. Bizim milliyetçiliğimiz aslında insan haklarına dayanan medenî bir topluluğun ifadesidir. Şimdi komisyon bu terimi, milliyetçiliği millî olarak değiştirmekte ve bunları, Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan millî demokratik, lâik bir cumhuriyettir, tarzında ifade etmektedir. İnsan haklarına dayanma prensibi, bunun içinde kanaatimce vardır, yani Türk milliyetçiliğinin temelinde insan hakları zaten mevcuttur. Ayrıca bir sarahat olsun diye konuşmuş. İnsan hakları kaydı ile birlikte Türk milliyetçiliğini meze ettiğimiz takdirde hiçbir şüpheye yer kalmaz. Bizim milliyetçiliğimiz, millî şuuru uyandıran bir adaletin ifadesi ve toplayıcı bir mefhumdur. Millî şuuru ayakta tutmak için sanatta, ilimde, mimaride, edebiyatta millî olmayı isteyen ve daima dinamizm telkin eden bir anlayıştır. Atatürk'ün vediası olan ve uzun müddetten beri Anayasamızda yer alan bu ilkeyi kaldırmak için, ilefi sürülen sebepler haklı değildir.

Bir arkadaşımız, «Atatürk bugün hayatta olsaydı, milliyetçilik tâbirini kaldırırdı» dedi. Ne biliyor arkadaşımız? Atatürk attığı adımı geri alan adam değildir. Daima ileri görmüş ve ileri gitmiştir ve ileri gidecek temelleri atmıştır. Bunlardan biri de milliyetçiliktir.

Bizim milliyetçiliğimiz, fertleri birleştirici bir unsurdur. Osmanlı İmparatorluğundan sonra bu memleketi dinamizm aşlanmıştır. Bugün Türkiye'de Türkün diyen her insan, milliyetçilik mefhumu ile toplanmış insandır. Bu dinamizmi bu cemiyetten almak cemiyete fayda getiremez,

arkadaşlar. Milliyetçi için söylenen her söz millî içinde de söylenebilir. Komisyon milliyetçi kabul ettiğine göre milliyetçiyi de kabul etsin ve münakaşalar bu noktada bitsin.

Aziz arkadaşlarım, geçen gün Amerika Cumhurbaşkanı Kennedy bir konuşmasında komünizme karşı en kuvvetli dayanaklarımızdan birisi de milliyetçilik diye ifade etmiştir. Türk cemiyeti için milliyetçilik vasfı yükseltici bir vasıftır. Bu sebeple Anayasada yer alması lazımdır. Komisyon maddenin izahını yaparken, diğer maddelere milliyetçiliğin serpiştirilmiş olduğunu ve bu sebeple ayrıca ikinci maddede yani Türkiye Cumhuriyetinin vasıfları arasında böyle bir terime yer olmadığını söylemiştir. Fakat çok şükür son müzakerelerde bu fikri değiştirmiş ve şimdi milliyetçilik mevzuu olan, bir noktada arkadaşlarımızla birleşmişler, millî hududa gelmişlerdir. Bu bakımdan lütfetsinler, milliyetçiliği kabul etsinler bu müzakere burada neticelensin.

BAŞKAN — Sayın Emin Soysal.

EMİN SOYSAL — Muhterem arkadaşlar, bendeniz bu münakaşanın bu kadar uzamasına hayret ediyorum. Bir kere milliyetçilik kelimesi bizim 1936 da tedvin edilen Anayasamıza konmuştur ve vardır. Bunun buradan çıkarılmasının mânasını bir türlü anlayamadım. Ne zararı vardır? Bunları izam etmeye lüzum yoktur.

Diğer taraftan; şu mahzur, bu mahzur vardır diyorlar. Resmî dil Türkçedir. «Resmî dil Türkçedir» deyince kendilerinin hatırına gelen mahzur, o kanaldan da gelebilir. Bunları düşünmek doğru değildir. Durup dururken şüphe sokmaya lüzum yoktur.

Millet bir vakiydir. İctimai bir bütündür. Beşer tarihini hepimiz bilirsiniz. Evvelâ Klan, sonra kabile, ondan sonra aşiret, imparatorluk ve nihayet beşeriyet millet denilen cemiyet şekline gelmiştir. Bundan sonra da Tek Dünya Devleti diye bir fikir ortaya atılmıştır. Bugün hepimiz biliyorsunuz, dünya iki parçaya ayrılmıştır. Hepsi birer devlet, millet halinde vaziyet almış durumdadır. Bunu da biliyoruz, ama şu gerçeği unutmamalıyız. Bizim bugünkü varlığımız Türk milliyetçiliğinin bir neticesidir. Milliyetçi bir cereyanın neticesidir. Milliyetçi cereyan yalnız bizde başlamamıştır, bütün dünyada başlamıştır. Rönesans, reform hareketleri, Fransa İh-

tılâli, büyük sanayi inkılabı, romantizm, filoloji, etnoloji gibi bölümler tarihinin tetkikleri neticesi olarak, bütün milletlerde milliyetçilik fikri uyanmış ve milletleri istiklâlê kadar götürmüştür. Bugün gördüğümüz dünya üzerinde, Afrika'daki parça parça, dünê kadar ismini bilmediğimiz cemiyetlerin istiklâllenine kavuşmaları istiklâl peşinde koşmaları milliyetçilik cereyanının bir neticesidir. Arz ettiğim sebeplerin 18 neî asrın başından itibaren milletlerin hayatı üzerinde tesiri, beşer tarihinde enternasyonal ümmet fikri ile, bilhassa emperyalizme karşı koymak üzere milliyetçilik fikri hâsıl olmuştur. Bunun bizim hayatımızda tesiri son derece mühimdir. Atatürk inkılablarını koruyalım diyoruz. Atatürk «Ne mutlu Türküm diyene» derken damarlarından gelen heyecan ve kuvveti de ifade eden bu sözün milliyetçiliğimize verdiği mânâyı başka başka mânâlara çekmeye lüzum yoktur. Bizim cemiyetimizde başka bir dille konuşan bu vatanın evlâtları varsa tahmin ederim ki, onlar da bizim milliyetçiliğimiz mânâsında bu millete bağlı olmaktan iftihar duyarlar. Çünkü tarihimiz, idealimiz biridir.

Benim anladığım millet, müstakil bir siyasi topluluk halinde, bir memlekette birlikte yaşayan, müşterek lisan, âdet ve itiyatlara ve aynı tarihe sahip; aynı gaye, menfaat ve idealere sahip ve mütemeyyiz bir kütledir. Bu vasıfları haiz bir halk kütlesidir. Bu târifim içerisine sizin dediğiniz bütün şeyler girer. Benimle birlikte cephede doğuşırken kolunu kaybeden Hıristiyan da girer.

Lütfedin, milliyetçilik kelimesini buraya koyun. Ne siz ziyan edersiniz, ne de biz kâr ederiz. Fakat ideâl birliğinde omuz omuza yasarız. (Alkışlar)

BAŞKAN — Söz komisyonun.

ANAYASA KOMİSYONU ADINA TARIK ZAFER TUNAYA — Aziz arkadaşlarım, huzuruza komisyon adına tasarrımın tümünü savunmak için geldiğim zaman, milliyetçilik kavramından ne anladığımızı kısaca açıklamak istemişim ve demiştim ki, eğer milliyetçilikten kasıt din, dil, tarih gibi objektif ve sübjektif bağların bir araya gelerek ve millî bir hayat kurarak yaşamak, milletlerara-

si camianın eşit bir unsuru olarak yaşamak ise, işte Anayasaya, hâkim olacak milliyetçiliği biz bu şekilde anlıyoruz ve böyle bir milliyetçilik telâkkisini bütün Anayasa tasarrımına hâkim kıldık. Milliyetçilik umdesini zikretmemiş olmakla beraber bütün Anayasa metnine yaydık demiştim. Biz milliyetçilik umdesini, milliyetçi fikirleri Anayasaya serpiştirdik diye bir kelime sarf etmedim.

Gayet iyi hatırlıyorum, bu kelimeyi söylemedim. Nihayet hatırlarsınız, daha geçen gün Üniversiteler maddesini müzakere ederken, tasarrımın milliyetçilik yönü bütün kuvvetiyle ortaya çıkmıştır. Öyle zannediyorum ki, durum Yüksek Meclisiniz tarafından takdir edilmiştir. Biz ikinci madde ile getirmiş olduğumuz «Millî» ibaresi ile tamamen bunu ifade ettiğimize de kaaniiz.

Şimdi aziz arkadaşlarım; Atatürk'ün büyük ismi hepimizi haklı olarak heyecandırıyor ve hepimiz gayet heyecanlı olarak konuşuyoruz. Emin olunuz ki, burada bu ismin etrafında heyecanlı konuşan arkadaşları takdir etmekle beraber şunu söylemek isterim ki, sadece heyecanla, büyük bir Anayasa tasarrımının zor meselelerini, bir memleket istikbaline ait meseleleri halletmesine inkân tasavvur edemiyoruz. Emin olunuz ki, sadece heyecanla...

CELÂL SUNGUR — Sadece heyecan değil.

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Heyecan sizin, genç neslin vasfı olabilir aziz doktorum. Biz de komisyon olarak gelip aynı heyecanla konuşabiliriz. Aynı heyecanla gayet güzel hitabeler vermemiz mümkün olabilir. Ve bunu bütün üyelerimiz yapabilirler. Ama size, inandığımız bir mesele üzerinde soğukkanlı olarak fikirlerimizi arz edeceğiz. Biz, «Millî» teriminin, milliyetçilik mefhumunu tamamen ifade ettiğine kaaniiz demiştim. Şimdi bu «Millî» terimi üzerinde durmak icab ediyor. Türkiye'deki milliyetçilik cereyanından çok yetkili arkadaşlar bu kürsüde bahsettiler. Evet haklı idiler. En karanlık günlerde bir kuruluş ümidi millî bir Devlet formülüne bağlanmıştır. Milliyetçilik bu Devletin temel unsuru olmuştur. Bugün bu Devlet tahakkuk etmiştir, kurulmuştur. Arkadaşlar, 18 neî yüz yılın bütün Avrupasını kaplayan, 19 neî yüz yıldaki Avrupa'daki ihtilâlleri harekete getiren milliyetçilik prensibi, bu memlekette daha

geç olarak ortaya çıkmıştır. Tarihi cereyan olarak, fikri cereyan olarak siyasi hayatımıza, partilerin programlarına geçmek suretiyle tesiri bilhassa ikinci meşrutiyette görülür. İkinci Meşrutiyet sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğunun dağıldığı bir sırada bütün unsurların kendilerine hâs millî birer Devlet kurmaya yöneldiklerinde, Türkler kurtarıcı bir formül olarak, millî bir Devlet kurma ümidi ve ideali etrafında toplanmıştır.

İstiklâl Harbinin yapıcı unsurları bunu pekâlâ müdriktiler. Onların fikir üstadı pek tabii olarak, Ziya Gökalp'tır. Ölümünden 36 yıl sonra bu büyük fikir adamını, bu kürsüde, Türkiye'nin Kurucu Meclisi kürsüsünde anmakla insan ancak iftihar duyar ve vazifesini yapmanın huzuru içinde hisseder.

Aziz arkadaşlarım; Türkçülük cereyanı dediğimiz bu cereyan o kadar kuvvetli bir cereyandır ki, Osmanlı İmparatorluğu içinde, dağınık ve millet şuru etrafında henüz toplanmamış Türk toplumunu bir araya getirmek, millileştirmek, Türkleri millî bir mihrak etrafında birleştirmek bakımından en büyük kuvveti muazzam bir şekilde derhal göstermiştir. Ne istiyordu bu cereyan? Osmanlı İmparatorluğu içindeki Türkleri millî bir varlık halinde, Türk Milleti halinde teşkilâtlandırmak. İstedığı bu idi. Böyle bir cereyanın zamanla Osmanlı İmparatorluğu inkıraz halinde iken, biraz evvel belirttiğimiz gibi, bir İstiklâl Harbine girişmek üzere olan insanları nasıl harekete getirdiğini de tarih içinde görmek mümkündür. Yakın tarihimiz bunu gösterir. Tasavvur ediniz, Mütarekenin boğucu ve karanlık havası içinde insanlar doğuşmuşlardır. Silâhlarını henüz bırakmışlardır. Fakat hangi ideal etrafında birleşeceklerini henüz bilmiyorlar. Meselâ bir yedek subayı düşününüz, terhis edilmiştir. İstanbul'a geldiği zaman asıl idealin millî bir Türk Devletinin kurulması olduğunu artık anlamıştır. Böyle bir idealin taşıyıcısı ve henüz yeni terhis edilmiş olan yedek subay İstanbul'dan kalkıyor. Erzurum Kongresine gidiyor. Hâtıra defterinde şu satırlar var : «Hepimiz Ziya Gökalp'in fikirleriyle dolu idik.» Seneler geçiyor memleket kurtuluyor. O günkü ideali ve hâdiseleri hâtıra defterinde tesbit eden bu yedek subaylardan birisi de içimizdedir. İsmi de Cevat Dursunoğlu'dur. Bu milliyetçilik anlayışının,

fikriyatını Ziya Gökalp'in temsil ettiği bu milliyetçilik anlayışının gayesi, millî bir Devlet kurmak, Osmanlı İmparatorluğu içindeki dağınık Türkleri toplayıp millî bir Devlet kurmaktır. Bu millî Devletin kurulması kolay olmamıştır. Bunun için millî hakların müdafaası gibi bir doktrinden hareket edilmiş, bir İstiklâl Savaşına girilmiştir. İşte İstiklâl Harbi, Müdafaai Hukukun, millî ve milliyetçi görüşün bir vasıtası olarak ortaya çıkar. İstiklâl Harbinin bütün anlam ve kavramını burada görmek lâzım. Bizim milliyetçiliğimiz bu büyük olayda ve onu besleyen fikirlerde. 1920 de Türkiye Büyük Millet Meclisinin içindeki cereyanları, bilhassa millî ve bağımsız devletin nasıl kurulduğunu tetkik edersek, milliyetçilik idealinin tamamen böyle bir Devletin vücuda getirilme gayesi ortaya çıktığı görülecektir. İşte Atatürk milliyetçiliği dediğimiz milliyetçilik budur. Bâzi devletler, milletlerüstü bir organizasyon vücuda getirirler, bâzuları da Devletin sınırlarını aşan bir milliyetçilik güderler.

Bizim Millî Devletimiz bu iki, müfrit cereyanın ortasında, mutavassıt ve doğrudan doğruya bütün bir milleti ifade eden bir Devlet telâkkisine dayanmış ve öylece kurulmuştur.

Burada Rauf Gökçen ve Kasım Gülek arkadaşlarımız, bütün devletler millîdir gibi bâzi fikirler ileri sürdüler. Bizde mesele üzerinde duralım. Arkadaşlar, millet ile Devlet arasındaki münasebetin birçok şekilleri vardır. Bâzi devletler içinde birçok milletler bulunur. Osmanlı Devleti böyle bir Devletti. Bugün İsviçre'de dört tane millet vardır, ayrı ayrı diller konuşurlar. Bunlar millî devlet değildir. Bir Osmanlı milletinden bahsetmek ilmi bakımdan mümkün değildir. Bunlar çok milletli devletlerdir.

Sonra bir de millî hudutları ve siyasi hudutları aşan bir millet telâkkisi vardır. Bunlar ırkçılığa kadar gidiyor. Alman ırkının sesinin duyulduğu her yerde âdeta bir Almanya görüyoruz. Bunlar tamamen irredantist, emperyalist olarak telâkki ediyor. Fakat, söylediğimiz gibi, Türk Devleti millîdir, çünkü bu iki sınıftan hiçbirisine mensup değildir.

Türk Devleti millîdir. Türk Milleti, Wilson prensipleri gereğince, her milletin bir devlet kurmaya hakkı olduğu prensibinden istifade ederek kendi devletini kurmuştur. Ve İstiklâl Savaşına bu idealle girmiş ve kazanmıştır. Biz

Türk milliyetçiliğini işte bu anlamda anlıyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk millî şuurunun yoğrulmuş yeri olmuştur.

Biz Türk Devletinin tamamen millî olduğunu söylemekle, Türk milliyetçiliğini gerçek mânâda ifade etmiş oluyoruz.

Bir arkadaşımız, «Tarihi inkâr edemezsiniz.» diyorlar. Biz de kendisine söyliyelim ki, bu tarihî gerçeği de inkâr etmeye kimsenin hakkı yoktur. Hattâ imkân da yoktur.

Demek oluyor ki, 18 nci asırda fert ve toplum hayatına yeni bir şekil veren milliyetçilik, millî bir devlet formülü olarak bizde de ortaya çıkıyor. Milliyetçilik böyle bir formüle istinad ediyor. Şimdi biz niye «Milliyetçi» terimini koymadık. Niye «Millî» terimi üzerinde dündük? Milliyetçilik terimi türlü anlayış ve anlatılışlarıyla ideolojik çekişmeler doğurmuştur. Milliyetçi terime bazan siyasi hudutları aşan emperyalist bir mânâ verilmiştir. Çok defa da bu mânâda anlaşılmuştur. Ve her zaman için de daimî surette münakaşa mevzuu olmuştur. Arkadaşlar ben, uzun zamanlar, bildiğiniz gibi, üniversite hayatı içinde kalmış ve bu hayattan ilk defa aranızda gelmiş bir arkadaşımızım. Bizim üniversitemizin kapısında Atatürk'ün gençliğe hitabesinden bâzı satırlar okunur. Tabii burada «Muhtac olduğun kudret damarlarındaki asıl kanda mevcuttur» sözleri de vardır. Bu satırları birçok çevreler, ırkçılık ve turancılık anlamına almışlar ve uzun makale ve doktrin konusu yapmışlardır. Bu sebeple, Atatürk milliyetçiliği dediğimiz milliyetçilik teriminin nasıl sağa sola çekilebileceğini, çekilmiş olduğunu ve çekilmek istendiğini görmüştüzdür.

Bütün bunlar arasında biz niçin milliyetçilik kelimesini koymamışız, biz de bir fobi varmış, milliyetçilik kelimesinden kaçıyoruz.

Arkadaşlar, ben şunu anladım ki, bir komisyon üyesi olmak her türlü ithamlarla karşılaşmak demek oluyor. Biz bundan evvelki «sosyal» kelimesinden dolayı birtakım ithamlara mâruz kaldık. Şimdi de komisyonu âdeta bir nevi milliyetsizlikle karşıladılar. Biz her şeyden evvel bunu söyleyen arkadaşların hakikaten sözlerini bu mânâda kasetmediklerini ve bizi bu şekilde itham etmediklerini tasavvur etmek isteriz.

Nihayet bu memleketin meseleleri üzerinde tartışıyoruz. Daha iyi bir siyasi düzene sahibol-

mak için iyi bir istikbal için çalışıyoruz. Fikirlerimiz ayrı olabilir.

Anayasanın tümü hakkında komisyon adına sizlere hitabederken ifade ettiğim bir hususu bir daha kaydedeyim. Arkadaşlar birbirimizi itham yoluna saparsak kendi kendimizi inkâr etmiş oluruz.

Komisyonunuz madde üzerinde lüzumu ve lâ-yıkı ile durmuştur. Komisyonun sizlerin bir parçası olduğuna göre, bu maddenin tehlikeli olduğunu iddia etmek her halde komisyonu biraz hırpalamak olur.

Arkadaşlar biz fikirlerimizle, yazılarımızla, hareketlerimizle milliyetçilikten korkmadığımızı ispat etmiş kimseler olduğumuzu ispat etmiş kimseleriz. Hiçbirimizin Anadoluçuluk ve Rumelcilik gibi fikirlerle, Türk vatandaşlarını bölgelere göre değerlendiren ayırımlarla ilgisi olmadığı çalışmalarımızla sabittir.

Milliyetçilik meselesinin tam olarak halledilmiş olmadığını söylüyorlar. Arkadaşlar, sosyal, doktrinlerden hangisinin tam mânâsıyla halledilmiş olduğunu iddia etmek mümkündür? Ama biz iddia ediyoruz ki, Atatürk milliyetçiliğinin gayesi, bir millî bağımsız ve demokratik devlet kurmaktır... Bu millî devlet de kurulmuştur.

Arkadaşlar ve bütün şaşaasıyla mesut ve muzaffer olarak demokrasi yolunda da dev adımlarıyla ilerlemektedir.

İşte Millî Devletten bunu kasetmekteyiz. Bir arkadaşım tarihte birçok Anadolu kavgalarından bahsetmektedir. Kavgalar derken İstiklâl Harbinden mi bahsettiler bilemiyorum.

ŞEVKET RAŞİT HATİBOĞLU — İstiklâl Savaşı...

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — İstiklâl Savaşını kasetliyorlarsa bunun «Anadolu kavgaları» olarak ifade edilmesine imkân bulunamayacağını arz etmek isterim Sayın Hatiboğlu. Atatürk'ün Devlet anlayışı, millî bir devlet kurulmasını ve bu hür devlet içinde, hür bir milletin fertleri olarak, şeref ve haysiyetlerimizle yaşamamız telâkkisine dayanıyor, yoksa birtakım milliyetçilik kavgalarına değil. Atatürk'ün daha 1920 yılında, Türkiye Büyük Millet Meclisini açış nutkunda bu gibi ayrımların mevcudolmaması gerektiğini, İstiklâl Savaşının da Türk milletinin eseri olacağını belirtmiş ve millî devlet formülünü kabul etmiştir. Gene Büyük Atatürk millî terimi-

ni koyduktan sonra, devrim öncüsü olarak bu yol üzerinde yürümüştür. Biz de komisyon olarak bu formülü benimsedik. Milli devlet formülünü Anayasa metnine bu sebeple dercetmiş bulunuyoruz.

Muhterem arkadaşlar, «Millî» hattâ «Milliyetçilik» terimlerinin Anayasa metinlerine konup konmaması meselesi fazla bir değer taşımaz kanaatindeyiz.

Millî bir Devlet kurulduktan sonra, bu Anayasada ifade edilsin edilmesin, Devlet varlığına hâlel getirici hiçbir tesiri yoktur. Yalnız biz her şeyden evvel millî şuura müstenit bir Devletin doğduğunu ve bu doğuşun doğrudan doğruya Türk milliyetçiliğinde ifadesini bulunduğunu, onun eseri olduğunu göstermek istedik. Arkadaşlar buna rağmen, milliyetçilik terimi çok defa, Cumhuriyet seneleri boyunca, o şekilde tefsir edilmiştir ki, bazan bir Başvekil «Biz azaltıcı değil, çoğaltıcı Türkçüyüz.» demiş ve bâzıları bundan emperyalistlik mânâsı çıkarmışlardır.

Bâzi arkadaşlarımız da «İnsan hakları» teriminin burada pek yeri olmadığını ifade ediyorlar. Devletin esas vazifeleri bakımından, öyle mütalâa ettiklerini söylüyorlar. Arkadaşlar biz «İnsan haklarına dayanan» teriminden, Batı anlayışında bir demokrasi, bir Cumhuriyet kastediyoruz. Bu kelimeler bu makstala konmuştur. Zira, kendilerine demokrasi adını veren daha birçok rejimler vardır. Fakat biz bunlardan ayrıldığımızı göstermek için, Batı demokrasisini esas kabul ettiğimizi göstermek içindir ki, bu terimleri koymuşuzdur.

Aşağılık duygusuna kanaatimizce ve bâzi arkadaşlarımızın söyledikleri gibi, ırkçılıkla cevap vermek imkânsızdır. İrkçilikla, aşağılık duygusuna cevap verilemez. Bazan milliyetçilik terimi ile ırkçılığın eşit olarak düşünülmesi görülmüştür. Bir memleketin demokratik hayatında çeşitli fikirlerin var olacağı kabul edildiğine göre, bu şekildeki fikirlerin de bulunabileceğini kabul etmek lâzımdır. Biz, «Millî» teriminin milliyetçiliği de kapsadığına kaaniiz. Milliyetçilik kurucu bir unsurdur. Fakat bizim anladığımız milliyetçilik ırkçılık anlamına gelmez.

Toplu arkadaşımız Güneyde, yaşadığı yeri ve gezdiği diğer vilâyetleri ifade ederek bahsettikleri husus hakkında hiç kimsenin bu konuda bir iddiaya sahibolduğu işitilmemiştir.

Bilhassa beynelmilel alanda kendi kendine idare (self determination) şeklinde anlaşıldığı ve infiratçılığa yol açacağı için bunun konmasını istemediğimizi söyledik. Abdülhadi Toplu arkadaşımız belki bilirler, yabancı bâzi kitaplarda, Güney - Doğu hudutlarımızdan Diyarbakır'a kadar bir kısım topraklarımızla İran, Irak ve Suriye'nin bir kısmını içine alan bir harita çizilerek burada bir ayrı milletin varlığından bahsederler. Biz bu mesele üzerinde durmak istedik. Toplu arkadaşımızın men-sup bulunduğu bölgenin gençlerini gayet iyi tanırım. Büyük bir kısmı benim de taleberimdir. Ben onları çok iyi tanırım. Onların böyle bir iddiaları yok. Fakat bir Anayasa gelecek yıllar için değil, gelecek nesiller için yapılır. Bu bakımdan gelecek nesilleri göz önünde tutarak koyacağımız hükümler yarımın garantisi olmak lâzımdır. Bu sebeple Anayasa memleket ihtiyaçlarını en geniş şekilde karşılamak suretiyle tanzim edilmelidir.

ABDÜLHADİ TOPLU — Değişmez vasıf milliyetçiliktir.

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Efendim, her fikir muhteremdir. Milliyetçilik bir milletin mesnedi olabilir. Fakat millî Devletle milliyetçilik iddialarını korumak istediğimizi söyledik. Millî bir Devlet vatandaşları olmakla iftihar ediyoruz. Atatürk'ün milliyetçiliği bu idi. Komisyonunda biz maddeyi müzakere ederken demişiz ki, Atatürk sağ olsaydı bu milliyetçilik terimini çıkarırdı; bir arkadaşta hayır diyor çıkarmazdı. Nereden biliyordu çıkarmıyacağını? (Siz nereden biliyorsunuz sesleri). Biz aynı imana sahibolduğumuz için söylüyoruz. (Bizde aynı imana sahibiz sesleri, gürültüler). Biz aynı imana sizinle birlikte sahibolduğumuz için sizin nâmınıza vazife gören bir komisyon olarak sizin düşüncelerinizi ifade ediyoruz. Burada aynı imana sahibolarak toplanmış değil miyiz?

CELÂL SUNGUR — Atatürk nâmına konuşamazsın diyoruz.

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Atatürk nâmına konuşulurken en soğukkanlı konuşan daima komisyon oldu. Bu mevzu hakkında büyük bir heyecanla konuşmak her zaman mümkündür. Anayasa tasarısı yapılırken öyle zannediyorum, soğukkanlı konuşmak suretiyle

le daha iyi şeyler yapmak mümkündür. Milliyetçilik doktrini her şeyden evvel millî bir Devlet formülü içinde temerküz eder. Atatürk milliyetçiliğini biz bu şekilde anlıyoruz. Başka bir şekilde anlamaya da pek imkân görmüyoruz. Ve bu sebebledir ki, bu anlâmı millî bir Devlet kurulması şeklinde anladık. Bu sebeble milliyetçilik terimini sapık tefsirlerden kurtarmak için Anayasadan çıkardık. (Alkışlar)

BAŞKAN — İki tane yeterli önergesi var. Bu önergeler okunmadan sözü Ferid Melen ardaşımıza veriyorum.

AHMET OĞUZ — Sual soracağım.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET OĞUZ — Sözcü buyurdular ki, «Kaldı ki, biz milliyetçiliği Anayasanın içine serpiştirdik.» Bugün Türkiye'de anlaşılan mânâda millet ülküsü kültür, tarih, dil birliği itibarıyla bunun içine serpiştirilmiştir. Bu fikirlerden müphem olarak bir millilik vasfı getirdik diyorlar. Hâl böyle olunca kelimenin kendisinden kaçmak isteşimizizin sebebi nedir? Bu yalnız şu veya bunu kötü mânâya alması meselesi midir. Anayasanın ruhunda münemiş olduğu bir taraftan ifade edilirken böyle bir hisle alıştığımız, inandığımız bir kelimedenden kaçmanızın sebebi nedir?

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Çok teşekkür ederim, bana bu imkânı verdiğinden dolayı. Ahmet Oğuz Bey arkadaşım cevabını bildiği sualleri sormaktan zevk duyar. «Millî» ve «milliyetçilik» terimleri arasında bir tercih yapmak suretiyle «millî» terimini aldık. Çünkü «millî» terimi daha iyi anlaşıyordu. Tarihi, gerçeği daha iyi ifade ediyordu. Milliyetçilik terimi ise türlü sapık tefsirlere sebebiyet vereceğini düşünerek bu terimi almadık. Belki arkadaşımın sualini değişik olarak ifade ettim, mamafih kendilerine bu hususta cevap verdiğimi zannediyorum.

CEVDET GEBOLOĞLU — Siz bir saatten beri yapmış olduğunuz müdafaada müdafaanın millî kelimesine dayanmak suretiyle konuştunuz. Şayet böyle bir kelime bulmasaydınız bu hususu neyle müdafa edecektiniz?

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Böyle bir kelimeyi bulmadığım takdirde, bütün maddelere ve bütün Anayasaya hâkim olan Atatürk'ün ruhu ile müdafa edecektim. Kal-

dı ki, Anayasaya bu kelimenin konmaması Türkiye'nin millî karakterine halel getirmez.

Bir Anayasa hükmü olan millî devlet ruhuyla ve Atatürk ruhuyla zannedirim kâfi görürsünüz. Bir meseleyi daha ifade etmek isterim. Benim sözlerim her halde doğru anlaşılmadı? Serpiştirdik demedim değittik, yaydık dedim.

AHMET KARAMÜFTÜOĞLU — Milliyetçilik kelimesi 1937 de Anayasaya girdiğine göre, o günden bu güne kadar Türk Devleti bundan ne zarar görmüştür?

TARIK ZAFER TUNAYA (Devamla) — Öyle zannediyorum ki, bu sorunun cevabını şimdiye kadarki mâruzatımda vermiş buluyorum. Bu memlekette ve bu memleketin dışında birtakım unsurlar tarafından çeşitli inifratçılık cereyanları ileri sürüldüğü göz önüne alınarak bütün bunları izah etmeye çalışmışızdır. Bunun için zannediyorum ki, «Millî» terimi milliyetçiliği daha geniş bir anlamda ifade etmektedir. Komisyon olarak bizim düşünceimiz budur.

BAŞKAN — Ferid Melen.

FERİD MELEN — Çok muhterem arkadaşlarım, meseleyi hissi cepheden mütalâa etmekte fayda görmüyorum. Komisyonun sayın sözcüsünü dikkatle dinledim. Ayrıca sayın komisyon başkanının verdiği tarihi malûmat üzerinde de durdum.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Enver Ziya Karal tarihi olayları arz ederken milliyetçilik cereyanının bu memlekette bir millî şuur yarattığı neticesini çıkardılar. Bu tarihi malûmat bende bu milliyetçilik umdesini Anayasaya konmasında zaruret olduğu kanaantini doğurdu. Gerek Enver Ziya Beyefendi, gerek Zafer Tunaya arkadaşımızın ifade ettikleri şudur : Diyorlar ki; milliyetçilik esasen Türk Milletinin benimsediği bir mefhumdur. Anayasa maddelerinde de dağınık da olsa mevcuttur. Binaenaleyh bir umde olarak ayrıca ikinci maddeye konmasında fayda yoktur. Bir diğer mülâhaza da bu milliyetçilik mefhumundan ırkçılık ve saire gibi mânalar çıkarılmaktadır. Böyle bir şeye meydan verilmemek için koymuyoruz. Bendeniz bu noktaya iştirak edemiyorum. Anayasanın 2 nci maddesinde temel prensipleri birer birer sayı-

yoruz, demokratik diyoruz, lâik diyoruz, sosyal diyoruz, hukuk Devleti diyoruz. Bütün bunlara taallük eden hükümlerin Anayasanın muhtelif maddelerinde yer aldığını ifade etmiştim. Fakat milliyetçilik mefhumu her nedense diğerleri gibi önemli sayılmamış ve ikinci maddede buna yer verilmiştir. Ben bunu da pek vârit görmüyorum. Kanaatimce bu prensip de ikinci maddede yer alan prensipler kadar önemlidir.

İkinci bir nokta; bu madde sadece Devletin vasıflarını tesbit etmekle kalmıyor, aynı zamanda Devletin gayesini, takibedeceği istikameti de gösteriyor. Faraza Devlete sosyal Devlet derken Devletin vasfı ile birlikte yöneleceği iktikameti de tesbit ediyoruz. Lâik de öyle. Bu arada Devletin de milliyetçi bir gayesi olması da mümkündür.

Muhterem arkadaşlarımız milliyetçilik çeşitli şekillerde tarif edilir. Atatürk milliyetçiliğinin anlamı memlekette dil, kültür, ülkü birliği teminidir. Bu milleti terkibeden efradın tamamen Türkçe bilmesi ve öğrenmesi ve konuşmasını temin etmektir. Devletin böyle bir gaye gübmesi yanlış bir şey midir? Kültür birliği; Devletin gayesi bu memlekette Türk kültürünün ve millî şuurun yayılması ve yerleşmesidir. Avrupa Birliğinde kültür birliği de böyle anlaşılıyor. Binaenaleyh bunu Devletin vazifeleri arasına koyalım ve bir maddeye sokalım. Ben bunda mahzur görmüyorum. Maddeler içinde bunu yaymışız, buradada koymakta hiçbir mahzur tasavvur etmiyorum. Bilâkis arz ettiğim faydaları vardır. Millilik mefhumu bunu, tamamen ifade eder mi? İlahattan benim anladığıma göre millilik ile milliyetçilik ayrı ayrı şeylerdir.

Atatürk, millî Devleti kurmuş ve onun politik hedeflerini çizmiştir. Bu ayrı bir konudur. Vaktiyle Panislamizm ve Panturanizm politikaları güdülmüştür. Atatürk her iki politikanın realist bir görüşe dayanmadığını, birer hayal olduğunu görerek reddetmiş ve Misakı Milli hudutları içinde millî bir Devlet

kurarak bu hudutlar içinde millî gelişmeyi bir politika hedefi olarak ele almıştır. Bu milliyetçilikten ayrı bir konudur. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yeterlik önermeleri var, okuyoruz.

Yüksek Başkanlığa

İkinci madde üzerinde leh ve aleyhte düşünce ve kanaatlerini açıklıyan arkadaşlar kâfi derecede konuşmuşlardır.

Konuşmanın yeterliğini arz ve teklif ederim.

Abdülkadir Okyay

Yüksek Başkanlığa

2 nci madde etrafında bir hayli görüşüldü. Müzakerenin uzamasına da lüzum olmadığı anlaşılıyor. Vaktimiz dardır. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ediyorum.

Âdil Toksözlü

Yüksek Başkanlığa

M. 2 üzerindeki görüşmelerden vuzuha varıldığı cihetle müzakerelerin kifayetinin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Fikret Pamir

BAŞKAN — Yeterlik önermelerinin aleyhinde konuşmak istiyen arkadaşımız var mı?

SİRRI ATALAY — Muhterem arkadaşlar; Anayasanın bütün maddeleri müzakere edildiği bir anda bazı maddeler komisyona iade edildi. Şimdi de gelen bu maddeler bağlanmak üzere. Çok ehemmiyet arz eden bu maddeler üzerinde konuşmalar beşer dakika ile olsun tahdid edilerek bütün arkadaşların konuşmalarına imkân vermek doğru olacaktır. Müsaade buyurun, geri kalan arkadaşlarımız da konuşsunlar.

BAŞKAN — Kifayet önermesini oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim 15 kadar önerge var, saat 17,35 e gelmiş bulunuyor; 18 de toplanılmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati : 15,35

ÜÇÜNCÜ CELSE

Açılma saati : 18,00

BAŞKAN — Başkanvekili. Lûtfi Akadh

KÂTIPLER : Alev Coşkun, Oktay Ekşi

BAŞKAN — Oturumu açıyorum. Anayasa tasarısının 2 nci maddesi üzerindeki konuşmalara devam ediyoruz.

Verilmiş olan önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Ahmet Demiray

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan milliyetçi, devrimci, lâik demokratik, sosyal bir hukuk Devletidir.

Sayın Başkanlığa

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan, milliyetçi, devrimci, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Mebrure Aksoley **Abdurrahman Altuğ**
Süleyman Bilgen

Yüksek Başkanlığa

Anayasanın ikinci maddesindeki millî kelimesinin kaldırılarak «milliyetçi ve devrimci» kelimesinin konulmasını saygılarımla arz ve teklif ederim.

Halil Akyavaş

Yüksek Başkanlığa

Anayasanın 2 nci maddesindeki «millî» kelimesinin «milliyetçi» olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Mehmet Göker

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddedeki millî kelimesinin milliyetçi olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederiz.

Şemsettin Günaltay **H. Cengiz**
Hakkı Kâmil Beşe

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Anayasanın ikinci maddesindeki «millî» kelimesinin «milliyetçi» olarak değiştirilmesi hakkındaki işbu takririmin oya konması hususunu saygılarımla dilerim.

İsmail Ulutaş

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

Abdülhadi Toplu

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan demokratik, lâik milliyetçi ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddede (millî) kelimesinin (milliyetçi) olarak değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Mehmet Altınsoy

Yüksek Başkanlığa

Maddeye milliyetçiliğin ilâvesinin oya konmasını arz ve teklif ederim.

Abdülkadir Okyay

Yüksek Başkanlığa

Tasarımın 2 nci maddesinin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederiz.

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına dayanan milliyetçi, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

Cevdet Aydın **Şerafettin Engin**
Mehmet Hazer

Meclis Başkanlığına

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde tertibini arz ve istirham ederim.

Fakih Özfakih

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve milliyetçilik esasına dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddenin metnine «devrimcilik» ilkesinin de ilâvesini arz ve teklif ederim.

Şevki Aysan

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddeye «Devrimlere bağlı» ibaresinin eklenmesini arz ve teklif ederiz.

Feyyaz Köksal

Alp Kuran

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Uğrunda Türk Gençliğinin Kubilây'ların, Emeksiz'lerin, Polat'ların, Kalmaz'ların can verdiği ve asil Türk analarının, kızlarının zindanlarda severek işkencelere katıldığı Atatürk ülküsünün en önemli ilkelerinden ve 27 Mayıs ihtilâline ad olan (devrimci) sözünün Anayasasının 2 nci maddesine konmasını arz ve teklif ederiz.

Madde 2. — «Türkiye Cumhuriyeti İnsan haklarına dayanan devrimci, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.»

Remziye Batırbaygil

Mebrure Aksoley

Yüksek Başkanlığa

2 nci maddedeki (millî) kelimesinin (milliyetçi), (sosyal) kelimesinin yerine de (sosyal adalet ilkelerine dayanan) kelimelerinin ikamesinin oya arz edilmesini rica ederim.

Fethi Elgün

Yüksek Başkanlığa

Bundan evvel; arkadaşlarımızla maddeye ilâvesini arz ve teklif ettiğim milliyetçilik umdesinin aşağıdaki tarzda tarifini maddeye ilâvesini arz ve teklif ederim.

Celâl Sungur

«Türk Milliyetçiliği Türk milletine mensubolma şuurudur.»

Başkanlığa

T. C. Anayasa tasarısının 2 nci maddesinde «çalışma» ve «sosyal adalet» ilkelerinin mutlaka yer alması zaruretine inanıyorum. Bir ihtilâl Meclisi olan Meclisimizin de bu göreve uyacağına kaaniim. Bu bakımdan tasarının 2 nci maddesinin aşağıdaki şekilde tadil ve kabulünü arz ve teklif ederim. Saygılarımla..

İlhami Soysal

Madde 2. — «Türkiye Cumhuriyeti, demokratik ve lâyaktır; insan hak ve hürriyetine, çalış-

ma ve sosyal adalet ilkelerine dayanan millî bir hukuk devletidir.»

BAŞKAN — Efendim, okunan önergeleri hülâsa etmek icabederse, bir kısım önergeler hem milliyetçilik ve hem de devrimcilik tâbirlerinin maddeye konulmasını teklif etmektedir. Büyük bir kısmı ise yalnız milliyetçiliği teklif etmektedir. Bir kısım önergeler ise sosyal adalet tâbirinin konulmasını teklif etmektedir. Bir önerge de milliyetçilik kelimesinin konulması ile beraber aynı zamanda milliyetçiliğin de tarifinin yapılmasını istemektedir. Şimdi en aleyhte olan hem milliyetçilik ve hem de devrimcilik kelimelerinin maddeye dercedilmesini tazammun eden önergeyi ilk defa bunu reylerinize arz edeceğim. Evvelâ milliyetçilik, sonra devletçilik ondan sonrada sosyal adaletle taallük eden teklifleri oyunuzna sunacağım.

Komisyunun bu önergelerden katıldıkları varmı?

KOMİSYON SÖZCÜSÜ EMİN PAKSÜT — Komisyon teklif ettiği maddede olduğu gibi, millî Devlet formülünden gayrisini kabul etmemektedir.

BAŞKAN — Komisyon maddenin aynen kabulünü istemektedir, önergelere katılmıyor.

Şimdi gene bir önerge var, onu da okuyoruz.

Temsilciler Meclisi Yüksek Başkanlığına

2 nci maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

2 nci Türkiye Cumhuriyeti Millî bütünlüğe, insan haklarına dayanan demokratik, lâyık ve sosyal bir hukuk devletidir.

Muharrem İhsan Kızıloğlu

BAŞKAN — Milliyetçiliğin maddeye dercini tazammun eden önergelerden bir tanesini okutuyorum.

(Mehmet Göker'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Efendim bu konu arkadaşlarımızın hassasiyetle üzerinde durdukları bir konudur. Bu sebeple milliyetçilik tâbirini millî tâbirinin yerine konulmasını isteyen arkadaşlar lütfen ayağa kalksınlar... Efendim önerge kabul edilmemiştir. Önerge için 65 kabul, 103 ret rey kullanılmıştır. (Alkışlar)

Şimdi devrimcilik kelimesinin ilâvesini istiyen önergelerden bir tanesini okutuyorum.

(Şevki Aysan'ın önergesi tekrar okundu.)

EMİN PAKSÜT — Efendim, devrimcilik bir tereddüt konusu değildir. Türk milleti devrimcidir. Yüksek Meclis devrimcidir, bu sebeple aydınlatmaya lüzum yoktur.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor, önergenin dikkate alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Milliyetçiliğin tarifinin yapılmasını istiyen önergeyi tekrar reye arz etmeye lüzum yok. Şimdi diğer önergeyi okutuyorum.

(İlhami Soysal'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

SÖZCÜ MUAMMER AKSOY — Sosyal kelimesi bunları ihtiva eder efendim; onu tercih ediyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor efendim. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

(Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Şimdi, maddenin açık oya sunulması hakkında önergeler var. Bu önergeleri de okuyoruz efendim.

Yüksek Başkanlığa

Maddenin açık oya konulmasını rica ederiz.

Turan Güneş Ömer Sami Coşar

C. S. Barlas Okunamadı Okunamadı

Okunamadı Şeref Bakşık Doğan Avcıoğlu

Mümtaz Soysal Münici Kapani İlhan Esen

Bahri Savcı Ferda Güley Coşkun Kırca

Muin Küley Enver Sökmen Necmi Akcasu

İlhami Soysal İlhami Sancar

Ethem Serim Kenan Esengin

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin açık oya konmasını arz ve teklif ederiz.

Şemsaddin Günaltay Hakkı Kâmil Beşe

Hızır Cengiz Enver Kırker

Abdülhadi Toplu Celâl Sungur

Abdürrahman Altuğ Remziye Baturbaygil

Mehmet Hazer Süleyman Bilgen

Mebrure Aksoley
Cemal Reşit Eyüpoğlu
Rıza Işıtan

Hüseyin Ulusoy
Vefik Piringçioğlu
Sait Naci Ergin

Yüksek Başkanlığa

İkinci maddenin açık oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

Orhan Köprülü Celâl Sungur Kasım Gülek

Mehmet Hazer Seyfi Öztürk

Cevdet Geboloğlu Rauf Gökçen

Feyyaz Köksal İhsan Kabadaya

Cemal Yavuz Abdülhadi Toplu

Mehmet Altınsoy Mehmet Salim Hazerdağlı

Ahmet Demiray Arslan Bora Halil Özmen

Alâettin Ergönenc M. Ali Kumbasar

Adnan Başer Rıza Işıtan

Sait Erdinç Cevdet Aydın

BAŞKAN — İkinci maddeyi komisyonea müzakere edilen şeklinin zapta geçmesi için okutuyorum.

Madde «2 — Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.»

Bu maddeyi açık oyunuza sunuyorum. Kabul edenler, beyaz, reddedenler kırmızı, çekinsek yeşil oy kullanacaklardır.

2. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında kanun tasarisının 5 ve 6 ncı maddelerine dair Seçim Kanunu Komisyonu raporu (5/6) (1)

BAŞKAN — Seçim Komisyonundan bir önerge geldi. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki Kanunun 5 ve 6 ncı maddelerindeki değişikliklerin müzakere edilerek süratle kanunlaşmasını sağlamak amacıyla saat 17,30 dan sonra gündeme alınarak ivedilik ve öncelikle görüşülmesini arz ve teklif ederiz. Seçim Kanunu Komisyonu

Başkanı

Şefik İnan

Başkanvekili

Hıfzı Oğuz Belkata

BAŞKAN — Bu Seçim Kanunu esasen gündemimizde mevcuttur. Ancak Komisyon öncelikle müzakere teklifinde bulunuyor.

(1) 33 S. Sayılı basmayazıya 2 nci ek basmayazı tutanağın sonundadır.

Öncelikle görüşülme teklifini oya sunuyorum, kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmiştir efendim.

Açık oya sunulan madde için oy kullanmayan kaldı mı efendim? Oylama muamelesi bitmiştir.

Şimdi Seçim Kanununun görüşme konusu olan maddelerine ait komisyon raporunu okuyoruz efendim.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Komisyonumuza havale buyurulan Millî Birlik Komitesi Başkanlığının 20 Nisan 1961 tarih ve 32 sayılı yazısı ve ilişiği komisyonumuzun 21 Nisan 1961 tarihli toplantısında incelenmiş ve yapılan görüşmeler sonunda;

1. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki kanun tasarısının 5 nci maddesindeki «300 seçmeni kapsar» ibaresinin önüne «esas itibariyle» kelimesinin ilâvesi oy birliği ile,

2. Aynı tasarının 6 nci maddesinde seçmen yaşının 21 olarak değiştirilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Arz olunur.

Seçim Kanunu	Seçim Kanunu
Komisyon Başkanı	Komisyonu Başkanvekili
Şefik İnan	Hıfzı Oğuz Bekata
Sözcü	Sözcü
Sahir Kurutluoğlu	Atıf Ödül
Üye	Üye
Ahmet Köseoğlu	Atalay Akan
Üye	Üye
Bahri Çolakoğlu	Halil Özmen
Üye	Üye
İlhami Sancar	Kenan Esengin
Üye	Üye
Rıza Göksu	Seyfi Öztürk
Üye	Üye
Şüküfe Ekitler	Vecihi Tönük
Üye	Üye
Yavuz Feyzioğlu	Zeki Kumrulu

BAŞKAN — Efendim, rapor üzerinde söz istiyen?..

MEHMET ALİ KUMBASAR — Efendim, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

MEHMET ALİ KUMBASAR — Muhterem arkadaşlar, seçim konusunda son durum hakkında bize dağıtılan kâğıtta, komisyonun niçin 21 yaşını kabul ettiğine dair hiçbir kayıt

yok. Bu mesele de daha evvel enine boyuna burada müzakere edilmiştir. Kendileri evvelce ittifakla demişlerdi. Şimdi ekseriyetle diyorlar. Böyle olunca muhalefet şerhinin de burada bildirilmesi lâzımdır ki ona, göre hareket edelim.

BAŞKAN — Komisyon.

SEÇİM KANUNU KOMİSYONU SÖZCÜSÜ SAHİR KURUTLUOĞLU — Kumbasar arkadaşımızın sualini cevaplandırmada fayda görüyoruz. Birinci ve ikinci müzakerelere esas teşkil eden madde metni ve tasarının gerekçesi hakikaten yüksek huzurunuzda derinliğine genişliğine münakaşa edilmiş bulunmaktadır.

Ancak, şurasını da arz etmek isterim ki, evvelce, 18 yaş olarak huzurunuzda getirilmiş olan madde ittifakla getirilmiş değildir. Bu madde Anayasa Komisyonu ile müştereken yapılan toplantıdan sonra çoğunlukla huzurunuzda getirilmiş idi.

Bu itibarla, arkadaşımız muhalefette kalmışsa, bunun sebebi tamamen burada müdafaasını yapmamış bulunması idi.

İkinci müzakerede ve Kurucu Meclis ve Temsilciler Meclisinden tekrar komisyonumuza gelen tasarı üzerinde iki maddede değişiklik vukubulmuştur. Bunlardan bir tanesi «esas itibariyle» kayıdır. Diğeri 18 yaşın 21 olması keyfiyettir. Tasarıda müspet menfi tarafları ifade eden fikirler tadadı olarak gösterilmiş bulunmaktadır. Komisyonumuz tekrar yaptığı müzakerelerle bu meselenin gizli oyla hallini tercih etmiş ve oylama neticesinde sekize karşı yedi ile 21 olarak kabul etmiştir. Bu sebeple mucip sebepleri zaten mevcudolan bu yaş haddinin ve seçmen yaşının tayıni hususundaki komisyonun görüşleri reylerin neticesi olarak huzurunuzda getirilmiş ve tetkiklerinize arz edilmiştir.

BAŞKAN — Efendim, teklif, iki maddeye taallük etmektedir. Birisi, 5 nci madde, diğeri, 6 nci madde.

Şimdi, önce, 5 nci maddeyi görüşüyoruz efendim.

Maddeyi okuyoruz.

MADDE 5. — Seçimlerde, her seçim bölgesi, gerektiği kadar sandık bölgesine ayrılır.

Bir sandık bölgesi, esas itibariyle (300) seçmeni kapsar.

Seçmen sayısı (400) ü aşmayan seçim bölgelerinde seçmenler oylarını bir sandıkta verebilirler.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?. Yok. Maddeyi oya sunuyorum. Kabul edenler. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir efendim.

6 ncı maddeyi okuyoruz.

Seçmen

MADDE 6. — Yirmibir yaşını bitiren her Türk seçmendir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?.. Mehmet Ali Kumbasar.

MEHMET ALİ KUMBASAR — Muhterem arkadaşlar; komisyon sözcüsünü dikkatle dinledim. Arkadaşların 18 yaşındaki şahısların rey vermemesi hususunda dayandıkları hususlar şunlardır; bunlar tesir altındadır, onun için rey verirken tesir altında vereceklerdir deniyor. Bu mucip sebep kuvvetli değildir. Biz şimdiye kadar mahalli seçimleri bilhassa muhtar seçimlerini 18 yaşında seçmenlerle yaptık. Belediye seçimlerini 18 yaşındaki seçmenlerle yaptık. Mücadelelerimizi daha 18 yaşını yeni bitirmiş olan gençlerle beraber yaptık.

Şimdi, bu gençleri iki gruba ayırmak mümkün. Köydeki gençler ve diğeri ise kasabadaki, şehirdeki, ildeki gençler olmak üzere.

Arkadaşlar, bu arada şunu da arz edeyim ki, öyle şahıslara oy hakkı veriyoruz, oy hakkını vermiş oluyoruz ki, bunların içinde muhtarlar vardır, hocalar vardır ve bunların çok tesiri altında kalmış olan, kalan şahıslar vardır. Hattâ hattâ, bunlar, hâlâl, dünyanın öküz boynuzu üzerinde döndüğünü iddia edenlere rey hakkı veriyoruz. Fakat 18 yaşını bitirenlere vermiyoruz. Babalarının tesiri altındadırlar diyoruz, ki doğru değildir. Biz köylerde yaptığımız mücadelelerde daima yanımızda genç ilk mektep mezunlarını bulduk. Atatürk inkılaplarını en ücra yerlerde bu gençler müdafaa ettiler; anlattılar. Yetmişliklerin bunlardan bahsettiklerini hiç görmedim. Bu kıymetli genç unsurları rey hakkından mahrum etmek doğru olmaz. Eğer onlar tesir altında iseler karıplarının tesiri altında olanlar ne olacak?.. Öyleyse onlara da rey verdimiyelim. Öyleyse bunlara da oy verdimiyelim. (Gülüşmeler)

Arkadaşlar, bu memlekette, 18 yaşını ikmal etmiş, 21 yaşını ikmal etmemiş gençler Atatürk gençleridir. Atatürk, bu gençlere Cumhuriyeti emanet etmiştir. (Bravo sesleri) Biz, bunlara, oy hakkı vermiyoruz arkadaşlar. (Bravo sesleri)

Şunu da arz edeyim ki, okuyup yazma bilmeyenlere oy hakkı verip de, bu gençleri bu haktan mahrum ederseniz arkadaşlar, Atatürk'ün iki eli yakamızda olur, (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Muammer Aksoy.

MUAMMER AKSOY — Arkadaşlar, huzurunuzda çok çıktım. Ama bu mevzuda zamanınızı hiç işgal etmedim. Ben ne 18 yaşın, ne de 21 yaşın müdafasını yapacağım. Sadece iki noktayı belirtmek için kürsüye çıkmış bulunuyorum. Gerçi komisyonun, hiçbir surette bizlerin yardımına ihtiyacı yok. Fakat sorulan bir soru, yanlış anlamalara sebebiyet verebilecek mahiyette olduğundan, bir gerçeğe işaret etmeyi lüzumlu gördüm. Denildi ki, «Vaktiyle 18 yaş teklifi. Seçim Komisyonunda ittifakla kabul edilerek Genel Kurula gelmişti. Şimdi nasıl oluyor da 21 yaş teklifi, aynı komisyonda çoğunluğun oylarını toplayabiliyor?» Acaba fikir değiştirmede birtakım anormal sebepler mi rol oynadı gibi bir muhakeme tarzı ile, komisyon üzerinde şüpheler yaratılabilecektir.

Şunu arz edeyim ki, gerçek böyle değildir. Önce, Seçim Komisyonu 21 yaşa karar verdi. Fakat, Anayasa Komisyonu aynı konuda 18 yaşı tercih etti. İki komisyon müşterek toplantı yaptı. Bu müşterek toplantıda, her iki görüş de, hemen yarı yarıya taraftar buldu. Fakat her iki komisyonun ayrı ayrı oylama yapmasına karar verildi. Anayasa Komisyonunda çoğunluk 18 yaş lehine oy kullandı. Seçim Komisyonu da, sadece bir oy farkla 18 yaşı kabul etti. Seçim Komisyonu şimdi 21 yaş yalnız bir oy farkla kabul ettiğine göre, geçen zaman zarfında sadece (2) oy değişmiş demektir. İhtilâflı bir konuda, iki oyun değişmesini gayet tabii telâkki etmek lâzımdır. Hattâ, Karma Komisyon teşkili neticesinde, bir an önce kabul edilmesi zaruri olan bu kanunun gecikmesine sebebiyet vermemek için dahi, yani surf bu mülâhaza ile bile bir komisyonda iki üye, pek de önemli olmayan bir nok-

tada oyunu değiştirebilir. Hulâsa böyle bir gelişme normaldir. Bu mâruzatımın gayesi, sadece, Seçim Komisyonunda büyük bir değikliğin husule gelmediğini tebarüz ettirmekten ibarettir.

İkinci nokta da, «18 yaş mı, 21 yaş mı» meselesinin, bir prensip meselesi olmadığıdır. Fakültede okuttuğum dersin mahiyeti icabı geçenlerde, «Seçime ehliyeti için 18 yaş mı, yoksa 21 yaş mı arasının» sorusunu, sınıfta bir anket ve münakaşa konusu yaptım. Çoğunluk 21 yaşı kabul etti. Hem de 21 yaşından küçük, fakat 18 i doldurmuş olan talebeler bile bu hal suretini kabul edebildiler. Bunu zikretme sebeb, 21 yaş tezini savunmak için değildir. Belirtmek istedim ki, 18 yaş kaydı kabul edilmezse, gençliğin hakkı gasbedilmiş veya gençlik küçümsenmiş olur gibi deliller, tamamen mübalâğalıdır. Bizzat gençler dahi, bu alanda farklı düşünmekteyler. Ve asla, sadece 18 yaş tezini savunmamaktadırlar. Şimdi kısaca arz etmek isterim ki, Anayasa hukukunda şek ve şüphe götürmeyecek surette demokratik rejimin gerektirdiği bâzi kaideler vardır. Bunların lüzumunda kimsenin şüphesi yoktur. Buna karşılık, bâzi teferruat noktalar vardır ki, onlarla ilgili hal suretleri, şöyle veya böyle olabilir. Bunlarda, çeşitli faktörler göz önünde bulundurularak, içtimai menfaat mülâhazaları ile, şu yahut bu hal suretini tercih etmek bahis konusudur. Yoksa bu noktalarda, hal suretlerinden birini kabul etmek «Demokrasiye aykırı»; diğerini benimsemek ise, «Demokrasinin icabıdır» denilemez. Bu meselelerde hangi hal suretinin bir memleket için daha uygun olduğunu kestirebilmek, o memleketin toplum hayatında rol oynayan bütün faktörlerin doğru olarak değerlendirmesine bağlıdır. Seçim ehliyeti bakımından, memleketin bütün faktörlerini tam ve hatasız olarak değerlendirdiğimizden şüphe ederim.

Arkadaşlar, şunu da arz edeyim ki, demokrasi alanında pek ilerlemiş batılı ve medenî birçok memlekette, seçmen yaşı olarak 21 yaş kabul edilmiştir. Keza 18 yaşı da kabul etmiş birçok Güney - Amerika Devleti mevcuttur. Vaktinizi almamak için, bu devletleri saymaktan kaçındığım gibi, 18 ve 21 yaş lehine ileri sürülebilecek delil ve mülâhazalara da dokunmak istemiyorum. Burada sadece bir noktayı

belirtmekle yetineceğim : Ne 18 ve ne de 21 yaşı kabul etmekle, rejim tehlikeye düşecek değildir. Bu hal suretlerinden birini veya diğerini kabul etmekle, memleket şartları ve toplum menfaati bakımından belki biraz daha iyi, belki biraz daha kötü bir hal sureti kabul etmiş olacağız. İşte o kadar. (Alkışlar)

BAŞKAN — Efendim, şimdi ikinci maddenin açık oy sonucunu bildiriyorum :

193 iştirak
136 kabul
50 ret
7 çekimser

Madde bu şekilde kabul edilmiştir efendim. İlhan Özdil, buyurunuz efendim.

İLHAN ÖZDİL — Eğitimi grupunun müsaadesiyle kendileri adına konuşuyorum.

Önce şunu belirtiyim ki; yaş 18 ini bitirmiş olandır. Dolayısıyla 19 dur. Seçmen yaşı olarak tesbit edilmek istenen kanunda 19 yaştır. 18 deyince, sanki 18 yaşındaki çocuklar rey verecekmiş gibi bir psikolojik durum hâsıl oluyor.

Ondan sonra, 2 nci olarak; arkadaşlar, menşei öğretmen olan bir arkadaşımız sıfatıyla, Seçim Kanunu ile getirilen bu yeniliği; ileri bir anlayışın, demokratik bir anlayışın ifadesi olarak kabul ettim.

Aynı zamanda, Seçim Komisyonu da, bu hususu, büyük bir kuvvetle müdafaa ettiler.

Şimdi, arada geçen zaman içinde, bu fark meydana gelmiştir. Bu, bizim için büyük bir sorudur. Cevabımı her halde komisyon lütfedecektir. Ben size şunu arz ediyorum; bunların büyük bir kısmı istatistik gerçekleridir. 1955 istatistiklerine göre nüfusumuz 24 milyon 64 bindir. Bunun 12 küsur milyonu erkek, 11 küsur milyonu kadındır. Bunun da %44,6 sı erkek okuma - yazma bilir, kadın olarak da %19,7 si okuma - yazma bilir. Şimdi, seçmen yaşını 18 e indirmek suretiyle seçim hakkı kazanan yaş grupunu takdim edeceğim. Bir yaş grubu olarak seçim hakkı kazanan grup böylece 2 milyonun üstünde bir yekfını bulacaktır.

Şimdi arşadaşlar, size konu ile ilgili olarak bâzi istatistik rakamları arz edeyim. Okuma - yazma bilenlerin ve bilmiyenlerin nisbetini gösteren bu istatistik rakamları şöyledir :

Okuma - yazma bilen erkeklerin nisbeti % 62

Okuma - yazma bilen kadınların nisbeti % 28

Okuma - yazma bilmiyen erkeklerin nisbeti % 37

Okuma - yazma bilmiyen kadınların nisbeti % 70

Yaş 19 : Okuma - yazma bilen erkek % 69,9, kadın % 43. Okuma - yazma bilmiyen erkek % 29, kadın % 56 dir.

Yaş 20 : Okuma - yazma bilenler, erkek % 62/1, kadın % 19 dur.

Yaş 21 : % 73 erkek, kadın % 40.

Ortalama yaş grupunda erkek okuma - yazma bilen % 67 dir, kadın % 33 dür. Ortalama üzerinde ihtilâf olmıyan diğer gruplarda okuma - yazma bilen % 20 dir. Bilmiyen % 80 dir.

Şimdi, bunu şunun için istedim : İlgili rakamlardan anlaşıldığı üzere; 18 - 21 yaşları arasındaki grupta, okur - yazar erkeklerin nisbeti en yüksek seviyededir. Bu durum göz önünde tutulmalıdır.

Arkadaşlar, söz konusu mesele, bir rejim meselesi ise; - üzerine bastırarak söylüyorum - bu mesele, devrimlerin korunması mücadelesidir.

Durum böyle olunca : Son ihtilâlde devrimlerin müdafaasını yapma bakımından varlığını duyuran bu yaş grupunu taze bir kuvvet olarak hesaba katmak şarttır. Atatürk netice itibarıyla bu devrimleri boş yere gençlere emanet etmemiştir. Demokrasiyi koruyabilmek için politikadan korkmamak lâzımdır. Partizanlığı önliyen eğitici bir politika, gençlerimiz için kendilerine lâyık gördüğümüz spor totodan çok daha öğretici ve yetiştirici bir okuldur. Yeter ki, politikayı bir gaye değil millet olarak yükselmemizin bir yolu olduğunu kabul edelim. Bu genç grup daha önce seçim hakkına sahibolmuştur.

Arkadaşlar; şunu belirtmek isterim ki, Serbest Fırka zamanı da dâhil, bu genç grup seçimlere katılmıştır. Bu genç gruba seçimlere katılma hakkı verilmesinden dolayı, aynı zamanda, okullara politika girdiğine dair hiçbir emare de mevcut değildir.

Saygılarımla. (Bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Rauf İnan. (Vazgeçti sesleri)

Alp Kuran, buyurun.

ALP KURAN — Arkadaşlarım; son komis-

yonda bendeniz de 18 yaş için lehte oy kullandım. Ancak artık 18 mi veya 21 mi olsun hususunda bugün fazla münakaşa yapacak zamana sahip değiliz. Artık biz bugün burada 18 yaş kabul etmek durumunda da değiliz. 157 sayılı Kanunun 31 nci maddesi gereğince Yüksek Heyetiniz bir başka yaş tesbit ederse madde tekrar Milli Birlik Komitesine gidecektir. Ve orası da tekrar aynı konuda ısrar ederse bir karma komisyon tesbit edilecektir. Bunun neticesinde de 31 nci maddede bir hüküm daha var; Kurucu Meclis halinde çalışacağız. (Biliyoruz, sesleri) Halk oyuna sunulacak hale getireceğiz, diyoruz.

Muhterem arkadaşlar, seçimler iki aydan daha az bir zamandan önce yapılmıyacağına göre ve yine 27 Mayıs bir aylık gibi bir kısa zaman kaldığına göre, sanıyorum ki, meseleyi bu şekilde uzatmak faydalı olacak. Bir an evvel demokratik düzeni sağlamak için bu maddeyi olduğu gibi kabul etmek daha yerinde olacaktır. (Yani 21 olacak, sesleri)

BAŞKAN — Turan Güneş.

TURAN GÜNEŞ — Arkadaşlar; 18 ve 21 yaş meselesi huzurunuzda uzun boylu tartışıldı Ve muayyen bir ekseriyetle 18 üzerinde karar kılındı. Ben yalnız bâzı hususlara dikkatinizi çekmek isterim. Yine, bâzı sözleri de hatırlatmayı faydalı telâkki ederim.

Anayasanın yüksek huzurunuzda tartışılan bir maddesinde, taksitle istimlâkten bahsedildiği zaman, dendi ki; Heyeti Umumiyenin oylarıyla bu, ihtimal, mümkün olabilecektir.

Anayasanın bu maddesi müdafaa silâhlarından birisi olabilir. Heyeti Umumiyenin oylarıyla bu ihtimalin mümkün olabileceğini düşünüyorum. Yalnız 18 yaşında bâzı kahpe kurşunlara göğsünü açmış olanların hareketlerini, bu betbaht ve bednam şahıs radyodan çoluk çocuk işi diye vasıflandırmıştır. Benim sözüm şudur; 18 yaşında göğsünü kurşuna hedef etmiş olan insanların; temiz kudretinden, siyasi basiretten mahrum olarak, yani bir nevi söylendiği gibi Spor - Toto oyunu gibi, şuuruzca göğsünü bir kahpe kurşuna hedef ettiğini bu reylerimizle, acaba diyorum, bir nevi Menderes'e hak verir gibi tasdik etmiş olacağız mıyız? (Konuşma sesleri, doğru doğru, hayır, hayır sesleri)

Muhterem arkadaşlar; sanıyorum ki, Kurucu Meclise vesile vermiş olan, ve ihtilâl takaddüm eden günlerde, bu vatanın evlâtları; yaşları 18 olsun, 21 olsun veya daha büyük yaşlarda olsunlar, her biri, tek tek, kendilerine düşen görevi yapmış olarak bunda muvaffak olmuşlardır.

Demir, öğretmen arkadaşlardan bir tanesi, huzurunuzda rakamları dile getirerek bir konuşma yaptı. Değiştirme veya değiştirmeme konusunda ileri sürülen hususların ne derece kabule şayan olabileceğine temas buyurdu.

Şimdi, mesele şu : Medenî rüşte vasıl olmuş ve bu bakımdan medenî hakları kullanma ehliyetini ve 27 Mayıs takaddüm eden günlerde bilfiil kanunlar bize vermese de, siyasi hakları sadece bu milletin ve vatanın lehine kullanmış olan insanların filhakika ellerinde bulundurduğu bu siyasi hakkı Seçim Kanunumuz ellerinden alacak ve bu memlekette uzun zamandan beri devam eden, belediye seçimlerinde devam eden bu hakkın istimalini bir iktidar ortadan kaldıracak mı?... Karşı karşıya bulunduğumuz sual budur. Bir ihtilâl bu memlekette her vatan-daşa zaten hürriyet getirdiği halde yalnız bu memleketin 18 - 20 arasındaki gençlerini, medenî rüşte varmış olan gençler, bu ihtilâl sebebiyle belediye seçimlerinde rey verme haklarını kayıp mı edeceklerdir? Bu ihtilâlin ve neticelerinin topyekûn nimetleri olarak sadece bu yaşta-ki vatandaşlar bâzı külfetlere mahkûm mu edileceklerdir? Bu meselenin halledilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Muhterem arkadaşlarımın, şu veya bu vatandaşın rey verip vermemesi bakımından vâkı düşüncelerine tabiatıyla hürmet ederim. Yalnız şunu söylemek mecburiyetindeyim ki, medenî rüşde varmış olan bir insanın, batı ülkelerinde siyasi haklarını kullanma yetkisi olduğu halde, medenî rüşde gelen bir Türk gencinin emsallerinden daha az başiretli olduğuna iştirak etmek kanaatine sahibolamıyorum.

Muhterem arkadaşlar; söyleyeceklerim esas itibariyle bundan ibarettir. Meselenin enine boyuna tartışıldığı malûmdur. Yalnız bir noktaya daha dikkatinizi çekmek isterim. Türkiye'de kurulmuş ve halen faaliyette bulunan bütün siyasi partiler, yanılmıyorsam, seçmen yaşının 18, yani medenî rüşde irca edilmesinde kararlıdır- lar. Elimde vesika yok, fakat hepsi 18 yaşa indirilmesinde kararlıdır. İhtilâlin önünde,

sonunda, o günden bugüne, yanılmıyorsam, vesikalar yanımda yok, bâzı arkadaşlarda vesikalar vardır, ne olmuştur ki, 27 Mayıs evvel ve bir müddet sonra siyaset adamları, siyasi partiler 18 yaşındaki Türk gençlerine rey hakkı tanınmalıdır derlerken, o günden bugüne Türk gençleri kötü bir imtihan mı vermişlerdir ki, şimdi bu kabül düşünülmektedir? Hürmetlerimle.

MEHMET HAZER — Sayın arkadaşlar, bendeniz maddenin müzakeresi sırasında 18 yaş lehinde reyimi kullanmışımdır. Aynı tezi müdafaa etmek için şimdi söz almış bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım; benden evvel konuşan arkadaşlarımızın sözlerini tekrar etmek istemiyorum. Bu Meclisten vatandaşların bekledikleri bâzı yeni hareketler vardır. Siyasi hakların mümkün olduğu kadar teşmil edilmesi, bu hareketler arasında yer almakta olduğu kanaatindeyim. Muhterem arkadaşlarım, umumi efkâra Türk gençliğine, tanınan hakların 18 yaşındaki gençlerin, mahallî seçimlerden başka, yasama organlarına bu hakların şamil olacağı defalarca ifade edilmiştir.

Cumhuriyetimizin esaslı umdelerinden biri de İnkılâpçılıktır. Bunda ilerleme de mevcuttur. Gönül isterdi ki, 18 yaşında olan gençleri sadece mahallî seçimlerde değil, umumi seçimlerde de hak sahibi yapalım. Şimdi görüyoruz ki, 18 yaşında, yıllardan beri, 1924 den beri mahallî seçimlerde rey kullanan vatandaşlar, gençleri bu haktan mahrum edeceğiz. Bunların yekûnu iki milyon tutar. Bu iki milyon genci, haklı sebep göstermeden, bu haklarından mahrum etmek, Kurucu Meclis olarak bizden beklenilemez. 18 yaşında belediye ve köy seçimlerinde haklarını kullanan vatandaşları bu haklarından mahrum etmek için sebepler mevcuttur. Mahallî seçimlerde bu yaşta-ki vatandaşlarımızın, kendilerinden yaşça büyük olanlardan gcri düşünceleri, hareketleri görülmemiştir. Komisyon yaş üzerinde bir değişiklik yaparken, bu müktesep hakları da hesabederek, iki ayrı kütük tanzimi pahasına da olsa, mevcut statükonun muhafazası zımında, mahallî seçimlerde 18, diğer seçimler için 21 yaş esasını tanzim eden bir madde düşünmemiştir. Bunu hiç olmazsa izah edersek, iyi olur. Yani hiç olmazsa, eldekini almamış olurduk. Eğer komisyon bunun için bir tedbir düşüncekse aç klasın. Aksi takdirde, iktisabedilmiş olan hakkını elinden

almayı benim gönlüm razı değildir. Yüksek Meclis de bu yolda düşünür, zannediyorum.

BAŞKAN — Sayın Emin Paksüt.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANVEKİLİ EMİN PAKSÜT — Çok değerli arkadaşlarım, hepimizin bildiği gibi, Anayasa Komisyonunuz, seçmen yaşını kendi arasında muhtelif bakımlardan inceledikten sonra, 21 e nazaran 18 yaşın üstünlüğünü düşündü; kendisine göre tercih sebepleri vardı; büyük ekseriyetle 18 yaş kabul etmişti. Aynı konuyu inceliyen Seçim Kanunu Komisyonunuz aksi mütalâayı tercih etmişti. Bu memlekete demokrasiyi getirme azminde bulunan temsilcilerden müteşekkil iki komisyonun farklı bir görüşe sahibolduğu anlaşıldı.

Hakikat mutlak olarak şu taraftadır, diye bir şey söylemeye imkân yok. Ne bitarafı tercihten dolayı itham etmeye, ne de öbür tarafı tercihten dolayı bazı maksatlar izafe eylemeye imkân yoktur. Ama tercihleri yaparken mevzu bahis unsurların ağırlığını hesaba katmak lâzımdır. Bendeniz noktai nazarımı Seçim Kanunu görüşülürken arz etmeye lüzum görmedim. Şimdi görülüyor ki, bu müzakereler ilk müzakerelerden daha ağır bir mâna taşıyor.

Alp Kuran arkadaşımızın kürsüye çıkmakta imsak etmiyen bir arkadaşımız olduğu cümlelerin malûmudur. Bu konu üzerinde noktai nazarı malum olan arkadaşımız, huzurunuzda gelerek, kanunu bir an evvel çıkaralım buyurdular. Arkadaşlar; bu görüş, kanun yapmak, Anayasa yapmak anlayışına sığmaz. Temsilciler Meclisinin tarihi vazifenin ifasında Millî Birlik Komitesinin görüşüne zaman bakımından inkıyadetmesi doğru olmaz. Kanunun yeni tartışması sırasında sadece kanunun bir an evvel çıkması mülâhazası hâkim olursa neticenin isabeti sağlanmış sayılamaz. Demokraside meseleleri buna göre mütalâa etmek lâzımdır. Bazı hatipler, maalesef işe trajetik bir mahiyet verdiler, «evlâtlar mı bana bağışlayın» diye, feryadettiler. (Kim sesleri) Ahmet Oğuz arkadaşımız feryadetti. Ahmet Oğuz'un mensubolduğu partinin görüşü başkadır. Parti mülâhazası ile söylemiyorum, mensubolduğu siyasi partinin prensibini ifade için arz ediyorum, rejimle ilgili 24 ncü maddeleri (reşidolan her vatandaş Mebus Seçimine katılır) der. Şimdi Ahmet Oğuz ve diğer arkadaşlar beni affetsinler, «bana evlâtlarımı bağışlayın» diye feryadetmesin. (Partici ola-

rak mı konuşuyorsun, temsilci olarak mı sesleri) Kanaatimi söylüyorum, noktai nazarımı söylüyorum. Maksadım Ahmet Oğuz'a tarizde bulunmak değil, ama bir siyasi partinin programına konulan bir hükmü parti mensubunun kabul etmesi iktiza eder.

Bir diğer arkadaşımız, isim vermiyeyim, belki yanlış anlamaya meydan veririz, bir siyasi partinin kurucusu, kurmuş olduğu siyasi partinin programında seçmen yaşını 18 olarak kabul etmiş, 6-7 sene sonra, Temsilciler Meclisinde, gençlik hareketlerinden sonra, ihtilâlden sonra, Temsilciler Meclisinde, gençlere karşı cephe alıyor, 18 yaşın seçmen yaşı olarak tesbitini kabul etmiyor; aleyhinde bulunuyor.

EMİN SOYSAL — Bir tekâmül değil mi?

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, 18 yaş kabul edenlerle, 21 yaş tercih edenler arasında, samimiyetle söylüyorum, bir fark görmüyorum. Ahmet Oğuz arkadaşımız, bir sözünden dolayı alınmış. Sözümü yanlış anlamış olacak, kendisinden özür dilerim.

18 yaş kabul edilirse, demokrasi kurtulacak, 21 yaş kabul edilirse batacak gibi bir düşüncenin yeri yoktur. Ancak, sarîh olarak belirteyim ki, bir kanunun çıkması matlubolabilir, hayati ehemmiyeti haiz olabilir veya olamaz.. Lehte veya aleyhte deliller ortaya dökülmeli, tercih ona göre yapılmalıdır.

Ancak, iki kere oylanıp, madde kabul edildikten sonra, ne gibi bir zaruretle, Temsilciler Meclisinin kabul ettiği bu yaş Millî Birlik Komitesi değiştirmiştir? Bunun anlaşılması lâzımdır. Bu kanunun derhal çıkarılması mümkündür. Şimdi iade edilmiş bulunuyor.

Yüksek Meclisin müzakereleri açıktır. Muhterem Millî Birlik Komitesi üyeleri de her zaman dinliyebiliyorlar, konuşmalarımızdan malûmat alabiliyorlar. Takilbedip lehte ve aleyhteki fikirleri öğreniyorlar. Bu tercih neden? Bunun anlaşılması lâzımdır. Çalışma tarzlarının icabı olarak metnin bu şekilde tedvininde hâkim olan ruh bilinmemektedir. Onun içindir ki, meselenin karma Komisyona giderok vuzuha çıkması gerektiğine inanmaktayım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Ahmet Demiray.

AHMET DEMİRAY — Sayın arkadaşlarım, 27 Mayıs inkılâbının haklarımız, hürriyetlerimiz için inkılâplarımızı savunmak, Anayasamızı ko-

rumak için hayatlarını hiçe sayarak savaşan Türk gençliğinin, yeni yetişen neslin rey hakkından mahrum edilmesine, daima ileriye, daima yeniye yönelen gönüllerimiz asla razı olamaz.

Atatürk, ey yükselen yeni nesil istikbal sizindir derken, Cumhuriyeti Türk gençliğine emanet ederken, Türk gençliği sonsuz bir güven taşıyordu. Bunun ne kadar haklı olduğunu 28 Nisanın şanlı gazileri aziz şehitleri ve 27 Mayısın yüce kahramanları göstermiştir.

Sayın arkadaşlarımız 18 - 21 yaşın içindeki gençlerin büyük çoğunluğunun okur - yazar ve fikir sahibi olduğunu hesabak atarsak 18 yaşını bitirenlere seçmenlik hakkı verilmek suretiyle büyük Atatürk'ün ruhunu şadetenizi, yeni yetişen nesle değer vererek devrin gazilerine, şehitlerine hürmet etmenizi rica ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN -- İki yeterlik önergesi vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Madde üzerindeki görüşmelerin yeterliğini arz ve teklif ederiz.

Hızır Cengiz C. R. Eyüpoğlu

Başkanlığa

6 ncı madde için yeterlik teklif ediyoruz.

İlhan Esen İlhami Soysal

Selâmi Savaş

SİRRİ ATALAY — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

SİRRİ ATALAY — Muhterem arkadaşlarımız, evvelâ usul bakımından kifayet önergesinin oya konmaması lâzımgelir. Leh ve aleyhinde ve üzerinde olmak üzere ikişerden altı kişi konuşmalıdır ki, oya konsun. 21 yaşın kabulünü isteyen arkadaşlardan iki kişi konuşmuş değildir, üzerinde hiç kimse konuşmamıştır, 18 yaş savunan arkadaşlarımız ise ekseriyetle konuşmuşlardır. Bu bakımdan müsaade buyurun, tüzüğün bu sarih hükmünün tatbikına imkân verin, 21 yaşın savunmasını yapanlar da konuşma hakkını burada kullanırlar, kısa da olsa, tahdid edilmiş de olsa, konuşsunlar. Bu bakımdan kifayet takririnin kabul edilmesini bilhassa istirham ediyorum. (Reye reye sesleri)

BAŞKAN — Efendim, 7 arkadaşımız konuşmuştur. Bu arkadaşlarımızdan iki tanesi aleyhinde, Emin Paksüt ile, Alp Kuran arkadaşımız üzerinde konuşular. (Reye reye sesleri) Şimdi, le-

hinde konuşacak iki arkadaşta söz vereceğim. Söz alan arkadaşlardan soruyorum. Sayın Enver Kirker, lehte mi efendim?

ENVER KIRKER — Aleyhte efendim.

BAŞKAN — Sayın Nurettin Ardiçoğlu.

NURETTİN ARDIÇOĞLU — Muhterem arkadaşlarımız, ben bu kürsüde, konuşulan mevzuda mütaaddit defalar söz alma imkânını bulmuş bir arkadaşınız olarak bu defa konuşmak niyetinde değildim. Muammer Aksoy arkadaşımızın dediği gibi, ne 18 yaş memleketi kurtarır, ne de 21 yaş batırır. Fakat teessürle ifade edeyim ki, burada konuşan arkadaşımız Turan Güneş Bey ve bâzi arkadaşlar, gayet garip bir yola saptılar, konuşmaları, garip bir yola sürüklenme istidadını gösterdi.

Bu arkadaşlar hissî konuşmalar yapıyorlar, avamfirip konuşmalar yapıyorlar, (Gürültüler) Demogojik demek için böyle söyledim. Kendileri gençliği tutuyor da, 21 yaş kabul edenler aleyhinde mi bulunuyorlar? Böyle bir hava yaratmak istiyorlar. Arkadaşlarımız müsaade etsinler de memleket gençliğini düşünecek olanlar yalnız kendileri olmasınlar. Bizler de kendileri kadar takdir eder, düşünür, acır insanlarız. (Acımaya ihtiyaçları yok sesleri)

21 yaşını müdafaa etmiş olanları gençliğin göğsünü polis kurşunlarına açtıklarını bilmemekle ittiham etmesinler ve kınama yoluna gitmesinler.

21 yaşını müdafaa edenlerin Adnan Menderes'e hak verir vaziyette olduklarını söylediler. 21 yaş müdafaa eden arkadaşlar arasında ben de bulunmaktayım. Arkadaşımızın 21 yaş müdafaa edenleri bu şekilde itham etmesi çok hafif bir lâftır. Turan Güneş arkadaşımız kürsüye gelsinler «Menderes'e hak vermektir» şeklindeki sözlerini geri alsınlar. (Parti propogandası yapıyor sesleri) Ben Millet Partisinin temsilcisiyim. Bu Meclisin kapısından içeri girdiğim andan itibaren partili değilim. Ben ettiğim yemine sadık olarak, burada neye inanıyorsam, onun müdafaa-sını yapmak mecburiyetindeyim. (Yemin ettik sesleri) Evet yemin ettik, yeminimize sadıkız. Parti programında şu imiş, bu imiş bunların bizimle alâkası yoktur arkadaşlar. Neye inanıyorsak onu müdafaa edeceğiz. Partimiz 18 yaş kabul etmiş, ben 21 yaşın daha

doğru olduğuna kaanım, o halde ben, 21 yaşı, kanaatimi müdafaa edeceğim.

Nihayet arkadaşlar bu işi fuzuli bir münakaşa şekline sokuyorlar. Dün Hukuk Fakültesinde yaş mevzuunda referandum yapılmış, yarısından fazlası 21 yaş istemişler. (Burası Hukuk Fakültesi değil sesleri) Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Muharrem İhsan Kızıoğlu.

MUHARREM İHSAN KIZILOĞLU —

Sayın Başkan ve sayın arkadaşlarım, Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanun tasarısının bu maddesi üzerinde, Yüksek Meclisin tam iki gün durduğunu hatırlarsınız. Bu yaş mevzuunda lehte, ve aleyhte, üzerinde enine boyuna görüşüldü, açık oylamalar yapıldı. Millî Birlik Komitesinde müzakere edilirken, 21 yaş uygun görülmüş, tekrar huzuruza geldi.

Elimizde mevcut tüzüğe ve 157 sayılı Kanuna göre bu ihtilâf uzayıp giderse o zaman günler kaybolur. Seçim psikolojisi ve bugüne hâkim olan ruhu lütfen düşünün ve 21 olarak yaş kabul ediniz. Hiç olmazsa, seçimlere bir başlangıç hareketi olur, süratle kabul edilirse, ilgili bakanlıklar da buna göre hazırlıklarını yaparlar.

Seçim Kanununu kabul etmekle iş bitmez. Bu kanuna göre hazırlıklar yapılacak, seçmen kütükleri tanzim edilecek. Bu iş aylar ister, en az iki, iki buçuk ayda ancak hazırlanabilir. Önce İçişleri Bakanlığı hazırlık yapacak, ondan sonra Adalet Bakanlığına iş intikal edecektir.

Daha önümüzde Anayasanın halkoyuna arzı meselesi vardır. Referandum da bu kanuna göre yapılacaktır. Bu sebeplerle, gelen maddenin aynen kabulünü rica ediyorum.

BAŞKAN — Yedi arkadaş konuşmuştu, iki arkadaş da lehte söz verdim. Bu itibarla Tüzük hükümleri de yerine gelmiştir.

Şimdi yeterlik önergesini oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Önergeler var okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 6 ncı maddesindeki seçmen yaşının (18 i bitiren) olarak tadilini arz ve teklif ederiz.

Zeki Baltacıoğlu

Şinasi Özdenoğlu

Yüksek Riyaset Makamına

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun tasarısının 6 ncı maddesindeki seçmen yaşının 21 yerine 18 i bitiren olarak düzeltilmesini arz ve teklif ederiz.

İmadettin Elmas, Burhan Akdağ, Fethi Elgün, C. R. Eyüboğlu, İlhami Soysal, İsmail İnan, Galip Kenan Zaimoğlu, Tekin Çullu, Ahmet Şener, Erol Dilek, Abdülkerim Ak-yüz, Osman Alışiroğlu, Ziya Müezzinoğlu, Şevki Aysan, Enver Kırker, Fikret Pamir, M. Ali Kumbasar, Mevrure Aksoley, Süleyman Bilgen, Abdurrahman Altuğ, Alev Coşkun, Aptullah Ercan, Yavuz Feyzioğlu, Mehmet Göker, Mustafa Sirmen, Cemal Yıldırım, Ali Rıza Akbıykoğlu, Remziye Batırbaygil, Şerafettin Yaşar Egin.

Yüksek Başkanlığa

6 ncı maddenin aşağıdaki şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Feyyaz Köksal

Madde 6. — Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, yirmi bir yaşını bitiren her Türk seçmendir.

SIRRI ATALAY — Usul hakkında söz is-yorum.

BAŞKAN — Buyurun.

SIRRI ATALAY — Madde oya konulmadan evvel Nizamnamenin 112 ncı maddesine göre konuşacağım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, önergeleri bir defa çıkaralım. (Alkışlar)

(Zeki Baltacı, İmadettin Elmas ve 30 arkadaşının önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — 18 yaş teklifini ihtiva eden bu önergeyi oyunuzda sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler...

Efendim, tereddüt hâsıl oldu, kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... 80 Kabul, etmeyenler ayağa kalksınlar 81 Kabul edilmemiştir.

Yüksek Başkanlığa

Seçmen yaşının 20 olarak kabulünü arz ve teklif ederiz.

Hikmet Binark

Bedî Feyzioğlu

BAŞKAN — Önergeyi oyunuzda sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilme-miştir.

(Feyyaz Köksalın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Feyyaz Köksal'ın bu önergesinde 21 yaş teklif edilmektedir. Zaten madde de 21 yaş kabul edilmiştir. Binaenaleyh önergenin oya konmasına lüzum yoktur.

Maddenin açık oya konması hakkında önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanunun 6 ncı maddesinin açık oya sunulmasını arz ve teklif ederiz.

Şinasi Özdenoğlu, Zeki Baltacıoğlu, Mustafa Sirmen, C. R. Eyüboğlu, Abdurrahman Altuğ, Süleyman Bilgin, Hikmet Pamir, Enver Kırker, Şerafettin Yaşar Egin, Ziya Müezzinoğlu, Feyyaz Köksal, Ahmet Şener, Osman Alışiroğlu, Mehmet Göker, Yavuz Feyzioglu, Alev Coşkun.

Yüksek Başkanlığa

Seçim Kanununun 6 ncı maddesinin açık oya konmasını arz ve teklif ederiz.

M. Salim Hazerdağlı, Zeki Tekiner, Cemal Yavuz, Mehmet Özbay, Suphi Doğukan, Feridun Üstün, Ahmet Atılgan, Hüseyin Otan, Aşım Yılmaz, Halil Akyavaş, Tahsin Argun, Fakih Özfakih, Mustafa Dineki, Lütü Engin, İlha-

mi Soysal, Şeref Bakşık, İmadettin Elmas, Burhan Akdağ, İlhan Esen, Abdullah İpşiroğlu.

BAŞKAN — Efendim, açık oya konulması hakkında 15 ve daha fazla imzalı takrirleri dinlediniz. İhtizük hükümleri mucibince, 6 ncı maddeyi açık oyunuza sunuyorum. Kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı, çekinşerler de yeşil oy vereceklerdir. (Madde okunsun, sesleri)

Maddeyi okuyoruz efendim.

Madde 6. — Yirmi bir yaşını bitiren her Türk seçmendir.

BAŞKAN — Lütfen oylarınızı kullanınız.

Oyunu kullanmıyan arkadaşlar lütfen oylarını kullansınlar... Oylama muamelesi bitmiştir.

Oylama neticesini arz ediyorum. Açık oya arz edilen madde için (183) iştirak olmuştur. (93) kabul, (87) ret, (3) çekimşer. Bu suretle madde kabul edilmiştir. Böylece tasarı kanuniyet kesbetmiştir. (Alkışlar) Memleket ve millete hayırlı olmasını dilerim.

27 Nisan Perşembe günü saat 9,30 da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 19,45

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

a) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — *Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Akyavaş'ın, Ege'nin tütün rekoltesine ve tütünlerin maliyet fiyatlarına dair sorusuna Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi Aşkın'ın yazılı cevabı (7/20)*

Temsilciler Meclisi Başkanlığına

Aşağıda arz ettiğim hususlar hakkında ne düşünüldüğünün Gümrük ve Tekel Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla rica ederim.

6 . 4 . 1961

**Temsilciler Meclisi Üyesi
Halil Akyavaş**

1. Ege'nin tütün rekoltesi bu yıl ne kadardır?
2. Tekel bu miktarın ne kadarını almıştır?
3. Baş fiyat Tekelde kaçtır, tüccarda ne kadar?
4. Tütünlerin ortalama maliyet fiyatları nedir?
5. Maliyet fiyatından aşağı Tekel ile tüccar ayrı ayrı ne miktarda tütün almışlardır?
6. Müstahsil elinde kalıp da hir satılmıyan tütün ne kadardır?

T. C.
Gümrük ve İnhisarlar 25 . 4 . 1961
Vekâleti
Tetkik ve Murakabe
Heyeti Reisliği
Sayı : 2644
Eki : 1

ÖZÜ : H. Akyavaş'ın, yazılı soru önergesi hakkında.

Temsilciler Meclisi Başkanlığına
Umumi Kâtiplik : (Kanunlar Müdürlüğü)
10 . 4 . 1961 tarih ve 7 - 20/446 - 60747 sayılı yazıları karşılığdır.

Ege Bölgesi 1960 yılı mahsulü tütün rekoltesi, idare ve tüccarın mubayaa ettiği tütünlerin miktar ve fiyatları ile müstahsil elinde satılmamış tütün kalıp kalmadığı hakkında, Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Akyavaş'ın yazılı soru önergesine cevabımız ilişikte takdim kılınmıştır.

Saygı ile arz ederim.

Gümrük ve Tekel
Bakanı
F. Aşkın

Ege Bölgesi 1960 yılı mahsulü tütün rekoltesi, idare ve tüccarın mubayaa ettiği tütünlerin miktar ve fiyatlarıyla, müstahsil elinde satılmamış tütün kalıp kalmadığı hakkında, Temsilciler Meclisi Üyesi Halil Akyavaş'ın, 6 . 4 . 1961 tarihli yazılı soru önergesi tetkik olunmuş cevapları aşağıda sırasıyla arz olunmuştur.

1. Ege Bölgesi 1960 yılı tütün rekoltesi,

Tekel İdaresi tahrir kayıtlarına nazaran, 86 625 185 kilodur.

2. 16 . 4 . 1961 tarihine kadar Tekel İdaresince bölgeden gerek maniplâsyon ihtiyacı, gerek destekleme mahiyetinde olmak üzere, 22 473 000 kilo tütün mubayaa olunmuştur.

Ayrıca ve kararnamesi gereğince, 70 kuruş fiyatla 714 000 kilo da çok düşük vasıflı tütün satın alınmıştır.

3. İdarenin baş fiyatı 630, tüccarın 1 100 ve Amerikalı alıcıların 690 kuruştur.

4. Ege'de tütün istihsâl olunan 78 alım noktasının ekici maliyeti, mahallerinin hususiyetlerine göre 194 ilâ 340 kuruş arasında değişmektedir. Bölgenin vasati maliyeti 298 kuruş civarındadır.

5. Ege'de 1960 yılında tütün yetiştiren ekici adedi 144 570 dir. Bunlardan takriben 135 000 müstahsilin tütününü, Tekel idaresi de dâhil olmak üzere 150 ye yakın alıcı tarafından mubayaa edilmiştir.

Alım noktalarında her tüccarın mubayaa ettiği tütünlerin miktarı ile âzami, asgari ve vasati fiyatları malûm olmakla beraber 135 000 ekicinin ne kadarının kaç kilo tütünün ne fiyatla satıldığına dair bir fiyat dökümü yapılmadığı gibi, bu dökümün yapılmasına da madeten imkân yoktur.

Buna binaen, Ege'nin her alım noktası için başka başka olan ekici maliyet fiyatından aşağı ne miktar tütünün idare ve tüccar tarafından alındığı tesbit olunamamıştır.

İdarece bu gün için malûm bulunan mubayaa miktarlarıyla âzami, asgari ve vasati fiyatlar aşağıda gösterilmiştir :

Alıcı	Mubayaa miktarı Kilo	Fiyatlar		
		Âzami	Asgari	Vasati
İdare	22 473 000	630	75	409
İdare	714 000	70	70	70
Amerikalılar	3 492 000	690	150	554
Tüccar	54 643 000	1 100	50	531
Yekûn	81 322 000	1 100	50	500

B : 54 26.4.1961 O : 3

16 . 4 . 1961 tarihine kadar ambarlamada yapılan kanuni muayenelerde 950 000 kilo tütün imhalığa ayrılmıştır.

6. Tahrire nazaran 86 625 185 kilo olan Ege Bölgesi 1960 yılı rekoltesinden satılan ve imhalığa ayrılan miktar tenzil edildikten sonra

müstahsıl elindeki henüz satılmamış tütün miktarının 4 - 4,5 milyon kilo civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Gümrük ve Tekel
Bakanı
F. Aşkın

Anayasa Kanunu tasarısının 2 nci maddesine verilen oyların sonucu

Üye sayısı	: 273
Oy verenler	: 193
Kabul edenler	: 136
Reddedenler	: 50
Çekinserler	: 7
Oya katılmıyanlar	: 80
Açık üyelikler	:

[Kabul edenler]

— A —
 Şevket Adalan
 Lûtfi Akadlı
 Ali Rıza Akbıyıkoglu
 Neemi Akçasu
 Burhan Akdağ
 Muammer Aksoy
 Abdülkerim Akyüz
 Osman Alişiroğlu
 Fehmi Alpaslan
 Babür Ardahan
 Nurettin Ardıçoğlu
 Tahsin Argun
 Vedat Arıkan
 Ferhan Arkan
 Amil Artus
 Şevket Asbuzoğlu
 Sırrı Atalay
 Hüseyin Ataman
 Ahmet Atılğan
 Doğan Avcıoğlu
 Raif Aybar
 Şevki Aysan

— B —
 Şeref Baksık
 Zeki Baltacıoğlu
 Cemil Sait Barlas
 Kâmil Başaran
 Suphi Batur
 Bekir Sıtkı Baykal
 Nihat Reşat Belger
 Mehmet Raşit Beşerler
 Necip Bilge
 Ahmet Bilgin
 Hikmet Binark
 Ratıp Tahir Burak

— C —
 Ömer Sami Coşar
 Alev Coşkun

— Ç —
 Esat Çağa
 İsmail Selçuk Çakıroğlu
 Fethi Çelikbaş
 Bahri Çolakoğlu

— D —
 Nef'i Demirlioğlu
 Vedat Dicleli
 Erol Dilek
 Suphi Doğukan
 Cevat Dursunoğlu

— E —
 Bülent Ecevit
 Yusuf Adil Egeli
 Oktay Ekşi
 İmadettin Elmas
 Lûtfi Engin
 Abdullah Ercan
 Ali Erel
 Feridun Ergin
 Sait Naci Ergin
 Alaettin Ergönenc
 Nedim Ergüven
 Halil Sezai Erkut
 Bahir Ersoy
 İlhan Esen
 Kenan Esengin
 Cemal Reşit Eyüboğlu

— F —
 Yavuz Feyzioglu
 Fehim Fırat

— G —
 Kemal Zeki Gençosman

Vasfi Gerger
 Abdülkadir Göğüş
 Ali İhsan Göğüş
 Turgut Göle
 Ferda Güley
 Abdürrahman Nafiz
 Gürman
 Turan Güneş
 Muhittin Gürün
 Ferit Celâl Güven

— İ —
 İsmail İnan
 M. Rauf İnan
 Şefik İnan
 Abdullah İpşiroğlu

— K —
 Hermine Kalüstyan
 Münce Kapani
 Bedri Karafakıoğlu
 Ömer Karahasan
 Enver Ziya Karal
 Yakup Kadri
 Karaosmanoğlu
 Nuri Kınık
 Coşkun Kırcı
 Şahap Kitapçı
 Şahap Kocatopçu
 Dâniş Koper
 Enver Kök
 Feyyaz Köksal
 Alp Kuran
 Sahir Kurutluoglu
 Muin Küley

— L —
 Kaludi Laskaris

— M —
 Ziya Müezzinoğlu

— O —
 Arif Hikmet Onat
 Kâzım Orbay
 Hamdi Orhon
 Hüseyin Otan

— Ö —
 İhsan Ögat
 Halim Önalp
 İbrahim Öktem
 Şinasi Özdenoğlu
 İlhan Özdil
 Halil Özmen
 Orhan Öztrak

— P —
 Emin Paksüt
 Fikret Pamir
 Hayrettin Şakir Perk

— S —
 İlhami Sancar
 Selâmi Savaş
 Bahri Savcı
 Ethem Serim
 Celâl Sait Siren
 Mustafa Sirmen
 İlhami Soysal
 Mümtaz Soysal
 Enver Sökmen

— Ş —
 Mehmet Şişman

— T —
 Reşat Tardu
 Sadettin Tokbey
 Âdil Toközlü
 Vecihi Tönük
 Tarık Zafer Tunaya

Bedrettin Tuncel
Vahit Turhan
Salih Türkmen
Kemal Türkoğlu

— U —
Hüseyin Ulusoy
— Ü —
Feridun Üstün

— Y —
Fehmi Yavuz
Asım Yılmaz
Avni Yurdabayrak

Daniş Yurdakul
Yusuf Ziya Yücebilgin
— Z —
Cahit Zamangil

[Reddedenler]

— A —
Mebrure Aksoley
Halil Akyavaş
Mehmet Altınsoy
Abdurrahman Altuğ
Ahmet Cevdet Aydın

— B —
Remziye Batırbaygil
Hakkı Kâmil Beşe
Süleyman Bilgen
Etem Boransü

— C —
Hızır Cengiz

— D —
Ahmet Demiray
Mustafa Dinekli

— E —
Şerafettin Yaşar Egin

Fethi Elgün
Sadi Erdem
Hamza Eroğlu
Adnan Ertanık
— G —
Cevdet Geboloğlu
Mehmet Göker
Rıza Göksu
Kasım Gülek
Şemsettin Günaltay

— H —
Şevket Raşit Hatiboğlu
Mehmet Hazer

— I —
Rıza İştan

— K —
İhsan Kabadayı

Kadircan Kafı
Yekta Karamustafaoğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
Mustafa Kepir
Enver Kirker
Muharrem İhsan Kızı-
loğlu
Orhan Köprülü
Mehmet Ali Kumbasar

— O —
Ahmet Oğuz
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay

— Ö —
Fakih Özfakih
— P —
Vefik Piringçioğlu

— S —
Necip San
İbrahim Senil
Emin Soysal
Celâl Sungur

— Ş —
Ahmet Şener

— T —
Zeki Tekiner
Abdülhadi Toplu

— V —
Âdil Vardarlı

— Y —
Cemal Yavuz
Cemal Yıldırım

— Z —
Galip Kenan Zaimoğlu

[Çekinserler]

— B —
Fahri Belen
— Ç —
Mahmut Tekin Çullu

Rauf Gökçen
— H —
Mehmet Salim Hazer-
dağlı

— K —
F. Lûtfi Karaosmanoğlu
— Ö —
Mehmet Özbay

— V —
Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

[Oya katılmıyanlar]

— A —
Atalay Akan
Ahmet Akar
İsmail Rüştü Aksal
Münir Aktepe
Nurettin Akyurt
Muzaffer Alankuş (B.)
Sadık Aldoğan (İ.)
Ekrem Alican
Fuat Arna
Fethi Aşkın (B.)
— B —
Cihad Baban (B.)
Adnan Başer
Avni Başman (İ.)

Kemalî Bayazıt
Mehmet Baydur (B.)
Rauf Bayındır
Suphi Baykam
Hıfzı Oğuz Bekata
Lûtfi Biran
Arslan Bora
Osman Bölükbaşı
— Ç —
Nazif Çağatay
Behçet Kemal Çağlar
Rifat Çini
— D —
Hızır Dağlı
Vahap Dizdaroğlu

Avni Doğan
Necati Duman (İ.)
— E —
Şükûfe Ekitler
Sait Erdinç
Zihni Ereğin (İ.)
— F —
Bedî Feyzioğlu
Turhan Feyzioğlu
— G —
İsmet Giritli
Mukbil Gökdoğan (B.)
Rahmi Günay
Ferruh Güven

— H —
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
— İ —
İsmet İnönü (İ.)
— K —
Tevfik Kâmil Koperler
Ahmet Köseoğlu
Zeki Kumrulu
Kemal Kurdaş (B.)
Hikmet Kümbetlioğlu
— M —
Ferid Melen
Orhan Mersinli (B.)
Hayri Mumcuoğlu (B.)

— N —

Fazıl Nalbantoğlu

— O —

İbrahim Saffet Omay

Hüseyin Onur

— Ö —

Atıf Ödül

Feridun Şakir Öğünç

Altan Öymen

Rüştü Özal (B.)

Mazhar Özkol (İ.)

Seyfi Öztürk

— P —

Mahir Pamukeu

— S —

Âdil Sağıroğlu

Nihat Sargınalp

Ragıp Sarıca

Selım Sarper (B.)

Kemal Satır

Hulüsi Selek

Dündar Soyer

— Ş —

Mehmet Şengün

— T —

Ahmet Tahtakılıç (B.)

Cahit Talas (B.)

Salâhattin Tandal (İ.)

Derviş Sami Taşman

Yusuf Kemal Tengir-

şenk (İ.)

Hasan Tez

Osman Tosun (B.)

Ekrem Tüzemen (B.)

— U —

İsmail Ulutaş

— Ü —

Ragıp Üner (B.)

— Y —

Bahri Yazır

Nüvit Yetkin

Abdülhak Kemal Yörük

— Z —

Nâsır Zeytinoğlu (B.)

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçim Kütükleri Kanununun 6 ncı maddesi için verilen oyların sonucu

Üye sayısı	: 272
Oy verenler	: 183
Kabul edenler	: 93
Reddedenler	: 7
Çekinseler	: 3
Oya katılmıyanlar	: 89
Açık üyelikler	: 0

[Kabul edenler]

— A —

Şevket Adalan
Lütfi Akadlı
Atalay Akan
Fehmi Alpaşlan
Mehmet Altınsoy
Babür Ardahan
Nurettin Ardaçoğlu
Vedat Arıkan
Âmil Artus
Sırrı Atalay
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Ahmet Cevdet Aydın

— B —

Seref Bakşık
Kâmil Başaran
Adnan Başer
Suphi Batur
Bekir Sıtkı Baykal
Fahri Belen
Nihat Reşat Belger
Hakkı Kâmil Beşe
Mehmet Raşit Beşerler
Ahmet Bilgin
Arslan Bora
Etem Boransü

— C —

Hızır Cengiz

— Ç —

Esat Çağa
İsmail Selçuk Çakır-
oğlu
Fethi Çelikbaş
Bahri Çolakoglu
— D —
Hazım Dağlı
Vedat Dicleli
Suphi Doğukan

— E —

Sait Erdineç
Ali Erel
Feridun Ergin
Alaettin Ergönenc
Nedim Ergüven
Halil Sezai Erkut
Adnan Ertanık
İlhan Esen
Kenan Esengin

— F —

Fehim Fırat
— G —
Cevdet Geboloğlu
Abdülkadir Göğüş
Şemsettin Günaltay
Muhittin Gürün

— H —

Şevket Raşit Hatiboğlu

— İ —

Rıza Işıtan
— İ —
Şefik İnan
Abdullah İpşiroğlu
— K —
Kadircan Kaflı
Hermine Kalüstyian
Münce Kapani
Yekta Karamustafaoglu
F. Lütfi Karaosmanoğlu
Mustafa Kepir
Nuri Kınık
Muharrem İhsan Kızıl-
oğlu
Dâniş Koper
Enver Kök
Feyyaz Köksal
Orhan Köprülü
Zeki Kumrulu
Sahir Kurutluoglu

— L —

Kaludi Laskaris

— M —

Ferid Melen

— O —

Ahmet Oğuz
Zekâi O'Kan
Abdülkadir Okyay
İbrahim Saffet Omay

Arif Hikmet Onat

— Ö —

İhsan Ögat
Halim Önalp
Halil Özmen

— P —

Mahir Pamukcu
Hayrettin Şakir Perk
Vefik Pirinçioğlu

— S —

İlhami Sancar
Bahri Saveri
İbrahim Senil
Celâl Sait Siren
Emin Soysal
Enver Sökmen
Celâl Sungur

— T —

Hasan Tez
Sadettin Tokbey
Abdülhadi Toplu
Bedrettin Tuncel
Kemal Türkoğlu

— Ü —

Feridun Üstün

— V —

Hıfzı Veldet Velidede-
oğlu

— Z —

Cahit Zamangil

[Reddedenler]

— A —

Ali Rıza Akbıyıkoglu
Necmi Akçasu
Burhan Akdağ
Mebrure Aksoley

Halil Akyavaş
Abdülkerim Akyüz
Osman Alişiroğlu
Abdurrahman Altuğ
Tahsin Argun

Ferhan Arkan
Şevket Asbuzoglu
Ahmet Atılğan
Doğan Avcioğlu
Şevki Aysan

— B —

Zeki Baltacıoglu
Cemil Sait Barlas
Remziye Batırbaygil
Süleyman Bilgen

Hikmet Binark

— C —

Alev Coşkun

— Ç —

Mahmut Tekin Çullu

— D —

Ahmet Demiray

Nef'i Demirlioğlu

Erol Dilek

Mustafa Dinekli

— E —

Bülent Ecevit

Yusuf Adil Egeli

Şerafettin Yaşar Egin

Oktay Ekşi

Fethi Elgün

İmadettin Elmas

Abdullah Ercan

Sadi Erdem

Sait Naei Ergin

Bahir Ersoy

Cemal Reşit Eyüboğlu

F

Bedi Feyzioğlu

Turhan Feyzioğlu

Yavuz Feyzioğlu

— G —

Kemal Zeki Gençosman

Vasfi Gerger

Ali İhsan Gögüş

Mehmet Göker

Ferda Güley

Turan Güneş

Ferit Celâl Güven

— H —

Mehmet Salim Hazer-
dağlı

— İ —

İsmail İnan

M. Rauf İnan

— K —

İhsan Kabadayı

Bedri Karafakioğlu

Coşkun Kırca

Enver Kırker

Şahap Kitapçı

Mehmet Ali Kumbasar

Muin Küley

— M —

Ziya Müezzinoğlu

— O —

Kâzım Orbay

Hamdi Orhon

Hüseyin Otan

Ö

Feridun Şakir Ögünç

İbrahim Öktem

Mehmet Özbay

Şinasi Özdenoğlu

İlhan Özdil

Fakih Özfakih

— P —

Emin Paksüt

Fikret Pamir

— S —

Necip San

Selâmi Savaş

Ethem Serim

Mustafa Sirmen

İlhami Soysal

Mümtaz Soysal

— Ş —

Ahmet Şener

— T —

Reşat Tardu

Zeki Tekiner

Âdil Toközlü

Vecihi Tönük

Tarık Zafer Tunaya

Vahit Turhan

Salih Türkmen

— Y —

Cemal Yavuz

Cemal Yıldırım

Asım Yılmaz

Daniş Yurdakul

— Z —

Galip Kenan Zaimoğlu

[Çekinserler]

— K —

Enver Ziya Karal

Yakup Kadri Karaos-
manoğlu

— U —

Hüseyin Ulusoy

[Oya katılmıyanlar]

— A —

Ahmet Akar

İsmail Rüştü Aksal

Muammer Aksoy

Münir Aktepe

Nurettin Akyurt

Muzaffer Alankuş (B.)

Sadık Aldoğan (İ)

Ekrem Alican

Fuat Arna

Fethi Aşkın (B.)

— B —

Cihad Baban (B.)

Avni Başman (İ)

Kemalî Bayazıt

Mehmet Baydur (B.)

Rauf Bayındır

Suphi Baykam

Hıfzı Oğuz Bekata

Necip Bilge

Lütfi Biran

Osman Bölükbaşı

Ratıp Tahir Burak

— C —

Ömer Samih Coşar

— Ç —

Nazif Çağatay

Behçet Kemal Çağlar

Rifat Çini

— D —

Vahap Dizdaroğlu

Avni Doğan

Necati Duman (İ.)

Cevat Dursunoğlu

— E —

Şükûfe Ekitler

Lütfi Engin

Zihni Erengin (İ.)

Hamza Eroğlu

— G —

İsmet Giritli

Rauf Gökçen

Mukbil Gökdoğan (B.)

Rıza Gökşu

Turgut Göle

Kasım Gülek

Rahmi Günay

Abdurrahman Nafiz

Gürman

Ferruh Güven

— H —

Mehmet Hazer

Ahmet Sırrı Hocoğlu

— İ —

İsmet İnönü (İ.)

K

Ömer Karahasan

Ahmet Karamüftüoğlu

Şahap Kocatopçu

Tevfik Kâmil Koperler

Ahmet Köseoğlu

Alp Kuran

Kemal Kurdaş (B.)

Hikmet Kümbetlioğlu

— M —

Orhan Mersinli (B.)

Hayri Mumcuoğlu (B.)

— N —

Fazıl Nalbantoğlu

— O —

Hüseyin Onur

— Ö —

Atıf Ödül

Altan Öymen

Rüştü Özal (B.)

Mazhar Özkol (İ)

Orhan Öztrak

Seyfi Öztürk

S

Âdil Sağıroğlu
Nihat Sargınalp
Ragıp Sarıca
Selim Sarper (B.)
Kemal Satır
Hulûsi Selek
Dündar Soyer
— Œ —
Mehmet Œengün

Mehmet Œiřman

— T —

Ahmet Tahtakılıç (B.)
Cahit Talas (B.)
Salâhattin Tandal (İ.)
Derviş Sami Taşman
Yusuf Kemal Tengir-
şenk (İ.)

Osman Tosun (B.)

Ekrem Tüzemen (B.)

— U —

İsmail Ulutaş

— Ū —

Ragıp Üner (B.)

— V —

Âdil Vardarlı

— Y —

Fehmi Yavuz
Bahri Yazır
Nüvit Yetkin
Abdülhak Kemal Yörük
Avni Yurdabayrak
Yusuf Ziya Yücebilgin

— Z —

Nâsır Zeytinoğlu (B.)

